

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1923.

Andra kammaren.

Nr 13.

Fredagen den 23 februari.

Kl. 3,30 e. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 16 och 17 innevarande februari.

§ 2.

Herr statsrådet *Lindqvist* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 62, angående lån till främjande av bostadsproduktionen m. m.;

nr 63, med förslag till lag angående fortsatt tillämpning av lagen den 24 oktober 1919 (nr 663) om arbetstiden å svenska fartyg; och

nr 65, angående upplåtelse av kronan tillhörande jordägarandelar i gruvor.

Nämnda propositioner blevo på begäran bordlagda.

§ 3.

Föredrogs var för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid

till bankoutsittet propositionerna:

nr 59, angående pension å allmänna indragningsstaten åt efterlevande till vissa i lantförsvarets tjänst anställda eller förut anställda personer; och

nr 60, angående pension å allmänna indragningsstaten åt f. d. förvaltaren vid ridskolan F. H. Larsson; samt

till jordbruksutskottet propositionen, nr 61, med anledning av framställning från Magnesitaktiebolaget Tarrekaise beträffande vissa av bolaget arrenderade mineralfyndigheter å kronojord i Norrbottens län.

§ 4.

Herr *Jenssens m. fl.* på kammarens bord liggande motion, nr 216, som härefter föredrogs, remitterades till statsutskottet.

Andra kammarens protokoll 1923. Nr 13.

§ 5.

Vidare föredrogs, men bordlades åter statsutskottets utlåtande nr 6, bankoutskottets utlåtanden nr 7—10, jordbruksutskottets utlåtande nr 9, andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande nr 2.

§ 6.

Ordet lämnades nu till herr **förste vice talmannen**, som yttrade:

Jag tillåter mig hemställa, att kammaren måtte besluta att uppföra statsutskottets utlåtande nr 6 å föredragningslistan för morgondagens plenum sist bland två gånger bordlagda ärenden.

Denna hemställan bifölls.

§ 7.

Avgåvos följande motioner i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 55, med förslag till lag om arbetstidens begränsning, nämligen:

- nr 217, av herr *Berg* i Karlskrona;
- nr 218, av herr *Johanson* i Hörninge *m. fl.*; och
- nr 219, av herr *Carlström* i Helgagård.

Dessa motioner bordlades.

§ 8.

Vid härpå skedd föredragning av ett från första kammaren överlämnat protokollsutdrag, nr 189, innefattande delgivning av nämnda kammares beslut över dess första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 1, i anledning av väckt motion om skrivelse till Konungen rörande ändring av bestämmelserna angående tjänstledighetsavdrag i visst fall för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande statsförvaltningen, beslöt andra kammaren hänvisa detta ärende till sitt femte tillfälliga utskott.

§ 9.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 3 A, i anledning av vissa av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifter för budgetåret 1923—1924 under riksstatens tredje huvudtitel, innefattande anslagen till utrikesdepartementet; och

nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående extra lönetillägg till vissa tjänstemän och betjänte.

Vidare anmäldes och godkändes riksdagens kanslis förslag

dels till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 24, angående val av riksdagens justitieombudsman och hans efterträdare; och

nr 27, angående val av riksdagens militieombudsman och hans efterträdare;

dels ock till riksdagens förordnanden:

nr 25, för revisionssekreteraren m. m. B. N. R. Lilienberg att vara riksdagens justitieombudsman;

nr 26, för hovrättsrådet m. m. G. W. Beskow att vara riksdagens justitieombudsmans efterträdare;

nr 28, för revisionssekreteraren m. m. G. F. Lindstedt att vara riksdagens militieombudsman; samt

nr 29, för hovrättsrådet m. m. J. A. Samuelson att vara riksdagens militieombudsmans efterträdare.

§ 10.

Till bordläggning anmäldes bevillningsutskottets betänkanden:

nr 3, i anledning av väckt motion om tull å bananer;

nr 4, i anledning av väckta motioner om höjda tullsatser för vissa animaliska jordbruksprodukter;

nr 5, i anledning av väckt motion om tull å kokta räkor;

nr 6, i anledning av väckt motion angående tullsatsen å vissa slag av mattor; och

nr 7, i anledning av väckta motioner om vissa ändringar i förordningen om taxeringsmyndigheter och förfarandet vid taxering.

§ 11.

Justerades protokollsutdrag.

§ 12.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Olsson</i> i Kalmar	under 7 dagar fr. o. m. den 24 febr.,
» <i>Akerlund</i>	» 4 » » » 24 »
» <i>Berg</i> i Karlskrona	» 8 » » » 26 »
» <i>Johansson</i> i Bro	» 6 » » » 23 »
» <i>Holmström</i> i Gävle	» 3 » » » 25 »
» <i>Corneliusson</i>	» 3 » » » 24 »
» <i>Törnkvist</i> i Bjuv	» 7 » » » 24 »
» <i>Laurén</i>	» 7 » » » 24 »
» <i>Jonsson</i> i Mörkhult	» 7 » » » 27 »
» <i>Jonsson</i> i Hökhult	» den 24 febr.,

herr <i>Magnusson</i>	i Kalmar	under 9 dagar fr. o. m. den 26 febr.,			
» <i>Ward</i>		» 2 » » 26 »			
» <i>Johansson</i>	i Kälkebo	» 5 » » 24 »			och
» <i>Lindgren</i>		» 5 » » 26 »			

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3,49 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Lördagen den 24 februari.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Upplästes följande till kammaren inkomna sjukbetyg:

Att riksdagsmannen herr Aug. Spångberg på grund av influensa är sängliggande och förhindrad att lämna sin bostad, intygas.
Stockholm d. 22 febr. 1923.

Hugo Wällgren,
leg. läkare.

§ 2.

Herr statsrådet *Åkerman* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 64, med förslag till lag om fortsatt tillämpning av lagen den 31 maj 1918 innefattande särskilda bestämmelser angående rätten till inmutning inom vissa län; och

nr 66, angående vissa understöd och pensioner, att utgå av post-medel eller trafikmedel.

Vidare överlämnade herr statsrådet *Thorsson* Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 67, angående tillfällig löneförbättring under budgetåret 1923—1924 för viss personal inom den civila statsförvaltningen; och

nr 68, angående pensioner åt e. o. tjänstemannen i statistiska centralbyrå V. E. A. Hesseldal samt kontrollören vid brännvinstillverkningen N. Adrian.

Nämnda propositioner blevo på begäran bordlagda.

§ 3.

Föredrogos var för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid

till statsutskottet propositionen, nr 62, angående lån till främjande av bostadsproduktionen m. m.;

till behandling av lagutskott propositionen, nr 63, med förslag till lag angående fortsatt tillämpning av lagen den 24 oktober 1919 (nr 663) om arbetstiden å svenska fartyg; och

till jordbruksutskottet propositionen, nr 65, angående upplåtelse av kronan tillhörande jordägarandelar i gruvor.

§ 4.

Härefter föredrogos var efter annan och remitterades till behandling av lagutskott de på kammarens bord liggande motionerna, nämligen

nr 217, av herr *Berg* i Karlskrona;

nr 218, av herr *Johanson* i Hörninge m. fl.; och

nr 219, av herr *Carlström* i Helgagård.

§ 5.

Bevillningsutskottets härför föredragna betänkanden nr 3—7 bordlades åter.

§ 6.

Föredrogos vart för sig bankoutskottets utlåtanden:

nr 7, i anledning av väckt motion angående pension åt f. d. registratören i första kammarens kansli W. Geete;

nr 8, i anledning av väckt motion om pension och gratifikation åt f. d. postvaktmästaren hos riksdagens andra kammare E. M. Wistrand; och

nr 9, angående anslag till riksdagsbiblioteket för bindning av kommittébetänkanden.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 7.

Till avgörande förelåg nu bankoutskottets utlåtande, nr 10, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning om ändrade bestämmelser rörande aktiebolaget kreditkassan av år 1922.

*Ang.
aktiebolaget
kreditkassan
av år 1922.*

I en till bankoutskottet avlåten, den 8 februari 1923 dagtecknad skrivelse hade fullmäktige i riksbanken hemställt, att utskottet ville hos riksdagen utverka bifall till sådana ändringar av bestämmelserna rörande aktiebolaget kreditkassan av år 1922,

att totalbeloppet av kassans förpliktelser finge uppgå till högst dubbla summan av kassans fonder, samt

att kassan finge, när sådant visade sig vara oundgängligen nödvändigt, medverka vid rekonstruktion av kreditanstalt även genom lån till avlyftande av kreditanstalts engagemang.

Ang.
aktiebolaget
kreditkassan
av år 1922.
(Forts.)

Utskottet hemställde, att fullmäktiges i riksbanken föreliggande förslag måtte av riksdagen bifallas.

Sedan utskottets hemställan föredragits, yttrade:

Herr **Kilbom**: Herr talman, ärade kammarledamöter! Vid föregående riksdags behandling av frågan om inrättandet av kreditkassan och överlämnandet av 50 miljoner kronor till densamma till-lät jag mig i en sen nattimme ställa mig betänksam mot ett dylikt användande av medel. Det framhölls då från vår sida, att detta realiter ingenting annat vore än ett stöd åt de banker, vilka mest hade ägnat sig åt spekulationer under kristiden, och att det så långt ifrån skulle bli något stöd åt småfolket att det tvärt om skulle uppmuntra till *fortsatt* spekulation. Från finansministerns sida svarades därpå, att detta ingalunda vore förhållandet. Han förklarade, att han lugnt skulle ta eftervärldens dom för det handläggssätt, som han i detta avseende tillät sig, och han förklarade, att det vore en massa små insättare i sparbanker — om jag icke minns galet, nämndes också någon sådan bank — som skulle komma att förlora pengar, för den händelse staten då icke trädde emellan, och han tillade, att det vore en socialdemokratisk regerings solklara plikt att se till, att »de små i landet», som han patetiskt uttryckte sig, icke skulle komma att bli lidande. Undertecknad anförde häremot, att detta icke vore sant.

Det synes mig, som om den redogörelse, som är inryckt i bankoutskottets förevarande betänkande, skulle visa riktigheten av detta mitt påstående. Det meddelas nämligen i denna redogörelse, att enligt de bestämmelser, som Kungl. Maj:t utfärdad, kan kassan lämna stöd till bankers rekonstruktion »genom garanterande av teckning av erforderligt aktiekapital» — alltså nyteckning — »eller genom belåning åt enskilda personer, aktiebolag eller andra sammanslutningar av lotter och aktier i kreditanstalt, som vore avsedd att stödjas. Dessutom får kassan» — observera *dessutom*. förutom stöd åt vad förut anförts alltså — »när synnerliga skäl föreligga» — *icke i första hand*, som man kunde haft anledning tro, att döma av finansministerns uttalande — »belåna sparbanks säkerheter eller av sparbanks huvudmän utfärdad förbindelse att tillskjuta för sparbanks fortsatta verksamhet nödvändiga medel». Sedermera ha dessa bestämmelser ändrats dithän, »att kassan vid rekonstruktion av kreditanstalt jämväl må utlämna lån mot hypotek av bevis om tillskott till anstaltens grundfond» o. s. v. Det blev med andra ord så långt ifrån kreditkassans främsta uppgift att stödja sparbankerna och därmed indirekt insättarna i sparbankerna eller småfolket och de mindre aktieägarna, att det tvärtom blev kreditkassans främsta uppgift att stödja de *genom spekulation* på obestånd komna vanliga bankerna. mot vilken vi från kommunistiskt håll opponerade oss. Först i andra hand komma sparbankerna, som man i fjol alltså sköt framför sig under förklaring, att det vore *dessas* tryggande, som vore den främsta uppgiften. Och dessutom har sedan regeringen, utan riksdagens hö-

rande till på köpet, efter att på detta sätt hava fört riksdagen bakom ljuset — ett lindrigt omdöme — utvidgat kreditkassans befogenhet, så att nu behöver man icke ens hava aktier i sin hand för att få lån i kreditkassan, utan det är tillräckigt, om man har »bevis om tillskott till anstaltens grundfond», d. v. s. såvitt jag kan förstå bevis att man tecknat aktier i en bank, som på detta sätt skulle komma att rekonstrueras. Jag överlämnar till kammaren att avgöra, i vilken klass herr finansministerns motivering för anslaget föregående år skall ställas. Mig förefaller det, som om det hade tämligen litet med sanningen att göra, ett faktum, som härvidlag till kammarens protokoll skall slås fast.

Nu har emellertid inträffat något, som undertecknad också i fjol tillät mig framhålla skulle bli konsekvensen av beslutet då. Man sade då, att det skulle komma att stanna vid det som då var, Sydsvenska banken, Mälarbanken och några andra. Nu har emellertid sedan sista riksdagen på ett sätt, som jag sedan skall karakterisera, Värmlands enskilda bank stått på huvudet, och därigenom har historien från föregående år upprepat sig. Riksbanken har även nu utan riksdagens hörande de facto iklätt sig förpliktelser men förklarar sedan — något som är tämligen överflödigt — att dessa förpliktelser endast gälla för den händelse de sedermera övertagas av kreditkassan. Riksbanken har alltså på detta sätt också i år, sedan riksdagen fattat sitt beslut — det tillägges försiktigtvis »efter förhandlingar med finansministern» — frånhänt riksdagen rätten att ur alla synpunkter obunden bestämma över dessa ting, varigenom riksdagen de facto i *förväg satts ur spelet*.

Nu begär man, att det icke skall vara nog med de 50 miljoner, som riksdagen föregående år lämnade, nu skall det lämnas dubbelt så stort belopp. Det vill säga det skall icke lämnas direkt. Det säges, att man måste åstadkomma ändrade bestämmelser för kreditkassan, som medföra, att denna kan ikläda sig förbindelser för »det dubbla beloppet av sina fonder». Då kreditkassans fonder utgöra 55 miljoner kronor, av vilka de enskilda bankerna tillskjutit 5 miljoner och staten 50 miljoner kronor, skulle resultatet alltså bli, att kreditkassan kan ikläda sig förbindelser på 110 miljoner kronor, av vilka staten, om det vill sig väl, får tillskjuta 100 miljoner kronor och de enskilda bankerna, som äro medansvariga för de historier, vilka nu drabbat Sydsvenska banken och Värmlands enskilda bank, väl då skulle tillskjuta 10 miljoner kronor. Man må då verkligen säga, att det är tämligen liberalt handlat av en socialdemokratisk finansminister att acceptera något dylikt. Och det är ännu mycket mera liberalt av bankoutskottet, som kommer med ett betänkande undertecknat av det socialdemokratiska partiets ordförande här i andra kammaren, att acceptera någonting dylikt *utan någon reservation*.

Jag vill med ett par ord belysa, varför denna historia har blivit nödvändig. Sydsvenska kreditaktiebolaget, som var den första bank, som blev föremål för den socialdemokratiska regeringens och även den socialdemokratiska andrakammargruppens nåd, var en

Ang.
aktiebolaget
kreditkassan
av år 1922.
(Forts.)

Ang.
aktiebolaget
kreditkassan
av år 1922.
(Forts.)

bank, vilken, som herrarna måhända veta, hade sin främsta uppgift — i att stödja den svenska industrien, skulle någon tro, i att stödja det svenska jordbruket, den svenska egnahemsrörelsen o. s. v. Nej, det är allmänt känt i bankkretsar, att Sydsvenska banken var en av de allra främsta valutaspekulanterna under högkonjunkturen. Och det var t. o. m., enligt vad det berättats mig från bankmannahåll, blivit till en visa bland vissa bankkretsar i Stockholm, huru Syd- svenska banken spekulerade med valutor, och huru detta bidrog till de jätteförluster, som sedan nödvändiggjorde, att staten trädde emellan. Delvis voro också förlusterna beroende på en kreditgivning och en spekulation med aktier, som framför allt berörde vissa individer och vissa företag, vilka jag under föregående år hade tillfälle att karaktärisera.

Vad så beträffar Värmlands enskilda bank, som alltså genom bankoutskottets nu föreliggande förslag skulle få stöd, så är det nog att erinra om, huru den banken till för några år sedan var en av landsortens starkaste, tills den drogs in i svindlerier, vars make vårt land på senare tid icke haft att uppvisa. Jag erinrar om, hur den drogs in i en massa jobberier med Uddeholmsverken. Jag erinrar om, hur den drogs in i en massa svindlerier med Vargöbolaget. Detta Vargöbolag, som måhända i detta nu eller i varje fall något tidigare var det bolag, som innehade de största jordegendomar, vilka under tidens lopp — jag drar mig icke för uttrycket — hava stulits från kronan och svenska folket. Då det gällde utvidgande av detta Vargöbolag, vad skedde? Jo, först gick i spetsen ett kreditinstitut här i Stockholm av bankinstitutets eller emissionsbolags karaktär, och när detta icke kunde bära saken, drogs Sydsvenska kreditbanken och Värmlands enskilda bank in, med för båda nu känt resultat: de ha stått på huvudet. Följden av det beslut, som sannolikt här kommer att fattas, blir faktiskt, att riksdagen hjälper till att resa upp ett bankinstitut, som har förlorat massor av miljoner genom en av de mest osympatiska spekulationshistorier, som över huvud finnas. Och därtill komma nu, såvitt jag kan förstå, andra kammarens socialdemokrater att bidraga. Jag uttalar icke någon förvåning över saken, jag konstaterar endast faktum. Det kan vara nog så intressant att få detta faktum konstaterat inför en bredare allmänhet nätt upp i dessa dagar.

Men, säger man — och det argumentet anfördes också under föregående riksdag — det är icke fråga om att vi skulle komma att förlora någonting här. Det är icke alls meningen, att kreditkassan icke skall få tillbaka sina pengar, och herr Kilbom har alltså ingen anledning att vara »moraliskt indignerad». Det sade man också i fjol. Men hur rätt vi hade, som framhöllo dessa farhågor den gången, det visar väl om något det faktum, att man i år begär, att kreditkassan skall utsträcka sin kredit till det dubbla beloppet, eller med andra ord att riksdagen skall taga icke 50 miljoner kronors förlustrisk utan 100 miljoner kronors förlustrisk. Men, säger man, staten har dock säkerhet för detta. Vad för säkerhet? En säkerhet, som måhända i morgon, för den händelse den ekonomiska

Ang.
aktiebolaget
kreditkassan
av år 1922.

(Forts.)

och politiska krisen fortsätter, kommer att vara värd 25 % eller 10 % av vad den för dagen är värd. Finns det verkligen någon som helst garanti häremot? Äro herrarna verkligen säkra på, att t. ex. Vargöbolaget, vars aktier dag som är stå på börsen till en liten bråkdel av vad de voro uppe i under högkonjunkturen och vars aktier och papper det ytterst hänger på, om jag så får uttrycka mig — om icke mina uppgifter äro oriktiga — skall bli i tillfälle att avlyfta de engagemang, som kreditkassan fått ikläda sig? Vill herr finansministern eller bankoutskottets ärade ordförande, herr Bernhard Eriksson, som skrivit under utskottets betänkande, vill någon av dem stiga upp och lägga fram på riksdagens bord garantier för att förhållandena komma att utveckla sig på detta sätt?

Man har förklarat i tidningspressen, att Uddeholmsbolaget också varit engagerat i detta. Detta har sedermera dementerats och har det gjorts gällande, att Värmlands enskilda bank så långt ifrån skulle ha förlorat pengar på Uddeholmsbolaget, att denna bank i stället befriats från engagemang för Uddeholmsbolaget. Jag skulle därför vilja framställa den frågan: ingå Uddeholmsbolagets engagemang bland dem, som nu avlyftats från Värmlandsbanken till riksbanken, och som sålunda på detta sätt skulle överflyttas på kreditkassan? Om så är fallet, hur stämmer då detta förfaringssätt och förfaringssättet med Vargöbolaget med kreditkassans nuvarande bestämmelser?

Herr talman, jag har icke kunnat underlåta att framhålla detta. Jag tror, som sagt, att det skulle vara nog så intressant att få saken en liten smula belyst av ett par skäl. För det första därför att vi i detta nu hava en socialdemokratisk regering, vilken självklart, sådan som ställningen parlamentariskt sett är, har svårigheter, och vilka svårigheter vi äro de första att förstå och, så långt regeringen för en politik *gagnelig för arbetarklassen*, efter våra små krafter vilja hjälpa till att underlätta. För det andra därför att regeringen utan reservation — ty jag räknar icke bankoutskottets uttalande om en eventuell utredning som någon reservation i sak — engagerar sig i sådana här historier med kreditgivning för rekonstruktioner av spekulationsbanker upp till 100 miljoner kronor, vilka jag konstaterar staten kan komma att förlora, i samma ögonblick som denna regerings socialminister i statsverkspropositionen förklarar, att man måhända icke ens kan begära 5 miljoner kronor för kampen mot arbetslösheten. Jag frågar er, arbetarrepresentanter i kammaren: är detta att driva en politik i enlighet med arbetareklassens *intressen*? Eller är det måhända en politik, som tillgodoser de borgerliga klassernas intressen, vilket dock icke, om jag icke misstar mig, var meningen enligt regeringens egen valproklamation.

Det är slutligen ett annat förhållande, som nog skulle vara av intresse att beröra. I vårt södra grannland har man haft en ungefär liknande utveckling av bankväsendet under högkonjunkturen. Man förlorade, enligt som nu meddelats, 300 miljoner kronor genom Landmansbankens affärer. Också våra banker hava un-

Ang.
aktiebolaget
kreditkassan
av år 1922.
(Forts.)

der högkonjunkturen och efter densamma förlorat tillsammans c:a 300 miljoner kronor. I detalj kan det måhända vara skillnad på Danmark och Sverige, men i stort sett är det precis samma företeelse, nämligen ett hejdlöst jobbande med industri och näringar och med obefintliga tillgångar, som nu fört till krasch. Men i Danmark sitter en konservativ regering, som drev igenom en rättslig undersökning angående de underbara affärerna såsom förutsättning för statlig hjälp. I Sverige sitter en socialdemokratisk regering, som på detta sätt sätter sitt namn och insegel under en begäran, att riksdagen skall bevilja 100 miljoner kronor för att rädda spekulationsbanker, men *underlåter* helt och hållet att begära, att riksdagen skall vidtaga åtgärder för att inför hela landet rensa upp i den ruttenhet, som åstadkommit eländet, underlåter att vidtaga åtgärder för att verkligen få fram i ljuset de brottsliga typer, som spelat krona och klave icke en utan många gånger om den stora massan av arbetares och näringslivets och industriens väl eller ve. Jag uttalar icke min förvåning över detta. Jag allenast konstaterar saken. Jag tror det kan vara nog så intressant att få detta handlingssätt i full belysning i de tider, som för närvarande råda.

Herr Eriksson i Grängesberg: Herr talman! Det anförande, som herr Kilbom hållit här i dag, kan ju göra sig bra för dem, som icke äro inne i frågan, åtminstone för läsarna av tidningen Politiken. när hans tal kommer på första sidan av tidningen utan något bemötande, och där han kommer att framstå som en utomordentlig talesman för den svenska arbetarklassen. När man emellertid tittar på saken litet närmare, får man verkligen hålla Sveriges arbetare räkning för, att de nog innerst måste medgiva, att om man skulle följa hans politik, skulle det säkert bliva flera arbetslösa och flera att hjälpa än vad det nu är.

Bankoutskottet har gått till behandlingen av bankofullmäktiges framställning med det allra bästa uppsåt att gå till botten i saken, så långt ledamöterna förstått och förmått. Utskottet har konfererat med sakkunniga från statens olika institutioner på penningförvaltningens område, och utskottet har enhälligt kommit till den uppfattningen, att det stöd för bankerna som bankofullmäktige här begärt är nödvändigt, det är ofrånkomligt; och det är icke ur bankernas egen synpunkt utan det är lika mycket och fastmera måhända ur vissa låntagares och insättares synpunkt.

Nu har herr Kilbom här så skarpt angripit finansministern för hans uttalande i fjol. Jag kan icke förstå annat än att vad finansministern sade i fjol var fullständigt riktigt. Det har gått precis som han förutsade utom i ett enda avseende. Han var något för optimistisk, han hade den förhoppningen, att dessa då begärda 50 miljoner kronor skulle räcka till. Det var för optimistiskt. Han pekade i sitt anförande som svar till herr Kilbom på det faktum, att den bank, som då satt i klämman, hade 135,000 insättare på sparkasseräkning, han pekade på, att det var en del smärre aktieägare, vilka hade alla sina tillgångar i bankens aktier, vilka voro i fara,

och han pekade även på andra faktorer, som gjorde det nödvändigt för staten att skrida in. Vidare framhöll han, att även sparbankerna kunde komma i svårigheter och behöva hjälp. Nu är det så, att ingen sparbank ännu har kommit i sådan svårighet, att den kunnat få hjälp. Det är väl ingen anledning att därför klandra finansministern, utan det är väl anledning att vara glad över att icke sparbankerna hava behövt taga i anspråk denna hjälp.

Vidare klandrade herr Kilbom finansministern för hans utvidgning av grunderna för kreditkassan. Ja, huru är det med den saken? Jo, det är så, att finansministern medgivit åt kreditkassan att belåna solidariska bankers garantibevis, och det är ingenting annat än detsamma i sak, som bestämdes av riksdagen i fjol. I fjol bestämde riksdagen, att kassan skulle få belåna aktier och dessutom lämna lån till sparbanker. När nu Smålands enskilda bank skulle reorganiseras, var det icke en aktiebank i vanlig mening, utan i den stodo ägarna solidariskt ansvariga. Det var sålunda ansvarighetsbevis, formellt icke aktier, men det måste sägas, att dessa tillskottsbevis äro i nu förevarande avseende likställda med aktier i vanliga bankbolag. Kungl. Maj:t medgav då, att kassan även skulle få belåna sådana tillskottsbevis. Jag frågar vem som helst, som tänker sunt på saken, om det är att gå ifrån vad som uttalats i propositionen, när det endast är en skillnad till namnet men i sak är detsamma.

När sedan herr Kilbom fortsätter och kommer in på det allmänna läget i landet och särskilt kommer in på rekonstruktionen av Värmlands enskilda bank, då måste jag först förklara, att jag icke kan stå till tjänst med de upplysningar han begärde, när han ville veta, vilka krediter som skulle hava överlyftats på riksbanken eller nu på kreditkassan. Jag har ingen rätt att göra det, och det hör icke till saken. Men vilka äro fakta här? Jo, att vid den rekonstruktion av Värmlands enskilda bank, som i fjol höst var nödvändig, måste riksbanken övertaga vissa krediter, lämnade till industriföretag i Värmland och Mellan-Sverige. Då måste man göra sig den frågan: var det nödvändigt? Vid den undersökning om saken, som bankoutskottet gjort, har utskottet kommit till den uppfattningen, att det var nödvändigt. Alla åtgärder, som voro möjliga gjordes av dem, som sysslade med rekonstruktionen, att pressa över på andra banker så mycket av kreditengagementen som gick för sig. När andra affärsbanker tagit så stor del av kreditengagementen som de kunde, befanns det att med det aktiekapital banken hade det icke fanns tillräckligt rörelsekapital och att därför vissa större engagement måste lyftas bort för att banken skulle få en sådan likviditet, som var nödvändig för dess fortbestånd. Då fanns ingen annan möjlighet för att rädda banken, än att riksbanken fick övertaga vissa krediter. Det var den enhälliga mening, som gjordes gällande hos riksbanksledningen, hos bankinspektören, och jag tror även, av finansministern. De, som voro de ansvarsbärande, som kunde se in i situationen, av statens myndigheter, hade den meningen. De redogörelser för rekonstruktionen, som lämnats oss i bankoutskottet, hava övertygat oss om, att det var nödvändigt.

Ang.
aktiebolaget
kreditkassan
av år 1922.
(Forts.)

Ang.
aktiebolaget
kreditkassan
av år 1922.
(Forts.)

Nu kan man säga som herr Kilbom: på det sättet finge man ändå hjälpa denna jobbarebank, och han värdjade till andra kammarens socialdemokrater, huruvida de ville vara med om att stödja en sådan politik. Faktum är, att riksbanken övertog dessa krediter. Nu kan man säga: det är en lämplighetsfråga, om krediterna skola stanna i riksbanken eller övergå till kreditkassan. Utskottet har kommit till den uppfattningen, att det är bättre, att de ligga i kassan än i riksbanken.

Man måste göra sig den frågan: huru hade läget blivit, om icke riksbanken trätt in på sätt som skett? Jo, läget hade blivit, såvitt jag kan förstå, att den värmländska industrien och provinsens näringsliv i övrigt i stor omfattning hade kommit i en synnerligen prekär ställning, om Värmlandsbanken nödgats gå i konkurs. Följden hade blivit, att vissa industrier onödigtvis fått stoppa, arbetarna blivit arbetslösa och en del solidariska lottägare, huvudsakligen småfolk, kommit i utomordentligt svår ställning. Hela det värmländska näringslivet hade fått en knäck som fått många års svåra efterverkningar, om banken gått i konkurs. Jag frågar mig verkligen: hava icke Sveriges arbetare, även om de hava socialdemokratisk åskådning och även om de hava den uppfattningen, att det är osunda företeelser inom bankväsendet och inom industrivärlden, ändå en viss skyldighet att taga hänsyn till dessa förhållanden, så att de icke, bara därför att det är en bank, som varit osympatisk i sitt framträdande och i sin spekulation, medverka till sådana åtgärder som gå ruinerande fram över en hel provins och kanske över en stor del av arbetarklassen, därför att industriföretagen måste stoppa sin verksamhet och det blir stagnation i det ekonomiska livet. Så har jag sett saken, och så hava mina partikamrater i utskottet resonerat, och jag tror, att det är den syn på tingen, som alla måste komma till, om de se objektivt på dessa förhållanden.

Den ytterligare garanti, som man här begär att kassan skall få ikläda sig, avser att bereda viss hjälp åt andra banker. Jag vill icke gå in på något som helst bedömande, huruvida det kan vara nödvändigt att hjälpa den eller den banken. Det är en sak, som undandrar sig mitt och även bankoutskottets bedömande. Jag har icke möjlighet att tränga in i den saken. Men vad bankoutskottet förstått är, att situationen på det ekonomiska området kan vara eller bliva sådan, att det kan behövas ytterligare hjälp åt någon bank. Vi hava ansett, att när man nu har lyckats komma så långt i detta rekonstruktionsarbete, så att man hittills lyckats undvika katastrofen av en bank i konkurs, då skulle det icke vara riktigt att staten droge sig tillbaka och sade, därför att det skulle gälla en garanti på ytterligare ett par tiotal miljoner kronor: låt det braka löst, ifall det skulle finnas en eller annan bank ytterligare som behövde stöd. Och om det skulle vara sådana banker, som hava sin största kundkrets inom en bredare allmänhet, vars aktieägare äro att finna hos småfolket, och som hava hela sin verksamhet stationerad där, så skulle jag verkligen vilja fråga herr Kilbom, om han ställes inför en sådan verklighet, om han vill låta det gå därhän.

Nu är det fråga, om den säkerhet, som lämnas kreditkassan för dessa lån, är betryggande. Därom kan ingen säga något bestämt i dag, men såvitt som de beslutande myndigheterna kunnat bedöma saken, föreligger icke någon större risk för att staten skall förlora något. Därom vet man dock icke något säkert i dag, det beror på konjunkturerna, huruvida det kan bli förluster, det måste man göra gällande, men såvitt de prövande myndigheterna hittills kunna bedöma, föreligger ingen särskild anledning för farhåga i detta avseende.

Nu kom herr Kilbom till sist och talade om det danska exemplet och nämnde, att i Danmark hade man en högerregering, som ställt Landmansbankens styrelse inför Pontius Pilatus, inför domarskranket, men att här i Sverige har man icke gått så hårdhänt fram. Ja, nog får man verkligen säga, att även om det finnes en hel del missförhållanden i vårt bankväsen och även om man säkerligen behöver se upp med vårt svenska bankliv, så icke kan man väl göra jämförelse med vad som förekommit i Danmark. Det passar sig måhända icke att göra internationella jämförelser här i riksdagen, men nog måste man säga att då det är så, att den danska staten fått ställa sig i proprieborgen för ett belopp, som kan gälla en miljard kronor eller mera, och det här återigen gäller, att staten skulle gå i borgen för 100 miljoner kronor, som gälla 5—6 eller flera banker, så är det en betydande skillnad både vad beloppet angår och även i andra avseenden. När man läst skildringen från domstolsförhören i Danmark, tror jag dock, att man med fog måste säga sig, att även om det varit svåra oarter inom vårt svenska bankväsen, har något sådant som i Danmark icke förekommit här.

Jag har med detta endast velat uttala ett försvar för bankoutskottets uppfattning, dess ståndpunkt, vad som varit motivet till att utskottet enhälligt har tillstyrkt bankofullmäktiges framställning, och jag har den bestämda uppfattningen, att vi däri gjort klokt ur alla samhällsklassers och ur hela folkets synpunkt.

I den motivering, som utskottet förebragt, har utskottet framhållit, att det är nödvändigt, att det blir en undersökning av vårt bankväsen och vår banklagstiftning, om den i alla avseenden är lämplig och sådan den borde vara. Utskottet har kort och gott sagt ifrån, att det måste ske en ingående undersökning, huruvida det icke ändå är nödvändigt att få en mera restriktiv lagstiftning på bankväsendets område än vad för närvarande är fallet.

Vad utskottet har sagt om denna utredning är ju icke mycket. Jag skall nu tillåta mig att därutöver påpeka några synpunkter, som jag särskilt vill ha fram.

Det är ett förhållande, som, synes det mig, särskilt gör sig gällande inom vårt bankväsen och som måhända i högre grad än något annat är anledningen till de svårigheter, som bankerna kommit i. Jag syftar här på den nära förbindelse, som råder mellan bankledningarna och storindustrin. Här sitta i vissa storbanksledningar spetsarna inom ett eller flera industribolag, och det ena eller andra industribolaget har i sin styrelse ordföranden eller någon av styrelse-

Ang.
aktiebolaget
kreditkassan
av år 1922.
(Forts.)

Ang.
aktiebolaget
kreditkassan
av år 1922.
(Folms.)

ledamöterna eller direktören i banken. Följden måste bli, att det kanske redan på ett förberedande stadium träffas sådana engagement, att banken får händerna bundna och icke kan överblicka kreditgivningen så som önskvärt och nödvändigt är. Vidare är det uppenbart, synes det mig, att vissa industrier härigenom komma att stödjas på ett sätt, som icke kan vara lämpligt eller nyttigt ur landets synpunkt med hänsyn till industrien och näringarna i sin helhet.

Jag vet att det finnes delade meningar om denna sak, jag vet att det finnes personer, som anse det nödvändigt, att en bankledare har säte i ett industribolags styrelse för att kunna kontrollera, att företaget skötes så att de krediter som lämnas bliva rätt avvägda. Man har som sagt den uppfattningen på sina håll, men det vore intressant för dem, som skola tränga in i frågan, att genom en undersökning få närmare utrett, om det icke till äventyrs kan vara så, att bankerna just på de industribolag, där de äro representerade genom ledamöter i styrelserna, fått göra stora förluster och just där fått sitta ganska hårt emellan. Det skulle vara intressant att se hur det förhåller sig med avseende på nedskrivningarna i sådana banker och i andra banker, som stått mera självständiga. Tvivelsutan skall det visa sig att förlusterna oftast gå ut över sådana företag, där bankens direktörer sitta som ordförande eller styrelseledamöter.

Om nu denna min mening är riktig — efter vad jag hört från vissa håll, skulle det verkligen förhålla sig så som jag sagt — då är ju talet om den erfarenhet, som bankledningen erhåller genom att sitta i ledningen av industribolaget, obefogat.

Detta var en av de synpunkter jag velat framhålla och som utlåtandet icke nämner något om.

En annan synpunkt, som jag vill framhålla, gäller räntepolitiken. Den räntepolitik, som för närvarande föres i vårt land, synes mig i vissa fall vara av den art, att den icke kan betecknas som något annat än ocker. Vi ha för närvarande en inlåningsränta å 3 % på kapitalräkning, 3 % på sparkasseräkning och 3 % på deposition, men utlåningsräntan för affärslivet är icke, som man kunde vänta, 4 1/2—5 %, utan 5 1/2, 6, 6 1/2 och 7 %. Det har berättats mig om industrieföretag, som få betala 6 1/2 %, varav 5 1/2 % i ränta och 1 % i bokföringsavgift, och jag har hört berättas om fall, då det begärts ända upp till 7 % för 3 månaders låneväxlar. När man alltså kommer upp till en sådan räntemarginal, som överstiger inlåningsräntan med 3—4 %, då synes mig räntan vara oskäligen. Jag vill därför vid detta tillfälle särskilt vädja till herr finansministern att se till, att icke bankerna föra en räntepolitik, som uppenbarligen är till skada för vår industri och vårt näringsliv. När man betraktar denna sak, får man icke bara se på den officiella diskontokursen, utan man måste se till vad bankerna verkligen taga i ränta, när de låna ut till allmänheten. Jag kan förstå, att bankerna vilja stärka sin ställning efter de veterligen stora förluster de ha gjort, men denna tvivelsutan nödvändiga konsolidering måste göras med en viss försiktighet, och bankerna måste se till, att de kunna rida ut stormen utan att i dessa dagar försvåra återhämtningen för vårt näringsliv.

Utskottet har i betänkandet pekat på ett förhållande, som måhända icke synes alldeles invändningsfritt, och jag har sett i tidningarna, att man ställt den frågan under debatt. Jag syftar här på uttalandet om de bankfusioner, som under de sista åren i stor utsträckning ägt rum. Min uppfattning om dessa bankfusioner är den, att även om de i vissa fall kunnat vara nyttiga, så ha de dock i stort sett varit till mycken skada för vårt land. Det är uppenbart att vi behöva storbanker för det storindustriella livet, men lika uppenbart är det, att vi för landsbygdens del behöva mindre banker, som kunna samla upp sparpennningarna på platsen och sedan låna ut dem till näringslivet i orten. Men hur har det blivit nu? Jo, nu ha storbankerna sina sugarmar ute över hela landet. Det finnes storbanker med ända till bortåt 300 avdelningskontor, vilka suga upp det kapital, som småfolket samlar för att sedan låna ut det huvudsakligen till den större industrien och till spekulationen. Förr var det folkbankerna, som sögo upp småfolkets i orten penningöverskott och lämnade ut pengarna till småhandlare och bönder i orten mot en hygglig ränta, och dessa banker arbetade, åtminstone under normala förhållanden, efter ungefär samma räntepprinciper som sparbankerna.

Det synes mig vara ett trängande behov att kunna amma upp en grupp smärre banker, som kan sköta om kreditgivningen för det mindre näringslivet. Även om det naturligtvis alltjämt behövs storbanker för den större industrien, kan det icke få fortsätta som nu, att om det finns en liten välskött folkbank någonstades i bygderna, så komma storbankerna, så snart den mindre bankens inlåning stigit i någon avsevärdare grad, och köpa upp aktiekapitalet, och så gå pengarna till storindustrien.

Jag har ansett mig böra göra dessa reflexioner och ber nu att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Janson i Kungsör instämde häruti.

Chefen för finansdepartementet herr statsrådet **Thorsson**: Herr talman! Jag känner mig uppfordrad att säga några ord i anledning av herr Kilboms anförande, icke därför att jag är imponerad av innehållet i detsamma, utan därför att jag verkligen förvånat mig över att herr Kilbom besitter en frigjordhet, som är större än jag någonsin förut kunnat drömma, frigjordhet från sanning och frigjordhet från det verkliga livet. Och tager man så våldsamt avsteg från båda dessa saker som han gjort, då har man ju icke svårt att röra sig, när man därtill har goda armbågar och en lätt tunga. Men det får jag säga kammarens ledamöter, att om jag hade tillhört ett parti, vars ekonomiska politik på ett så exceptionellt sätt förstört hela länders ekonomi och ordning så skulle jag känt blygsels rodnad på mina kinder, när jag gått åstad för att kritisera andras ekonomiska göranden och låtanden. När nu icke denna framträder, drar jag därav den slutsatsen, att herr Kilboms frigjordhet går nästan över alla gränser.

Ang.
aktiebolaget
kreditkassan
av år 1922.
(Forts.)

Ang.
aktiebolaget
kreditkassan
av år 1922.
(Forts.)

Herr Kilbom gick tillrätta med mig på två sätt. Det ena var att han sökte göra gällande, att jag skulle ha fört riksdagens ledamöter bakom ljuset, när jag motiverade det förslag, som förelåg till herrarnas bedömande under föregående år. Jag skulle nämligen bland motiven ha anfört, att kreditkassans uppgift också vore att understödja sparbankernas verksamhet. Det hade meddelats mig, vilket jag tror att jag anförtrodde till kammarens protokoll, att det var ett antal sparbanker, särskilt nere i Skåne och Småland, vilka särskilt svårt skulle få känna på det nära sambandet mellan dem och Sydsvenska Kreditaktiebolaget vid denna banks fallissemang, därför att sparbankerna i viss utsträckning belånat denna banks aktier. Det befanns ju också sedermera, att en sparbank hade köpt upp aktier i Sydsvenska banken för hela sin säkerhetsfond och något därutöver. Trots den farhåga, som då uttalades, visade det sig emellertid dessbättre att till dato ännu icke mer än en enda sparbank anmält sig för att få något understöd ur kreditkassan. Vid förvaltningen av de belopp kassan haft att förfoga över har jag också känt mig pliktig att sörja för att det skulle finnas en slant disponibel ifall framställning inkom från sparbankerna om hjälp, och det var av den anledningen jag föreslog, att kassan av den 50-miljonerkronorsgarantien, som staten lämnat, icke skulle få engagera mer än 25 miljoner, och att Kungl. Maj:t skulle sättas i tillfälle att yttra sig, så snart kassans engagemang hotade att gå utöver detta belopp.

Nåväl, Sydsvenska Kreditaktiebolagets affärer klarerades, och vi hade hunnit ett stycke fram i tiden. Då anmälades det, att en annan bank var i behov av rekonstruktion. Det var Smålands Enskilda Bank. Vi ställdes då inför ett nytt spörsmål. I kassans instruktion stod det endast talat om belåning av nytecknade aktier, men här gällde det icke belåning av sådana aktier, utan belåning av garantiförbindelser, som de solidariska lottägarna hade tecknat. Jag hade då, herr Kilbom, att taga hänsyn till huruvida ett aktiebrev kunde ur säkerhetssynpunkt anses mera värt — låt oss säga att det lydde på 100 kronor — än ett mer eller mindre långvarigt innehav av ett lottbrev på 100 kronor i en solidarisk bank, där lottägaren sätter in icke bara detta pappers nominella värde, utan dessutom sin övriga personliga egendom, som en slags efterborgen. Och då får jag säga, att om jag skall bedöma det problemet, oavsett om det är herr Kilbom eller herr Pettersson eller herr Jönsson, som är ägare till papperet, då tvekar jag icke i valet, utan då resonerar jag som så, att dessa papper, som erbjudas som garanti, måste i verkligheten motsvara ett större realvärde än de papper, som endast äro aktiebrev. Ty bakom lottbrevets nominella värde ligger innehavarens personliga egendom, som en ytterligare garantifond, och det må vara hur illa ställt som helst med delägarnas förmögenhet, så är jag dock övertygad om, att för den händelse vi gjorde en undersökning rörande lottägarnas samlade förmögenhet, så skulle den säkerheten vara nog för att ensam för sig täcka dessa papper. Jag

gick därför utan tvekan med på, att kassan skulle få belåna även dessa garantibevis.

Sedan kom Värmlandsbankens rekonstruktion och i samband därmed framställning om vidgandet av kassans verksamhetsområde. Jag har ingen rädsla för eller betraktar det som någon nämnvärd risk att belåna garantibevisen. Om den saken har det aldrig rått någon som helst skiljaktig mening, men den fråga, som uppkom i samband med Värmlandsbankens rekonstruktion och vars konsekvenser i dag föreligga till riksdagens prövning, berör förhållanden, som icke äro alldeles likvärdiga med dem, som voro för handen i fjol. Det förhåller sig nämligen så, att Värmlandsbanken såsom sådan icke kunde rekonstrueras enbart med en sådan operation, att bankens lottägare tecknade en viss garanti och belånade denna, utan den bankens affärer hade en sådan omfattning, att en hel del av de kreditförbindelser, som banken avgivit, först måste avlyftas från banken, innan det fanns någon möjlighet att rekonstruera densamma. Skiljaktigheten är alltså den, att här tillkommit en ren riskkredit direkt till näringslivet, vilken kassan såsom sådan skulle övertaga. Detta är alltså något helt annat, och när kassans styrelse på sin tid inkom till Kungl. Maj:t med begäran att få sin instruktion ändrad i syfte att kunna belåna sådana papper, då måste Kungl. Maj:t säga nej. Det är riksdagen, som i detta hänseende har beslutanderätt, eftersom det gällde att engagera statsverket för risker som gingo utanför den ram, som var lagd i det förslag herrarna hade sig förelagt i fjol, och som riksdagen då godkände. I dag har riksdagen på sätt som framhålles i bankoutskottets betänkande att taga förnyad ställning till frågan huruvida kassans verksamhet skall utvidgas. Jag ber således att herr Kilbom skiljer något på av Kungl. Maj:t vidtagna administrativa åtgärder och riksdagens behandling av ärendet.

Nu anför herr Kilbom, att den socialdemokratiska regeringen särskilt skulle ha brustit i sitt ansvar inför arbetarklassen, därför att den varit med om att tillstyrka sådana åtgärder, som innebäras i fjolårets riksdagsbeslut, men icke ansett sig kunna anskaffa tillräckliga medel för att bestrida de med den tilltagande arbetslösheten förknippade kostnaderna. Till herr Kilbom skulle jag vilja upprepa, vad jag under fjolåret framhöll, ty det har sin giltighet ännu. Jag sade då, att om en hel provins eller flera provinser beröras av en ekonomisk företeelse, så bli icke invånarna i dessa provinser betjunta med att man nöjer sig med att klandra de förut gjorda handlingarna och säger, att ni ha burit er så illa åt, att ni icke kunna få något som helst stöd av det allmänna. Ty, herr Kilbom, det är dock så, trots vår olika uppfattning i politiskt hänseende, att vi måste ställa oss på var sin sida om skackeln och draga lasset. I ena fallet är det måhända en religiös och en fritänkare, i andra en kommunist och en socialist, som skola draga lasset. Vi äro, med andra ord, omblandade i samhället, och därför finnes det ingen möjlighet för oss att lägga den Kilbomska måttstocken på de sociala före-

Ang.
aktiebolaget
kreditkassan
år 1922.
(Forts.)

Ang.
aktiebolaget
kreditkassan
av år 1922.

(Forts.)

teelserna och säga att eftersom det icke går efter teserna vi få där österifrån så är det omöjligt att komma till rätta med saken. Nej, vi måste handla efter sig företeende omständigheter i dessa ting. När vi i fjol diskuterade detta problem, hade vi omkring hundra tusen arbetslösa. När första gången vi ställdes inför problemet Sydsvenska banken, uppställde sig frågan: Skola vi öka dessa hundratusen med ytterligare femtiotusen, eller skola vi sörja för att det ekonomiska livet, även om det har vissa skavanker, kan få fortgå, vilket kan ske om näringar, som ha möjlighet att hålla sina affärer i gång, få det ekonomiska stöd de äro i oundgängligt behov av?

Det råder precis samma förhållande nu. I fråga om Värmlandsbanken gällde det i långt högre grad än om Sydsvenska banken en hel provins' ekonomiska liv. Fem eller sex av de större bolagen skulle kanske ridit ut stormen ändå, och just bland andra Uddeholmsbolaget, som herr Kilbom nämnde, på grund av sina förbindelser med andra penningförvaltande inrättningar, men en stor massa av företagen i Värmland skulle absolut råkat i svårigheter av den mest allvarsamma beskaffenhet. Och det får jag säga som en enligt min uppfattning gynnsam omständighet i fråga om den åtgärd riksbanksfullmäktige vidtogo, att genom denna anordning ligga oerhörda skogskomplexer, som representera kolossala värden, nu under det allmännas kontroll.

Det går inte, vilken politisk åskådning man än har, att efter herr Kilboms recept isolera sig och säga, att så och så är det rätta greppet på de ekonomiska problemen. Om jag skulle tillåta mig att öva någon ekonomisk kritik av kommunisternas framfart, så vill jag säga, att de ha haft den grå starren till 90 procent, som förmörkat deras ögon. Det är denna grå starr, som gjort det omöjligt för dem att uppfatta att man under en jäsningstid som denna, när alla värden äro så att säga omöjliga att till sitt innehåll fixera, ej kan sönderbryta sig från bestående förhållanden och utan vidare säga, att just nu, mitt i allt virrvarret, skola vi klämma till med all den styrka vi äro mäktiga. Jag har så ofta sagt, både till herr Kilbom och andra, att arbetarklassens största olycka är att den inte begriper hur litet av ekonomiska spörsmål den begriper. Det är den omständigheten, mina herrar, som avhållit mig från att i en besvärlig tid till varje pris hålla på doktrinerna framför det, som är det egentligt bärande för landets välfärd. Och det får jag säga herr Kilbom, att vi visserligen hava det svårt i detta land, men om vi jämföra detta land, där den usla socialdemokratiska regeringen enligt herr Kilboms uppfattning suttit och förstört och försumpat landet i ett par tre år, med det land, där herr Kilboms partivänner äro regerande, då tror jag att vi relativt hålla måttet. Vi äro ett litet land, men genom att vi ha använt vårt förstånd, ha vi lyckats att någorlunda klara oss, och om vi fortsätta den politiken, skola vi i längden hava gagn härav, även om herr Kilbom får anledning till aldrig så många brador, ty de brinna upp på en liten stund. Det bestående värdet av en klok och förnuftig politik i en svår tid för det goda med sig, att vi gå med större samlad styrka ur krisen. När vi väl kommit ur den krisen, skola vi till det yttersta förfäkta vår mening, om vem som skall taga det mesta ut-

bytet av den samlade produktionen. Vi se kanske inte lika på tingen, men jag vågar ännu i dag försäkra, att jag är lika varmt fästad vid arbetarklassen, som någonsin herr Kilbom har varit.

Sedan skulle jag bara vilja säga, vad jag vid ett interpellations-svar, som jag lämnade för någon tid sedan, sade, att jag skall medverka till igångsättande av en undersökning i syfte att få en ändring i banklagstiftningen, som vore ägnad att motverka en del av de anledningar, vilkas verkningar vi nu lida av. När vi nu nått över detta års bokslut har jag för min del, då det trots allt visar sig, att vårt ekonomiska liv kommer att kunna stå emot påfrestningarna, ej velat tveka en dag längre beträffande denna sak, och lovar alltså nu att fortast möjligt medverka till att vi skola få den begärda utredningen och undersökningen på detta område.

*Ang.
aktiebolaget
kreditkassan
av år 1922.*

(Forts.)

Herr Lindberg: Herr talman, mina herrar! Vid föregående års riksdag tillät jag mig att framställa några erinringar mot det då föreliggande förslaget till stödkredit vid bankfallissemang. Jag framställde då en fråga till bankoutskottets dåvarande ordförande, vad orsaken kunde vara till att aktiebolaget kreditkassan icke bildades efter samma mönster, som svenska kronkreditaktiebolaget, då det i den kungliga propositionen uppgavs, att kronkreditaktiebolaget fått tjäna som ett dylikt mönster. Jag ansåg det nämligen vara riktigt, att en sådan här stödkassa borde tillkommit genom att den själv utfärdade obligationer i stället för att statens obligationer, som det nu var fråga om, skulle tjäna som grundfond för kassan. Jag har fortfarande den uppfattningen, att det hade varit lämpligare att aktiebolaget kreditkassan hade utfärdat obligationer i stället för att statens obligationer skulle ställas till förfogande. Hade så skett skulle denna fråga icke ha behövt förekomma till behandling vid årets riksdag. Jag finner emellertid utav bankoutskottets utlåtande, att man möjligen kan förklara varför staten på detta sätt engagerat sig i denna kreditkassa. Jag finner nämligen, att kreditkassan fyller den uppgiften, att riksbanken skall kunna på densamma övervältra vad den möjligen anser vara något tvivelaktiga engagement. Under sådana förhållanden må man finna det anmärkningsvärt, att bankoutskottet, som ju dock bör företräda riksdagens intresse, icke uti sitt utlåtande sagt ett enda ord angående de former, under vilka riksbanken må kunna ikläda sig förbindelser på grund av bankers rekonstruktion. Utevaron av sådana direktiv kan mycket väl leda till, att vi vid nästa års riksdag har en proposition med förslag om ytterligare 50 miljoner till kreditkassan, om riksbanken ikläder sig nya förbindelser på grund av något bankfallissemang på ett eller annat ställe i vårt land.

Jag finner i en av morgontidningarna, att den bank, som närmast efter Värmlandsbanken skall komma ifråga när det gäller stöd ur denna kreditkassa, är Lantmännens bank. Det står nu i denna tidning, att man enligt föreliggande rekonstruktionsförslag synes ämna bokföra en god del av det gamla aktiekapitalet som fortfarande befintlig tillgång. Denna tidning uttalar den meningen — jag är

Ang.
aktiebolaget
kreditkassan
av år 1922.

(Forts.)

för övrigt även själv av den uppfattningen — att man icke bör med statskredit nedbringa behovet av avskrivningar av bankernas egna fonder.

Jag har velat framhålla dessa synpunkter med uttalande av den förhoppningen, att vi icke vidare här i riksdagen skola behöva behandla propositioner om beviljande av nya miljoner till rekonstruktioner av enskilda banker samt att riksbanken, som ju tydligen har avgörandet, när det gäller sådana här frågor, måtte iakttaga den allra största försiktighet för framtiden.

Herr Kilbom: Herr Eriksson i Grängesberg började sitt anförande med att säga, att mitt anförande nog skulle göra sig bra på första sidan i tidningen Politiken. Ja, jag är fullständigt övertygad om, att det kommer att göra sig där, och jag är även övertygad om, att Sveriges arbetare komma att förstå det. Men jag är övertygad om, att de icke lika bra komma att förstå de synpunkter, som vare sig herr Eriksson i Grängesberg eller herr finansministern här hava framfört. I övrigt skall jag naturligtvis icke göra något försök att ställa mig på jämbördig nivå i fråga om ekonomiskt vetande som herr Eriksson i Grängesberg, då ett dylikt försök redan från första början måste utfalla synnerligen olyckligt för mitt vidkommande.

Jag skall nu i detta mitt andra anförande endast tillåta mig att fästa uppmärksamheten på ett par saker. En av dessa halkade finansministern försiktigt och klokt över. Jag skall erinra herr Eriksson i Grängesberg om, att när han i ena ögonblicket talade om sin kännedom om det ekonomiska läget just nu och i andra ögonblicket talade om, att denna kredit från statens sida var nödvändig för att inte de små insättarna skulle förlora sina sparpengar, så karakteriserade han med det senare yttrandet sitt eget ekonomiska vetande. Har det vid alla de bankkrascher, som hittills ägt rum, någonsin framförts en halvdragen aning om att krascherna skulle gå så långt, att insättarna skulle förlora ett öre? Tvärtom framhöll, om jag ej misstager mig, finansministern i föl i en interpellationsdebatt att alla dessa banksvårigheter städse blivit lösta på sådant sätt, att insättarna *icke förlorat någonting*.

Vidare är jag herr Eriksson i Grängesberg tack skyldig för en annan sak. Herr Eriksson förklarade visserligen, att han inte var i tillfälle att meddela mig vilken industris kreditförhållanden det var som kreditkassan på detta sätt skulle träda emellan för att hjälpa, men att han dock kunde nämna, att det var fråga om »Värmlandsbankens engagement i värmlandsindustrier». Vilka värmlandsindustrier? Uddeholmsbolaget, herr Eriksson, hör väl till dem. Jag skall inte vara elak. Men det är belysande, att nätt upp detta bolag sedan år är känt för att gå i spetsen, när det gäller att pressa ner arbetarnas löner. Endast för ett år sedan blev det känt i hela landet tack vare en stor skogsarbetarekonflikt. Bolaget pressade då ner körarnas och huggarnas löner till en nivå, så låg att det icke blev möjligt för dem att leva ens på samma nivå som fattighjonens. Till detta bolag — ty det är väl också om detta, det rör sig — har riksbanken lämnat

kredit. Och ännu en gång måste jag framhålla att riksbanken iklätt sig en risk för statens vidkommande och på ett fullständigt grundlagsstridigt sätt gått riksdagen i förväg. Jag vågar det påståendet, att om något dylikt hade inträffat under en högerregering, skulle man sannoligen fått höra finansministern dundra gent emot den samman.

Ang.
aktiebolaget
kreditkassan
av år 1922.
(Forts.)

Jag skall i detta sammanhang fästa kammarens uppmärksamhet på det förhållandet, att det förr har varit vanligt, att regeringen propositionsvägen framlagt sådana här förslag. I år har regeringen gått en annan väg. Den har skjutit riksbanksfullmäktige framför sig, och därigenom givit ett erkännande åt, att saken inte ligger så riktigt till, som man i debatten här i dag försökt göra gällande. Det skall visserligen ännu en gång slås fast, att staten av riksbanksledningen har iklätt en risk på 100 miljoner kronor på ett sätt, som strider mot grundlagens mening, och att regeringen, framför allt finansministern, är därför medansvarig. Jag tvivlar icke på, att riksdagen kommer att taga ansvaret, men det hindrar icke, att saken är fullständigt oegentlig.

Herr Eriksson i Grängesberg frågade mig, om inte Sveriges industriarbetare för sin del äro skyldiga att taga hänsyn till de förhållanden, som givit upphov till denna transaktion. Nej, herr Eriksson i Grängesberg, det äro de inte. Sveriges industriarbetare hava genomlevat en arbetslöshet, som, då den var som värst, omfattade **170,000 personer** varav många gått arbetslösa ända upp till 2 år och 4 månader. De hava fått lida nog av den svindel, som herrarna nu vilja vara med om att reda upp på ett sätt, som kan leda till nya och ännu större svindlerier bara vederbörande banker komma på fötter igen. Först svindlas det med värden, industrier överspekuleras, så att en fullständig krasch inträffar. Man drager tillsammans tusentals arbetare på en enda plats, och när svindeln inte går längre, då den oundvikliga kraschen inställer sig, ja, då kastar man ut arbetarna på gatan. Res till Södertälje, herr Thorsson, och titta på förhållandena där! Sedan man ställt till allt detta, kommer riksdagen och säger till bankerna: Nu skola vi hjälpa till med att reda upp detta. trots att det borde ha varit motsatsen.

Herr Thorsson frågade mig: »Skulle då inte regeringen ha vidtagit några åtgärder?» Jag har inte främst klandrat, att regeringen överhuvud taget vidtagit åtgärder för att hjälpa dem, som *behöva hjälpas*. Jag har endast klandrat det sätt, på vilket det har skett. En finansminister, som i en situation sådan som denna icke har annan möjlighet än att slunga 100 miljoner i halsen på storbankerna, då det gäller att på ett rättvist sätt reda upp krisen, för den finansministerns ekonomiska möjligheter vill jag inte giva två ruttna blåbär. Hade det t. ex. icke funnits den möjligheten, att riksbanken eller kreditkassan kunde *direkt* ha övertagit krediten för de små kredittagarna, som man har talat om, utan att man även i fortsättningen behövt kedja fast deras armar och händer vid storbanksdirektörernas vilja och vetande? Varför har man inte försökt den vägen? Är det inte en plan sedan många år tillbaka, att riksbanken

Ang.
aktiebolaget
kreditkassan
av år 1922
(Forts.)

skulle bli en affärsbank? Riksbanken har — om jag inte tar fel — avdelningskontor både i Jönköping och Karlstad. Med litet god vilja hade man genom dessa avdelningskontor kunnat göra de verkligt hjälpbehövande oberoende av dessa jobbande storbanker och låtit de herrar, som bära ansvaret, själva lida följderna av sina handlingar. På det sättet hade man ändå kunnat rädda dessa kredittagare. Att så icke skett kritiserar jag i första hand. Först av alla borde väl en socialdemokratisk finansminister sökt lösa saken efter sådana riktlinjer.

Herr Eriksson i Grängesberg sade till mig, att vi inte skola jämföra förhållandena här och i Danmark. Varför icke? I Danmark rör det sig måhända om, att staten iklätt sig en risk, som kan komma att uppgå till en miljard. Vad är eljest skillnaden? I Danmark jobbade man i Trans-Atlantiska Companiets aktier. I sydsvenska kreditbanken jobbade man i tyska riksmark och i uppjobbade industriens obefintliga värden. I Värmlandsbanken förfor man på samma sätt. Vad är skillnaden, alltså? Jo, endast den att det i Danmark rör sig om större summor än här. Men så, herr Eriksson i Grängesberg, finns det en verklig skillnad. I Danmark regerade en högerregering, som förstod att man genom rättslig undersökning måste gå till botten med missförhållandena. I Sverige regerar en socialdemokratisk regering, som ej föreslår någonting. Den skillnaden komma herrarna icke ifrån.

Till slut skall jag be att få rikta ett par repliker speciellt till finansministern. Ingen har här dragit i tvivelsmål finansministerns goda vilja och varma känsla för arbetarklassen. Det är ett moment, som tillkommer honom att ha dragit in i debatten, icke mig. Samma förhållande gäller finansministerns indragande av Ryssland i debatten. Det kan f. ö. inte talas om någonting i denna kammare utan att någon socialdemokratisk eller enstaka liberal talare naturligtvis börjar orda om Ryssland. Vad skola herrarna tala om den dag, då Ryssland kanske befinner sig i ett annat läge, än det gör nu? Men för övrigt, *om* Ryssland är så oerhört dåligt, varför har då regeringen och dess press pläderat så ivrigt för ett annat förhållande mellan Sverige och Ryssland än det som nu råder och varför ha herrarna för detta ändamål skickat dit en särskild regeringskommission. I övrigt vill jag säga, att *om* vi nu äro en smula bättre ställda än Ryssland, så beror det nog på, att vi icke såsom Ryssland ha gått igenom fyra års världskrig, tre års borgarkrig, fem års blockad eller en hungersnöd, åstadkommen genom att vidriga naturförhållanden ödelagt den bördigaste delen av Rysslands jord. Men jag är säker på, att *om* vi i vårt land haft en socialdemokratisk regering eller vilken regering som helst, som haft att kämpa med liknande förhållanden som de ryska kommunisterna, hade vi nog inte haft det annorlunda här heller.

Men för övrigt låt oss titta på ett annat land. Herrarnas partivänner ha ju regerat i Tyskland. Tycka ni inte, att *de* lyckats? Fascismen sticker upp huvudet överallt, och arbetarklassen i Tysk-

land har i ekonomiskt avseende mindre rättigheter nu än under själva kaiserns tid. Är icke detta att rekommendera, herr Thorsson?

Vad herr Thorsson nyss förbigick var, hur han i fjol motiverade anslaget till Kreditkassan. Jag har protokollet från fjolårets debatt i min hand, och av det framgår, att herr Thorsson då — jag förstår det så väl, man skall bara inte försvara det utan erkänna, att man begått ett misstag — lade hela motiveringen för beviljandet av de 50 miljonerna så, att man därmed skulle hjälpa de små insättarna i sparbankerna och de små kredittagarna. Av det betänkande, som nu är föremål för behandling, framgår klart, att det här ingalunda gäller de små insättarna och kredittagarna, utan att det tvärtom gäller de stora industriella företagen och ingenting annat.

Herr Thorsson förklarade i fjol, att »det finns en annan part också här, som av olika anledningar har anförtrott sitt pund till förvaltning av dessa institutioner. Här sitter mången, mången gammal man och kvinna i detta land, som har arbetat hela sitt liv för att samla ihop några slantar, och nu väckas de plötsligt en vacker dag av den underrättelsen, att de institutioner, som de hade förtroende för, ha misskött deras förtroende i en sådan grad, att de plötsligt känna sig nära att förlora allt vad de ha.» — Ha alla dessa små fått något? Nej!

Jag hade i debatten vidare talat om de arbetslösas svåra ställning. Med anledning därav yttrade herr Thorsson: »Vi ha att räkna med flera än de arbetslösa på den ena sidan och bankdirektörerna på den andra. I den ena institutionen, som här skulle komma i tillfälle att få sina affärer rekonstruerade, finns det 135,000 sparkasseinsättare, och det finns dessutom ett avsevärt antal mindre näringsidkare, vars affärer finansieras av detta institut.» Vidare anfördes: »Jag hade av en annan anledning än för att diskutera med herr Kilbom behov av att i går se något på vår sparbanksstatistik, och då fann jag där, att i ledningen av vårt allmänna sparbanksväsen har det åtminstone före kristiden varit en sundhet och en klok besinningsfullhet, som har gjort, att denna bankverksamhet under ett hundratal av år kunnat förvalta åtskilliga sparpenningar utan att förledas in på för denna verksamhetsgren främmande områden. Men det är ju ett förhållande, som icke kan förgätas, att även vissa sparbanksledningar under kristiden kunnat låta förleda sig till belåning av papper — både aktier och andra papper — till kurser, som i dag icke hålla måttet, även om de ansågos aldrig så bergfasta den dag lånen beviljades. Vi skola dock icke förglömma, att i många av dessa bankinrättningar sitter det mycket hederligt folk, men som saknar möjlighet att bedöma hela den ekonomiska situation, som de haft att bedöma vid förvaltandet av dessa angelägenheter. Och för min del får jag säga, att jag tycker verkligen, att statsmakterna skulle handla bra hårt, om de icke skulle känna sig skyldiga att skapa möjligheter för att räcka en hjälpsam hand åt dessa, som dock i många fall hava handlat i viss god tro, när de vidtagit sina åtgärder. För min del skattar jag den verkliga sparsamheten så högt, att jag kan med gott samvete och god tillförsikt inför både nutid och framtid

*Ang.
aktiebolaget
kreditkassan
av år 1922.
(Forts.)*

Ang.
aktiebolaget
kreditkassan
av år 1922.

(Forts.)

ställa mig i bräschan för ett förslag, som går ut på att lugna sinnena hos dessa människor, som hava sparat och sparat i all sin tid och lagt undan resultatet av ett flitigt arbete.»

Jag antar, att herr finansministern härefter erkänner, att det i fjol som motiv för anslaget talades om sparbanksinsättarna och de mindre kredittagarna. Då vi betvivlade, att dessa skulle bli hjälpta, sade man, att vi voro ovederhäftiga, vilket man ju också sagt i år. Men om man ser på de utfärdade bestämmelserna eller läser redogörelsen för hur krediten använts, skall man finna, att av de 37 miljonerna som kreditkassan förbrukat icke ettusen kronor gått till de små sparbanksinsättarna eller de mindre kredittagarna. Om det behövs, torde jag möjligen vid ett senare tillfälle få återkomma till den saken.

Alltså har jag ingen som helst anledning att återtaga vad jag sade i denna punkt i mitt förra anförande. För övrigt skall jag icke längre uppehålla kammarens tid. Jag vill bara tillägga, att jag är övertygad om, att herr Thorsson har känsla för arbetarna. Detta har jag aldrig dragit i tvivelsmål, jag har blott ställt mig frågande inför det sätt, varpå han visar denna varma känsla, då han ställer staten i förlustrisk för hundra miljoner i samma ögonblick som man är betänkligt sparsam, när det gäller anslag till de arbetslösa, som icke själva bära ansvaret för sin arbetslöshet, medan återigen den andra parten, de bankruttrade bankernas ledningar äro fullt ansvariga för sina handlingar, ehuru konsekvenserna därav nu skola vältras över på statens axlar.

Jag yrkar avslag på utskottets hemställan och kommer att begära votering.

Med herr Kilbom förenade sig herrar *Samuelsson, Herou, Karlsson* i Grängesberg, *Dahlén* och *Molander*.

Chefen för finansdepartementet herr statsrådet **Thorsson:** Herr talman, mina herrar! Jag kunde ju förstå, att när jag betalade herr Kilbom med samma mynt, som han först utställde, skulle han söka en betäckning icke bakom sina eller det partis gärningar, vilket han tillhör, utan bakom världskriget, som blev den nödvändiga skyddsmuren. Om Kilbom ville draga ut konsekvenserna av sitt resonemang om världskrigets förstörande verkan i hela världen och framför allt i länder, som varit direkt inblandade häri, skulle han också få lov att erkänna, att även om icke vi varit med i detta världskrig, så lida vi av följderna av detsamma, och jag kan då inte begripa, hur Kilbom, när han en gång ställt sig på den ståndpunkten, att kriget medfört vissa abnormiteter i de länder, där hans meningsfränder äro allenahärskande, nu här vill göra gällande att icke samma ekonomiska lagar kunna få gälla för oss, utan söker föra fram den meningen att här bero svårigheterna på den ena eller andra försummelsen av den sittande socialdemokratiska regeringen. Det kan måhända förklaras på det viset, att Kilboms första anförande icke enbart avsåg att tillrättalägga de ekonomiska proble-

men, utan om jag känner honom rätt, var det rent partipolitiska både svansar och klor med i spelet.

Nu slår Kilbom hårt på den strängen att de farhågor jag hyste i fjol icke blivit besannade, och för att särskilt inpränta det läste han delvis upp det anförande, som jag då hade. Jag har inte det ringaste mot, att det anförandet än en gång anförts åt riksdagens protokoll och till och med att det stoppas in i herr Kilboms yttrande, ty det kan ju alltid ha sin lilla inverkan, när det oförvillade om-dömet skall göra sina jämförelser. Jag är nämligen övertygad om, att det långt ute i de kommunistiska boningarna skall finnas rum för flera än en fundering, om det icke ligger åtskilligt i vad jag tillät mig att till kammarens protokoll anföras, och jag tar icke tillbaka ett ord. Om icke det i hela sin vidd inträffat, som jag i fjol befarade, så är endast hela nationen att gratulera och även herr Kilbom.

Nu säger emellertid Kilbom, att speciellt den lilla krediten icke beröres av de åtgärder, som här äro ifråga. Jo, herr Kilbom, det är så, att även om Sydsvenska kreditaktiebolaget efter nedskrivningen och upprepningen blivit matematiskt solvent, är det alldeles ofrånkomligt, att om statsmakterna icke lämnat detta stöd, skulle banken i vanlig ordning fått likvidera. Vad var det för medel, som företaget rörde sig med? Jo, det var dels stora och dels små insättningar, och dessa medel, som banken fått att förvalta, hade den i sin tur lånat ut till folk av olika kategorier, till både stora och små näringsidkare, och i samma ögonblick som en sådan stor penninginrättning skall likvidera blir det just frågan, om det finns möjlighet att realisera fordringarna till deras verkliga värde. I regel realiserar de till dagsvärdet, som ibland kan ligga 50 eller 100 % över och ibland lika mycket under det verkliga värdet. I den period, som vi nu genomleva, och speciellt under fjolåret hade det varit en stor olycka för vårt land, om man låtit alla de värden, som det gäller, gå ut på den offentliga marknaden för att byta ägare, ty det hade till sist drabbat insättarna i de olika bankföretagen, det kan aldrig Kilbom komma ifrån.

När sedan Kilbom återigen gör en jämförelse mellan den garanti, som statsmakterna räckt penninginstitutet, och de kontanta utlägg, som de göra för att likvidera arbetslösheten, är det uppenbart, att staten på båda sätten engageras, men i ena fallet engageras statsmakterna för en utgift, som kanske anmäler sig men kanske också aldrig anmäler sig att göras. Vi må dock komma ihåg, att vid de bankrekonstruktioner, som genomförts, ha de närmast intresserade fått släppa till så mycket de över huvud förmått, och först sedan nedskrivningar skett, så att man känt sig stå på säker mark, har staten fått träda in som försträckare.

Jag skall icke länge upptaga kammarens tid, men jag vill blott fråga, om herr Kilbom verkligen tror, att Södertälje arbetare varit mera betjänta med den metod, som han rekommenderar, än med den metod jag rekommenderat. Jag har efter måttet av statens finanser under fjolåret bidragit till, att det avsattes ett visst belopp till de

Ang.
aktiebolaget
kreditkassan
av år 1922.
(Forts.)

Ang.
aktiebolaget
kreditkassan
av år 1922.
(Forts.)

arbetslösa. Jag har vidare sökt medverka till, att de kreditinrättningar, som skulle lämna kredit åt respektive företag, fingo möjlighet att göra det. Och jag kan inte finna, att den ena åtgärden på något som helst sätt har varit ägnad att hämma den andra åtgärdens framkomlighet. Jag vidhåller, att vi ha en skyldighet särskilt mot de stora arbetande massorna, vilka, som herr Kilbom mycket riktigt framhöll, icke ha något egentligt inflytande på ledningen av de företag, där de äro anställda, men en vacker dag kunna stå utan både bröd och hem, därför att företagen måst läggas ner. Men jag kan inte förstå det resonemang, herr Kilbom för, annat än ur katastrofteoriens synpunkt. Herr Kilbom tycks vilja göra gällande, att det är en klokare taktik av statsmakterna att säga till de personer, som bära ansvaret för företagens ekonomiska skötsel: Edra bekymmer rör oss inte, vi ha icke varit med om att besluta de dumheter, som blivit begångna, och stänga utan vidare kassaskåpet, vederbörande få sedan klara sig bäst de kunna. Ett sådant handlingssätt går först och främst ut över de människomassor, som ingenting ha att existera på annat än sitt dagliga arbete, det går ut över dem, som icke ha några behållningar att lita till, det är de, som först drabbas av oegentligheterna, och jag kan inte tänka mig, hur den människa skall vara funtad i sitt hjärnkontor, som icke tar hänsyn till dessa verklighetsförhållanden, det måste jag verkligen säga. Jag tar gärna min del av ansvaret för vad som hittills blivit gjort i den ekonomiska förvaltningen, och jag är övertygad om, att många tusen människor, som kanske i dag tycka, att Kilbom är den renhårigaste i debatten, efter fem, sex år skola säga: det var väl ändå inte så, att Kilbom hade hela rätten på sin sida, det fanns nog litet även på den andra sidan.

Chefen för socialdepartementet herr statsrådet **Lindqvist**: Herr talman! Herr Kilbom har i den generalattack, som han idag riktat mot den sittande regeringen behagat i sina båda anföranden draga upp en jämförelse mellan regeringens ståndpunkt till det här diskuterade förslaget om stödjekredit åt våra finansinstitut och den ståndpunkt regeringen intagit för att åstadkomma statshjälp åt de arbetslösa, och han söker därvid konstatera, att regeringen vill sörja för att storkapitalisterna stödjas, utan att de svältande arbetarna få något stöd. Han yttrar sig med mycket stor pondus utan att dock, som ju kammaren märker, taga del av vilken ståndpunkt regeringen intagit i de speciella frågorna och vad regeringen sagt ut i de handlingar, som ligga på riksdagens bord. Om herr Kilbom läst statsverkspropositionen, femte huvudtiteln, skulle han finna, att där lämnas en redogörelse av arbetslöshetskommissionen beträffande arbetslöshets hjälpen. Häri försäkrar kommissionen, att om allt går efter de beräkningar, som gjorts upp, förfogar kommissionen den 1 maj 1924 fortfarande över 7½ miljoner för arbetslöshetsunderstöd. Jag vet inte, om herr Kilbom, ifall han suttit på min plats, på grundvalen av en sådan utredning skulle varit benägen att genast gå fram till

riksdagen och göra ett sådant yrkande, som blivit framställt av hans partivänner, då de krävt ytterligare 25 miljoner. Det är påtagligt, att när regeringen går till riksdagen med ett förslag, måste den ha så pass grundade skäl härför, att regeringen har någon möjlighet att motivera sin ståndpunkt. Och då ha vi i propositionen sagt, att vi icke, när den skrevs, kunde känna oss övertygade om, att arbetslöshetskommissionen träffat det rätta med sin undersökning. Vi säga således ifrån, att vi vilja avvakta tiden och låta vintermånaderna gå för att se, hur utvecklingen kommer att gestalta sig, och när man fått klarhet i den saken, skall regeringen i rätt tid före riksdagens avslutning inkomma med de förslag, som den kan finna lämpligt framlägga. Och då ha vi redan berett rum i budgeten för ett belopp av 5 miljoner kronor, men vi ha också sagt ut, att om ställningen förvärras på arbetsmarknaden, om arbetslösheten tar ännu större dimensioner, hyser regeringen hopp om att kunna öka på anslagen av miljoner för arbetslöshetsunderstöd. Jag undrar, herr Kilbom, om man överhuvud taget kan i den förhandenvarande situationen gå längre, när det gäller att klarlägga vår uppfattning inför riksdagen, och jag tror icke, att herr Kilbom skall hösta hem så mycket erkännande från den arbetarklass, vars intressen han så övermåttan starkt säger sig företräda, utan jag tror, att regeringen i detta fall handlat klokt. Herr Kilbom kan ju vänta tills propositionen kommer, då kunna vi diskutera, om man begärt för mycket eller för litet.

*Ang.
aktiebolaget
kreditkassan
av år 1922.
(Forts.)*

Herr förste vice talmannen **Nilson**: Det var en talare på Stockholmsbänken, som både i sitt första och även i sitt andra anförande riktat den förebräelsen mot riksbanksfullmäktige, att de ha överskridit sin grundlagsenliga befogenhet. Jag hävdar bestämt en motsatt uppfattning och uppmanar talaren att i vederbörlig ordning framföra sin anklagelse till justitieombudsmannen, vilken är den, som i föreliggande fall skall döma eller ställa fullmäktige under åtal. Det är inte riktigt och tillbörligt att på slika lösa grunder, som talaren använde, utkasta sådana beskyllningar mot personer, som veta med sig, att de i det berörda fallet äro oskyldiga.

Vad är det, som här föreligger? Jo, det föreligger ett utlåtande från bankoutskottet med anledning av en framställning, som bankofullmäktige gjort till utskottet. Vill riksdagen biträda fullmäktiges förslag, så ligger det i dess fria skön. Men vill riksdagen avslå utskottets hemställan, så ligger det också i dess fria skön, och talaren på Stockholmsbänken har ju yrkat avslag på bankoutskottets hemställan. Avslår emellertid riksdagen denna hemställan, då får också riksdagen ensam bära de följder, som därav kunna komma. De engagemang, som riksbanken måst övertaga, kan den nog klara upp med tiden. För den saken hyser jag inga djupare farhågor. Att riksbanken icke övertagit sådana engagemang, som vid de företagna bankrekonstruktionerna bort avskrivas, är något som icke torde behöva sägas. Jag tillåter mig för övrigt beträffande kreditkassan hänvisa till det uttalande, som gjordes i statsrådsprotokollet i fjol, då

Ang.
aktiebolaget
kreditkassan
av år 1922.
(Forts.)

denna kassas bildande föreslogs, nämligen att det måste uppställas som ett ofrånkomligt villkor, att de banker, som skulle stödjas, bragts på en fullt solid grund genom tillräckliga avskrivningar av värdelösa fordringar. Därigenom att jag hänvisar till denna ofrånkomliga förutsättning för kassans stödjande verksamhet har jag besvarat den fråga, som framställdes av en ärad talare på Västerbottensbanken.

Det har av talaren på Stockholmsbanken gjorts en direkt fråga rörande ett visst industriellt företag i Värmland. Bankoutskottets ärade ordförande har förklarat sig vara förhindrad av lydnad för de lagbestämmelser, som gälla, att ingå på den saken, och det är alldeles riktigt. Men jag anser mig vara oförhindrad meddela, att Uddeholmsbolaget icke har någon skuld till Sveriges riksbank och att det icke är avsikten att bolaget skall få någon som helst kredit i kreditkassan. Den talare, som påstod motsatsen, gjorde detta undersken av att han därvidlag satt inne med en utomordentligt stor sakkunskap. Jag måste säga, att om hans sakkunskap på de övriga vida områden, som han berört i debatten, är lika stor som på denna punkt, så är den lika med noll.

Det har sagts, att här var fråga om att rädda bankerna. Jag vill säga, att det icke är fråga härom, ifall begreppet bankerna fattas lika med aktie- och lottägare. Dem gå förlusterna hårt ut över, och dessa förluster böra de bära. Däremot är avsikten att bevara bankerna som kreditorgan för näringslivet och skydda de tillgodohavanden, som insättarna ha i bankinstituten.

Det förefaller, som om man under denna debatt icke gjort mycket klart för sig vad ett bankinstituts betalningsinställelse innebär. Vad skulle då en sådan händelse som att ett medelstort bankinstitut inställer sina betalningar ha för inverkan på vårt ekonomiska liv, på de industrier, som äro beroende av detta företags kreditgivning, och på den personal, som vid dem är anställd? Kammarens ledamöter kunna tänka, hur det skulle bli, när den, som har tillgodohavanden i en sådan bank, för sina utgifter, för att betala arbetarnas löner, för att inlösa förfallna växlar icke finge ut ett enda öre och inte heller finge ut de säkerheter som han lagt för sin kredit. Det är uppenbart, att följderna härav icke stanna hos en person, utan de gå vidare och vidare alldeles som, när man i en stickning drar upp en maska, även de andra maskorna följa med den ena efter den andra. Jag vågar säga, att ingen kan överblicka, vilken utomordentlig inverkan ett stort bankinstituts betalningsinställelse skulle få för hela vårt land och dess ekonomiska förhållanden. Hur stor är mannen djupare sett den personal, som är beroende av landets näringsliv? Ja, herr talman, det är nätt upp alla, som bygga och bo i Sveriges land. Vi ha ingenting att leva av annat än överskottet av den produktion, som vi kunna gemensamt åstadkomma. Slås detta näringsliv ner, så blir det ingenting alls för oss att leva av. Då blir det arbetslöshet i en omfattning, som vi knappast kunna föreställa oss.

Sålunda, vill man skapa arbetslöshet och samtidigt göra det absolut omöjligt för staten att betala något som helst arbetslöshetsunderstöd, då bör man vandra den väg, som talaren på Stockholms-

bänken har anvisat. Det vill icke jag göra, och därför, herr talman, anhåller jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Ang.
aktiebolaget
kreditkassan
av år 1922.
(Forts.)

Häruti instämde herr *Kristensson*.

Herr **Bäcklund**: Det är icke att förvåna sig över, att en sådan fråga som denna väcker ett visst uppseende och föranleder en större debatt. Om det kan glädja herr Kilbom, vill jag meddela, att socialdemokraterna stått rätt tveksamma inför förslaget om utökning av kreditkassans verksamhet. Men jag misstänker, att han icke skulle varit så glad, om vi stannat kvar vid den uppfattningen, utan jag tror, att han helst ser, att vi stå för utskottets betänkande sådant det föreligger här i dag. Det är många omständigheter, som bidragit till detta, och jag vågar påstå, att utskottet på allt sätt sökt tränga in i frågan och fått alla de upplysningar, som över huvud kunna ges rörande de engagemang, vilka övertagits av både kreditkassan och riksbanken till följd av de bankkrascher, som inträffat.

Det är klart, att privatbankernas verksamhet under högkonjunktur ger rum för många anmärkningar. Det är icke tu tal om den saken, och det har utskottet också framhållit i motiveringen. Jag står icke för utskottets motivering, endast för beslutet, ty jag var icke närvarande vid justeringen av betänkandet, och jag vill säga, att utskottet kunde ha skrivit en ännu kraftigare motivering och påvisat de missförhållanden, som förefinnas på det nu ifrågavarande området. Kanske också det saknas något enligt min mening, och det är ett påpekande, att när en utredning kommer att företagas angående bankernas förhållanden och de brister, som möjligen vidlåda banklagstiftningen, borde det också undersökas, om icke, när oktroj beviljas en bank, staten skulle kunna få större inflytande genom tillsättande av en styrelseledamot eller revisorer, så att staten inte bara finge komma i efterhand och krasa kastanjerna ur elden utan att ha haft något inflytande på verksamheten under den föregående tiden. Jag tror, att det vore något att taga i övervägande vid den blivande utredningen, ty det är dock ett monopol, som bankerna erhålla genom oktrojen, då de få handha en hel del av allmänhetens medel.

När kreditkassan av 1922 bildades, tillgick det på så sätt, att en del aktiebolagsbanker tillsköt 5 miljoner kronor, medan staten samtidigt garanterade 50 miljoner. Alltså utgjorde hela beloppet 55 miljoner. Det uttalades då, att detta kanske skulle vara tillräckligt för att täcka behovet, och man trodde också, att det icke behövdes några ytterligare åtgärder för frågans ordnande. Det har nu visat sig, att så icke blev förhållandet. Kassan kunde icke övertaga en hel del av bankernas engagemang, vilka tyngde dem så, att de icke längre kunde anses fullt likvida. Det har gjorts, att av kassans 55 miljoner endast 37 blivit använda, vilket skett dels genom kontanta utbetalningar och dels genom vissa åtaganden från kassans sida. Därför fordras, om man skall tillgodogöra sig kassans tillgångar, att bestämmelserna för densamma bli ändrade.

Ang.
aktiebolaget
kreditkassan
av år 1922.
(Forts.)

Förslaget härom har ju kommit från riksbanksfullmäktige, och det grundar sig därpå, att riksbanken måst övertaga en del krediter, huvudsakligen från Värmlandsbanken. I detta sammanhang kan jag i likhet med förste vice talmannen meddela herr Kilbom, att det bolag han nämnde i sina båda anföranden icke alls är med i detta engagemang från Värmlandsbanken. Därmed behöver jag naturligtvis icke gå in på ett omnämnande av de bolag, som äro engagerade på detta sätt. Fallissemangen ha under senare tiden blivit rätt många — Sydsvenska, Kopparbergsbanken, Värmlandsbanken och senast Lantmannabanken. Man frågar sig givetvis, om det är slut, eller om det blir flera, och man frågar sig också, huruvida staten i längden kan hålla på med att kratsa kastanjerna ur elden för alla banker, som komma på obestånd. Vi ha ju sagt A förra året och stå nu i begrepp att säga B, och jag tror, att det kanske ur vissa synpunkter är alldeles nödvändigt att så göra. Har staten gått in för att bidra till en del industribankers rekonstruktion, så kan den naturligtvis icke underlåta att hjälpa lantmannaintresset, såsom nu blivit ifrågasatt från Lantmannabankens sida. Oaktat denna bank naturligtvis icke enbart lämnat kredit åt jordbruket utan även åt industrien och kanske till rena jobbäreföretag, kan man icke neka till, att det ligger någonting i det talet, att när man hjälpt de andra bankerna, måste man även hjälpa denna. Dessutom vore det nog inte så fördelaktigt, om vi hade kvar i landet endast ett par storbanker, som dominerade hela kreditgivningen och hela inlåningen, sedan de avslukat alla ortsbankerna.

Det är en annan fråga, som jag vill beröra, och den gäller de engagemang riksbanken påtagit sig. Det är alldeles klart, att dessa icke äro av den art, att riksbanken bör bibehålla dem. Därmed är ingalunda sagt, att det är några tvivelaktiga engagemang, utan bli konjunkturerna åtminstone någorlunda skapliga, så är det min övertygelse, att de komma att täckas på vederbörlig sätt. Riksbanken har på grund av förhållandena måst gå in för uppgifter, som i vanliga fall skulle varit banken främmande. Man kan naturligtvis göra vissa anmärkningar på den punkten, men vi få också besinna, att förhållandena varit ganska svåra, och att vi stått i en situation, som kanske aldrig förut förelegat. Och jag tror, att det till sist skall visa sig, att de åtgärder, som riksbanksledningen vidtagit, varit de för landet mest gagneliga.

Jag kan emellertid inte underlåta att draga fram ett analogt fall, och jag anser mig kunna göra det med all rätt, då vi från vårt håll gått med på att staten skulle garantera hundra miljoner i kreditkassan och gjort detta utan att ställa till alltför mycket rabalder, även om man kanske i vissa fall skulle haft anledning därtill. Vi ha inte ropat på riksrätt och inte krävt några särskilda åtgärder mot bankofullmäktige för det att de kanske i någon mån gått utanför riksbankens uppgift, när de varit nödda till att taga de engagemang det här är fråga om. Riksdagen ställes härmed inför ett fullbordat faktum — engagemangen äro tagna och det gäller blott att överföra dem från riksbanken till kreditkassan. Det parallellfall jag då tänker på är arbetslöshetsfrågan. Men så snart man be-

farar, att riksdagen härvidlag skulle ställas inför ett fullbordat faktum exempelvis därigenom, att regeringen vidtog någon åtgärd, som skulle kunna lindra nöden och göra förhållandena bättre för den klass, som lever i arbetslöshet, ropas det på riks rätt, och man talar om inkonstitutionella handlingar o. s. v. Jag tycker emellertid, att när vi varit med om att i en prekär situation rätta till förhållandena för penninginstituten och därmed för industrien och huvudsakligen de förmögnare klasserna, borde man ha rätt att vänta någon förståelse, när det gäller åtgärder, som av en eller annan anledning behöva vidtagas till förmån för det arbetande folket och i synnerhet för de arbetslösa.

Ang.
aktiebolaget
kreditkassan
av år 1922.
(Forts.)

Jag vill också säga, att de engagemang, som det nu är meningen att överflytta på kreditkassan, icke taga i anspråk alla de 110 miljoner, som kassan skulle förfoga över. Även om man räknar med Lantmannabankens engagemang, skulle det finnas 20 miljoner för kommande behov. Alltså skulle vi kunna ha en viss förhoppning om att när vi gått med på dessa förbindelser, skulle man slippa att komma tillbaka för att begära ökad befogenhet och ytterligare medel för kassan.

Det har ju fått vidtagas även andra åtgärder än de nu berörda. Jag tänker på, att då Kopparbergsbanken uppgick i en annan bank, fick riksbanken träda till. Det kan man icke direkt göra någon anmärkning mot. Dessutom komma naturligtvis rätt stora förluster att uppstå för kreditkassan, även om desamma kanske inte alltid äro påvisbara. Sålunda ligga där en hel massa bankaktier belånade, de kunna icke betala räntorna eller debiteras desamma, ty då bleve antagligen låntagarna tvungna att träda i likvidation och förhållandet bleve än sämre än det för närvarande är. Detta gör ju, att staten faktiskt under den del av år 1922, som dessa aktier legat belånade, på detta sätt har förlorat 200.000 kronor. Det är sådana poster, som komma till utom själva engagemangen i kreditkassan, och det är klart, att man under sådana förhållanden har rätt ställa sig en smula tvivlande.

Då vi emellertid icke kunnat ha någon lust att tillstyrka åtgärder, som kanske skulle medföra en försämrad ställning på det ekonomiska området i landet, utan velat i möjligaste mån upphjälpa förhållandena härvidlag eller åtminstone hålla ihop det hela, så att det icke skulle uppstå ytterligare svårigheter för näringslivet och — det tillåter jag mig också säga — för arbetareklassen, ha vi med hänsyn tagen till de upplysningar, som givits i utskottet och med blicken fäst på förhållandena sådana de för närvarande äro, sett oss föranlåtna att gå med på förevarande förslag om utökning av kreditkassan, fast detta bland utskottets medlemmar skett ur kanske något olika synpunkter.

Jag ber på denna grund, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

I detta anförande instämde herr *Höglund*.

Herr **Kilbom**: Herr talman! Jag är övertygad om, att om kammarerna varit lika fulltaligt samlad, när herr *Bäcklund* nu höll sitt

Ang.
aktiebolaget
kreditkassan
av år 1922.
(Forts.)

anförande, som den var, då herr finansministern höll sitt, så skulle dess uppfattning om denna operations karaktär varit en helt annan än den tilläventyrs nu kan vara. Ty det må jag då säga, att om jag haft mina tvivelsmål om denna sak tidigare, innan jag hörde herr Bäcklund, så äro dessa tvivelsmål ofantligt mycket starkare nu, efter anförandet.

Jag skall nu icke vara elak — herr finansministern är ju för övrigt icke inne — men jag kan ju erinra om, att i fjol talades det så vackert om, att det inte skulle bli några förluster i denna sak, under det man redan nu konstaterar från bankoutskottets sida, att vi *ha* förluster att notera. Jag får också säga, att om det funnes större intresse för ekonomiska ting i denna kammare skulle det efter de upplysningar som senast lämnades på denna punkt förekomma en helt annan behandling av denna fråga än nu blivit fallet.

Jag skall så be att få meddela herr socialministern, att jag icke hållit mina anföranden därför, att jag vill åt regeringen. Vårt partis ståndpunkt till denna regering är fullständigt klar. Vi vilja, om dess vara eller icke vara hänger på en kraftmätning med borgerliga röster, lägga våra röster *för* densamma, men detta innebär givetvis ingen skyldighet att säga ja och amen till allt vad regeringen gör. Ett dylikt förhållande skulle vara behagligt för regeringen — jag bara beklagar, att vi inte kan medverka till dess framskapande.

Vad sedan angår herr Nilsons i Örebro anförande, kan jag till en början nämna, att det var någon, som gjorde den reflexionen under detsamma, att alla de herrar, som yttat sig för bankoutskottets och regeringens ståndpunkt, talat som »rena och klara högermän». Och jag är säker på, att om någon suttit på läktarna här i dag och inte vetat, till vilka partier talarna hört, utan endast haft en allmän uppfattning om striden mellan kapital och arbete och mellan de olika partierna, skulle han alldeles säkert och ögonblickligen ha förklarat: alla de där, det är högermän! Icke en bokstav i herrarnas anföranden har varit av den natur, att man skulle kunna tro er vara socialdemokrater — jag skall måhända göra en reservation för herr Bäcklunds sista anförande.

Herr Nilson talade om att jag hade möjlighet att anmäla denna sak, d. v. s. vad riksbanksfullmäktige härvidlag gjort, för justitieombudsmannen, om jag ansåge, att de överträtt sin befogenhet. Jag är tacksam för detta påpekande. Jag har verkligen icke tänkt på denna utväg förut. Jag hade närmast avsett att låta det stanna vid en anmärkning här i kammaren, men jag lovar herr Nilson i Örebro, att jag, efter vad i dag förekommit, skall anse det vara en plikt att i framtiden litet närmare följa riksbanksfullmäktiges åtgöranden. Jag tror också, att många ute i landet har den uppfattningen, att detta är nödvändigt, herr Nilson.

När det sedan talas om vilken karaktär den kredit haft, som riksbanken iklätt sig, vill jag framhålla, att det inte är jag, som först framställt tvivelsmål i detta avseende utan bankoutskottet. Detta säger nämligen i sitt betänkande vis å vis engagemangen i Sydsvenska banken:

»Redan innan kassan trädde i verksamhet, hade riksbanken vid rekonstruktion av Sydsvenska kreditaktiebolaget måst intervensera på ett sätt, som *icke* — hör nu på, herr Nilson i Örebro — *hade kunnat ifrågakomma*, om icke fullmäktige ansett sig kunna förutsätta, att de av riksbanken sålunda åtagna förpliktelserna inom kort skulle komma att övertagas av den planerade kreditkassan.» Angående engagemangen i Värmlandsbanken heter det:

Ang.
aktiebolaget
kreditkassan
av år 1922.
(Forts.)

»Riksbanken har för att möjliggöra den nyligen genomförda rekonstruktionen av Värmlands enskilda bank nödgats övertaga vissa Värmlandsbankens engagemang, mot vilka ur riksbankssynpunkt måste anföras samma betänkligheter som mot de förpliktelser, riksbanken övertog i sammanhang med Sydsvenska kreditaktiebolagets rekonstruktion. Nu liksom då ha fullmäktige handlat under förutsättning, att de riksbanken ådragna förpliktelserna endast tillfälligtvis böra få tynga riksbanken och att de samma inom kort skulle komma att övertagas av kreditkassan.» Vad är nu detta? På det sättet handla rena spekulanter. Det räknas ut, att en del faktorer skola inträffa i framtiden, för vilka vissa sannolikheter tala men som icke ligga på bordet i det ögonblick ett beslut fattas. Jag måste verkligen säga, att jag kan inte tänka mig, att riksbanksfullmäktiges instruktion medger fullmäktige att ikläda staten en förlustrisk å 100 miljoner kronor, på rena antaganden. Om riksbanksfullmäktige göra detta, handla de precis lika lättsinnigt och mycket lättsinnigare än t. ex. en stor del av storbankernas ledningar. Dessa ha ju i varje fall suttit inne med större vetande om konjunkturläget och alltså mera kunnat akta sig att bränna fingrarna.

Nu säger, i motsats till bankoutskottet, herr riksbanksfullmäktigen Nilson i Örebro: riksdagen kan avslå riksbankens framställning, riksbanken kan nog klara dessa krediter. Detta uttalande strider, som herrarna höra, emot bankoutskottets åsikt. Jag vet verkligen inte, vem som har rätt: bankoutskottet eller bankofullmäktigen i Örebro? Jag överlåter till herrarna själva att slita tvisten.

Herr Nilson talade om min bristande sakkunskap på det ekonomiska området. Ja, jag får naturligtvis säga, att min sakkunskap självklart icke är lika stor som hans — det gör den icke anspråk på att vara. Jag har bara ställt mig tvivlande i fråga om dessa åtgärder, och jag gör detta med full rätt. Jag är fortfarande övertygad om, att hade en högerregering setat vid styret, skulle den, sådant läget är i denna kammare, icke fått majoritet för en dylik åtgärd, i varje fall icke på det sätt, som nu blir fallet, då även socialdemokraterna gått med på densamma och i dag skött högerens intressen — högern har bara haft att tåga. Det är måhända be-tecknande för allvaret i de anmärkningar som gjorts, att icke mindre än två statsråd, tvenne ledamöter i bankoutskottet och en ledamot av riksbanksfullmäktige måste träda upp till försvar för den klandrade åtgärden. Äro herrarna så ivriga att gå upp i en debatt i andra kammaren utan verklig anledning?

Måhända anser man kärnpunkten i resonemanget vara det, som

Ang.
aktiebolaget
kreditkassan
av år 1922.

(Forts.)

herr Bäcklund anförde, att om riksdagen i fjol sade A, måste den i år säga B. Enligt det resonemanget skola vi fortsätta nästa år och säga C och så allt vidare i alfabetet? Och vad finns det för garantier för att så icke måste bli fallet?

Herr Thorsson talade om, att den ekonomiska situationen i Amerika nu var mycket gynnsammare än förut, att vår industri hade stora beställningar, att allt skulle bli bättre undan för undan o. s. v. Ja, detta gjorde man också gällande — jag måste erinra om ett bekant fall, ehuru jag icke därvidlag på något sätt vill lägga sten på börda, då jag i många avseenden anser den trafik oriktig som ur politisk synpunkt bedrivs *mot personer* i sammanhang med vissa ekonomiska transaktioner — det gjorde man också gällande, säger jag, på bolagsstämman med Handelsbanken i våras, och inte mer än 4—5 månader därefter presenterades aktieägarna *en avskrivning å 95 miljoner kronor!*

Slutligen yttrade herr Bäckström, att dessa engagemang troligen komme att bli goda, men han tillade försiktigtvis (han är tydligen en klok man): »Om konjunkturerna bli bra.» Ja, det är just det, »om konjunkturerna bli bra». Annars hade vi hela tiden, då vi talat om utsikterna för framtiden, varit ense om att vi veta mycket litet, hurudana konjunkturerna bli. Ekonomiskt skickligare män än de som yttrat sig i denna debatt — mig inbegripen — ha, t. ex. vid öppnandet av riksdagen, förklarat att situationen för framtiden är allt annat än ljus. Har något sedan dess inträffat som gör, att vi nu kunna se saken annorlunda? Vad är ockupationen av Ruhr, för att ta blott detta exempel, om icke ett ödeläggande av hela Europas ekonomiska system? Tro herrarna verkligen, att detta och därav följande politiska oro kan tagas till intäkt för ett förmodande, att vi få nya högkonjukturer och därmed undvika förluster på statens engagemang här? Nej, man måste alldeles säkert rörande alla de 100 miljoner kronorna räkna med avsevärda förluster — om vi icke få »goda konjukturer».

Men då får man också säga, att den sittande socialdemokratiska regeringen alltså vidtagit åtgärder i *förhoppning* att kapitalismen skall fortsätta att utveckla sig i framtiden, ty det är detta, som uttrycket »goda konjukturer» betyder.

Jag tillåter mig att vidhålla mitt avslagsyrkande.

Herr **Eriksson** i Grängesberg: Herr talman! Jag skall försöka att fatta mig kort.

Herr Lindberg bragte på tal grunderna för ifrågavarande kassas tillkomst. Ja, skulle jag varit med om att utforma grunderna för kassan, så är det möjligt, att dessa blivit något annorlunda — jag vill inte bestrida detta. Men därom är det nu inte alls tal — den frågan föreligger icke i år. Nu föreligger ingenting annat än detta, att bankofullmäktige begärt, att denna kassa, som tillskapades i fjol, skall få ikläda sig skuldförbindelser upp till dubbla beloppet av sin garantifond. Spörsmålet är icke om statens garantifond skall ökas eller icke. Den är 50 miljoner kronor för närvarande, och det

gäller nu, endast huruvida kassan skall få ikläda sig förbindelser till större belopp än garantifonden. Det är sålunda alls icke möjligt att nu ändra organisationsgrunderna för kassan.

Vidare vill herr Lindberg ifrågasätta, om ej bankoutskottet i sitt utlåtande bort sätta en spärr för riksbanken att i fortsättningen ikläda sig dylika engagemang. Jag kommer därmed in på frågan om riksbankens möjligheter med avseende å kreditgivningen över huvud taget. Det förhåller sig ju så, att riksbanken är ett kreditgivande verk, fastän icke i den omfattning, som jag för min del skulle önska. Jag har den meningen, att riksbanken borde bli en affärsbank i viss utsträckning. Men riksbanken är även nu, som sagt, en kreditgivande bank, och vad som skiljer nu omdebatterade kreditengagemanget från de vanliga är endast, att dess krediter äro större och mera tyngande än de vanliga. Det är inte så lätt, som herr Lindberg tror, att uttala någon regel om när riksbanken skall lämna kredit eller icke. Åtminstone får jag förklara, att jag är oförmögen att göra ett sådant uttalande.

Man kan diskutera om det lämpligaste sättet att möta en viss situation, betingad av de ekonomiska förhållandena, men det är nu en gång så, att i ett visst givet läge får ett uttalande av riksdagen på detta område betyda vad det kan: myndigheterna *måste* handla helt enkelt. Vi veta icke, hur världen kan komma att se ut om en eller annan månad eller om ett eller annat år.

Jag borde nu måhända säga några ord med anledning av vad herr Kilbom här senast yttrat. Det tycks vara så, att om herr Kilbom eller hans meningsfränder håller ett anförande och vi andra tiga, så får man läsa i »Folkets Dagblad Politiken», att socialdemokraterna ingenting hade att erinra, de voro skräckslagna eller kröpo undan av någon annan anledning — det var en stor seger för talaren. Om man återigen svarar, så kommer det att heta, att det var så värdefullt vad talaren hade att anföra, att man vid upprepade tillfällen måste söka bemöta detsamma — hans synpunkter voro så uppenbart riktiga och kloka! Detta gör, att man vet inte, om man skall tiga eller tala, men när jag nu begärt ordet, får jag väl i alla fall tala.

Herr Kilbom påstod, att vi socialdemokrater under debatten talat som högermän. Ja, den beskyllningen är icke av i dag, den har riktats mot oss så länge som herr Kilboms parti existerat i detta land. Jag har aldrig hört annat, än att vi socialdemokrater talat som goda högermän eller något i den stilen. Allt vad vi sagt har varit i samklang med högeråskådningarna o. s. v. Den beskyllningen taga vi alltså med »knusende ro», det vill jag säga herr Kilbom. Men för övrigt: då herr Kilbom säger, att vi här ej ha talat som vänstermän eller socialdemokrater, hur vet herr Kilbom, att högern skulle ha talat på samma sätt som vi? Då jag yttrat mig, har det skett därför att jag har det tvivelaktiga nöjet att vara bankoutskottets ordförande; jag måste därför tala å utskottets vägnar, jag måste försvara betänkandet — det kan icke hjälpas. Herr finansministern återigen har fått lov att uppträda, därför att han anfördes

Ang.
aktiebolaget
kreditkassan
av år 1922.

(Forts.)

Ang.
aktiebolaget
kreditkassan
av år 1922.

(Forts.)

av herr Kilbom, och herr Nilson i Örebro därför att han borde försvara riksbanksledningen. Detta är hela kontentan, det är hela sanningen, ingenting annat. Om nu högermännen i denna kammare icke finna sig ha anledning att lägga sig i denna debatt, så må det så vara — ja, det intresserar mig icke, varför de icke yttra sig. Jag har sagt, vad jag anser vara riktigt, och om herr Lindman skulle komma och säga detsamma, så må han gärna göra det.

Sedan sade herr Kilbom, att om vi hade haft en högerregering, så skulle socialdemokraterna i kammaren icke gått med på förevarande förslag. Ja, därom vet herr Kilbom ingenting. Förresten skall jag be att få säga herr Kilbom, att det vore bättre han klarade upp sitt eget partis förhållanden, och icke brydde sig så mycket om oss socialdemokrater. Vi försvara nog oss och vår politik, och vad herr Kilbom står här och pratar om, det kan han gärna spara tills han kommer ut på folkmöten. Där kan han för sina meningsfränder tala om allt detta förskräckliga vi gjort och mera till och framhålla oss socialdemokrater som varnande exempel. Det ha ni kommunister gjort under två valrörelser, och ni måste väl ha något nytt stoff för nästa valrörelse. Ni ha försökt under tvenne valrörelser att göra slut på det socialdemokratiska partiet genom att föra en sådan valagitation, och vi se resultatet, hur många äro ni i kammaren, och huru många ute i landet? Jag tycker, att detta att stå och tala om vad vi skulle gjort under andra situationer det kan ni tala om vid valmötena, men icke här.

Jag skall också säga, att när jag icke ville uppehålla mig vid Uddeholmsbolaget i detta sammanhang, var det därför att jag ej ville gå sekretessen för nära. Då emellertid herr Nilson i Örebro har nämnt, att Uddeholmsbolaget icke har något med denna sak att göra, så kan jag understryka, att detta är riktigt. Hela den piedestal, som herr Kilbom byggt upp på den grunden, har alltså fallit till marken. Och när han framhöll allt det rofferi, som detta bolag gjort sig skyldigt till, har han otvivelaktigt däri rätt — bolaget har inte heller alltid varit den bästa arbetsgivaren — men detta har ingenting med denna sak att göra: det är helt andra engagemang det här är fråga om.

Sedan måste jag såsom bankoutkottets ordförande — bankoutskottet måste ju ha sin hand över riksbanken — be herr Kilbom tala om för oss, i vilket avseende riksbanken begått grundlagsstridiga handlingar. Jag tycker, att det är så pass nödvändigt att få veta detta, att det inte går att bara säga som herr Kilbom, att han skulle följa riksbankens åtgöranden med den största uppmärksamhet. Ja, det skola vi göra också — det lovar jag — men vi vilja veta, vari grundlagsbrottet består. Jag vill också be herr Kilbom meddela vari överträdelserna mot andra författningar och förordningar ligga. Ha bankofullmäktige icke rätt att ge kredit? Jag skall som sagt verkligen be att få klarhet om, varutinnan riksbanken har förfelat sig mot olika lagar och förordningar. En annan sak är, om dessa krediter *lämpa sig* för riksbanken. Jag har visserligen den uppfattningen, att riksbanken mycket väl kunnat behålla ifrågavarande kre-

diter, men då nu kreditkassan finnes och enligt riksbanksfullmäktiges förmenande bättre kan sköta handhavandet av dessa kreditärenden, tycker jag, att man kan ordna det hela på det sätt, som här föreslagits. Staten får ju i bägge fallen hand om saken. Men eljest kunde som sagt riksbanken behållit krediterna i fråga — riksbankens stadgar lägga icke något hinder i vägen.

Det var i varje fall icke så, att riksbanken iklädde sig en kreditrisk å 100 miljoner kronor, utan det engagemang, som riksbanken åtagit sig, uppgår icke till mera än omkring 30 miljoner kronor.

Det var dessa förhållanden, herr talman, som jag inte kunde uraktlåta att lägga fram i en replik gentemot herr Kilbom. Man kan ju se olika på dessa ting — det medger jag villigt och gärna — men jag tycker, att man icke skall slå sig för sitt bröst och spela den rättfärdige i det ena eller andra avseendet. Frågan gäller ju ändå till sist: hur skola vi komma ut ur de ekonomiska svårigheter, som nu råda? Här förekommer det visserligen i skilda hänseenden ett jobberi utan mått — därom är jag fullständigt enig med herr Kilbom — och det har säkert från bankernas sida varit ett spekulerande på olika sätt, som inte bara är osympatiskt, utan i många avseenden skadligt ur såväl ekonomiska som andra synpunkter. Men detta är en sida av saken. En annan sida är att se till, att följderna av denna verksamhet icke i allt för stor utsträckning komma att gå ut över oskyldiga människor. I det avseendet skall jag till sist be att få rikta ännu en anmärkning gent emot herr Kilbom.

Herr Kilbom nämnde, att herr finansministern, när han förra året uppehöll sig vid denna sak, skulle ha talat om farorna för de små insättarna och de små långivarna i bankerna, under det att dessa farhågor icke alls gått i uppfyllelse: ingen bank skulle ha varit i ett sådant läge, menar herr Kilbom, att de små insättarnas medel kommit i fara! Ja, vad vet herr Kilbom om den saken? Om en bankkonkurs kommit att inträffa — vilket ju icke skett — då hade säkert läget blivit det, att icke bara de små insättarna, arbetare och andra, gått miste om en del av sina besparingar, utan även att alla som mer eller mindre haft beröring med banken, ja kanske hela de bygder, där banken haft sin verksamhet, kommit i ett svårt ekonomiskt läge. Så har riksbanksledningen sett på saken, så har regeringen och så har utskottet sett på den. Jag vågar bestämt påstå, att vår syn på dessa ting har lika stor och större reell innebörd än herr Kilboms. Vi ha ansett, att en bankkrasch eller ett inställande av betalningarna inom en viss bank skulle ha medfört — och kommer att medföra, om någonting dylikt i framtiden sker — sådana återverkningar på näringslivet inom de olika orterna och sådana följder för alla de människor, som ha med bankerna att skaffa, att samhället måste göra vad det kan för att avvärja dessa olyckor.

Jag ber att få vidhålla yrkandet om bifall till utskottets hemställan.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare

Ang.
aktiebolaget
kreditkassan
av år 1922.
(Forts.)

Ang.
aktiebolaget
kreditkassan
av år 1922.
(Forts.)

på avslag därå; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Votering begärdes likväl av herr Kilbom, i anledning varav nu uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller bankoutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande, nr 10, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren avslagit utskottets berörda hemställan.

Omröstningen utföll med 161 ja mot 11 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 8.

Å föredragningslistan fanns härefter upptaget jordbruksutskottets utlåtande, nr 9, i anledning av vissa av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln gjorda framställningar jämte i ämnet väckta motioner.

Sedan herr talmannen anmält ärendet till handläggning, begärdes ordet av

Herr **Johansson** i Uppmälby, som yttrade: Herr talman! Angående föredragnings sättet ber jag att få hemställa, att utlåtandet föredrages punktvis och att endast kantrubrikerna uppläsas, därest icke vid en eller annan punkt någon av kammarens ledamöter annorlunda begär.

Denna hemställan bifölls.

Punkterna 1—6.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang.
bokföring vid
mindre jord-
bruk.

Härpå föredrogs *punkten 7*, angående anslag till främjande av ordnad bokföring vid mindre jordbruk; och yttrade därvid

Herr **Olsson** i Blädinge: Herr talman! Jag har inte begärt ordet för att framställa något annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan. Utskottet anser ju liksom motionärerna, att det skulle medföra en stor olägenhet att avbryta bearbetningen av de insamlade räkenskapsuppgifter, som det är fråga om under denna punkt, och tillstyrker därför anslag för detta ändamål. Jag tror dock, att det varit välbetänkt, om utskottet tagit steget fullt ut även beträffande anslaget till fortsatta produktionsundersökningar. Man

skyller på, att de senaste årens resultat härvidlag ännu icke publicerats, och man vill därför förbida slutresultaten av desamma. Vi få väl också finna oss i denna sak, när utskottet anser, att detta är nödvändigt. Att det dröjer så länge med publiceringen beror väl närmast därpå att alltför få arbetskrafter anlitats för undersökningarna. Den saken hade väl kunnat avhjälpas, om man i tid varit något frikostigare på denna punkt. Jag vill uttala den förhoppningen, att, då såväl lantbruksriksdagen som lantbruksstyrelsen uttalat sympatier för fortsatta produktionskostnadsundersökningar, regeringen ville taga sig an denna sak, som utan tvivel är värd ett fortsatt intresse från statsmakternas sida.

Ja, herr talman, jag har, som nämnt, intet yrkande att göra men hoppas likafullt, att saken icke skall glömmas bort utan att vi få till stånd fortsatta undersökningar rörande produktionskostnaderna, då jag anser dessa undersökningar vara till stor nytta för landets jordbrukare.

Vidare anfördes ej. På framställd proposition av herr förste vice talmannen, som under herr Olssons i Blädinge yttrande övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

Punkterna 8—17.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 18, angående anslag till fiskets befrämjande i de särskilda orterna.

Ang. fiskets befrämjande.

Uti innevarande års statsverksproposition hade Kungl. Maj:t under punkten 121 av nionde huvudtiteln föreslagit riksdagen att i riksstaten uppföra ordinarie reservationsanslaget till fiskets befrämjande i de särskilda orterna med 99,000 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte i riksstaten uppföra ifrågakvarande reservationsanslag med 89,000 kronor.

Vid denna punkt hade reservation avgivits av herrar *Karl Andreas Andersson* och *Andersson* i Grimbo, som yrkat bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Efter föredragning av punkten anförde:

Herr **Osberg**: Herr vice talman, mina damer och herrar! Om man ser på det föreliggande betänkandet, som behandlar vissa ur nionde huvudtiteln utbrutna punkter, finner man, att de enda förändringar som vidtagits gälla två små anslag å vartdera 5,000 kronor, ett avseende studieresor för fiskare och ett annat avseende premiering av dammhushållningar och insjöfiskeri på sötvattenfiskets område. Jag kan inte förstå, varför jordbruksutskottet skulle göra avvikelser från Kungl. Maj:ts förslag just i avseende å dessa små belopp. Alla

Ang. fiskets
befrämjande.
(Forts.)

måste vara på det klara med, att fiskarena för närvarande ha det svårt vid utövning av sitt yrke. Sillfisket har för Västkustens vidkommande slagit fel ett par tre år, och fiskarena äro sannerligen i det allra största bryderi. Det är då givet, att många fiskare, måste söka sig in på andra grenar av yrket, och under sådana omständigheter utgör ifrågavarande lilla belopp, ehuru obetydligt i och för sig, så att säga en uppmuntran åt dessa yrkesutövare. Det skulle, rent psykologiskt sett, tror jag, verka mycket menligt, om man nu finge veta, att en dylik beskärning företagits.

Utskottet har nu visserligen sagt, att det kunde vara möjligt att få medel från ett visst annat anslag till detta ändamål; man tror nämligen att det där skall bli något över. Ja, nog kan man resonera på det sättet, men man måste dock tänka sig att det lilla belopp, som härvidlag skulle stå till förfogande, i största möjliga utsträckning blir utnyttjat för andra ändamål — det vore ju märkvärdigt om inte anslaget skulle helt tagas i anspråk under dessa brydsamma tider. Hade det varit normala konjunkturer och fiskarena kunnat haft en något så när ordentlig inkomst, skulle jag aldrig ifrågasatt ifrågavarande anslag.

Det åberopas också, att Kungl. Maj:t indragit anslaget till studieresor för mindre jordbrukare, och fastän jag själv är jordbrukare tager jag, inom parentes sagt, den saken med stort jämnmod. Läget är emellertid där, kan man säga, rätt stabiliserat, och borttagandet av anslaget i avvaktan på bättre tider, kommer väl då knappast att ha en alltför menlig inverkan. Här rör det sig däremot om en ny anordning, som tillkommit för att i någon mån bereda fiskarena hjälp. Fiskarena ha ju icke möjlighet att här i riksförsamlingen få fram sina önskemål i den utsträckning som vore eftersträfvansvärt. Under sådana förhållanden tycker jag verkligen, att det skulle vara tråkigt, om man läte den nyheten gå ut till dem, att jordbruksutskottet icke kan gå med på vad Kungl. Maj:t här föreslagit, utan måste tumma på detta lilla bidrag, som annars skulle kunna utnyttjas på ett särdeles förmånligt sätt. Jag tror verkligen, att därest kammaren nu antager utskottets förslag, fiskarena komma att känna sig mycket besvikna. Man borde ha rätt att fordra att åtminstone en del av de herrar, som utom reservanterna suttit i jordbruksutskottet, skulle varit så pass kännare på detta område, att de förstått att det vore väl använda pengar, som anslaget komme att avse. Saken är ju icke av någon stor betydelse, ekonomiskt sett, men ändå tycker jag att det vore ledsamt, om man icke vill gå med på en så rimlig fordran som Kungl. Maj:t här kommit fram med.

Jag skall här icke relatera, vilken betydelse denna sak kunde komma att få utan vill endast på det allra varmaste vädja till kammaren att ansluta sig till Kungl. Maj:ts förslag på det sätt reservanterna här yrkat. Jag ber alltså med dessa ord, herr talman, att få yrka bifall till reservanternas och Kungl. Maj:ts förslag.

Herr **Johansson** i Uppmälby: Herr talman! Den ärade talaren nämnde, att det på denna punkt icke gäller stora belopp. Jordbruks-

utskottet har stannat vid att nedsätta det begärda anslaget med 10,000 kronor, nämligen dels med 5,000 avseende studieresor åt fiskare, dels 5,000 kronor, som skulle utgå till premiering av dammhushållningar och insjöfisker på sötvattensfiskets område. Vad den senare saken angår har utskottet ansett, att en dylik premiering bör få anstå några år. Beträffande återigen studieresorna förhåller det sig så, som den ärade talaren anförde, att han strukit anslaget till studieresor för mindre jordbrukare, och på samma sätt har man gått tillväga under de andra huvudtitlarna, varför man bör förfara i konsekvens härmed även i detta fall.

*Ang. fiskets
befrämjande.
(Forts.)*

Utskottet har för övrigt icke ansett, att det skulle vara helt och hållet omöjligt att åstadkomma tillfällen till dylika studieresor, utan man har förmenat, att medel härtill skulle kunna beredas av Kungl. Maj:t. I föl har nämligen Kungl. Maj:t vid ett tillfälle, med begagnande av ett anslag, som fanns till förfogande, tillhandahållit för dylikt ändamål 1,000 kronor. Det är inte bara anslaget under denna punkt, som utskottet pekat på såsom varande att i händelse av behov anlita för tillgodoseende av ifrågavarande syfte utan även, i den mån detta icke skulle förslå, det under nästa punkt upptagna anslaget på 46,400 kronor, vilket höjts med 6,000 kronor. Utskottet har sålunda haft den uppfattningen, att, i fall det visar sig att behov därav föreligger, medel som finnas till Kungl. Maj:ts förfogande skulle kunna tagas i anspråk även för dessa studieresor. Det är detta, som varit en av orsakerna till utskottets ståndpunkt. Och samma ståndpunkt har utskottet även intagit i fråga om anslag till studieresor för mindre jordbrukare, till vilken fråga vi komma längre fram under riksdagen vid behandlingen av nionde huvudtiteln. Även där skulle det bli möjligt, att, där sådant av hushållningssällskap anses lämpligt bevilja medel för studieresor. Men utskottet har icke ansett det vara nödvändigt att upptaga någon särskild anslagspost för studieresor i vare sig det ena eller det andra fallet.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Andersson** i Grimbo: Herr talman! Då jag reserverat mig i denna punkt, ber jag att med några ord få klargöra min ställning.

Det gäller här, såsom redan erinrats, två anslagsposter på vardera 5,000 kronor, således tillhopa 10,000 kronor. Av dessa medel ha 5,000 kronor hittills avsetts till studieresor för fiskare. Nu är det emellertid meningen, att denna summa skulle få användas för befrämjande av studier icke enbart i fiske i egentlig mening utan även i konservering och beredning av fisk. Den andra anslagsposten på 5,000 kronor är avsedd till premieringar. Det är dessa båda av Kungl. Maj:t begärda anslagsposter på tillhopa 10,000 kronor, som utskottet strukit.

Man torde utan överdrift kunna säga, att det för närvarande råder verklig nöd på fiskets område. Tidigare ha ju från vårt land exporterats kolossala mängder fisk. Men denna export är numera

*Ang. fiskets
befrämjande.*
(Forts.)

nästan helt och hållet stoppad. Och valutaförhållandena ha dessutom fört med sig, att det från andra länder kommer fisk hit till Sverige. Sålunda kommer det exempelvis från Danmark vid olika tillfällen en hel mängd fiskebåtar, vilka ligga i Göteborgs fiskhamn och konkurrera med de svenska fiskarna på den lokala färsk-fiskmarknaden. Vi må besinna, att våra svenska fiskare vid många tillfällen icke få så pass höga bud på sin vara, att de täcka värdet på de trälådor, vari fisken utbjudes. Och följden blir då den, att de ta fisken med sig ut igen och kasta den i sjön för att åtminstone ha lådorna kvar till nya fångster under, som de åtminstone hoppas, bättre försäljningsförhållanden. Det är ju i högsta grad beklagligt, att det skall vara på det sättet. Såsom vi väl kunna förstå, är det därför nu också många gånger så, att det absolut inte lönar sig för fiskarna att ge sig ut. De måste då lägga upp sina redskap, och för närvarande ha de redskap och båtar till värde av miljoner kronor upplagda. Denna fiskarbefolkning är en idog och på sitt område kunnig befolkning, och det finns för dem möjlighet att taga upp fisk ur havet i det oändliga. Ty saken är den beträffande saltsjöfisket att fränsett tre eller fyra sorter fisk, som räknas som platsfisk, anses havet, ifråga om alla övriga fisksorter, såsom outömligt. Man kan därför utan risk att den skall minskas och utan att behöva tänka på dess bestånd taga upp fisk i det oändliga. Men nu lönar det sig som sagt inte. Och därför råder det verklig nöd på detta område, vilket en stor del av herrarna kanske inte ha riktigt klart för sig. Denna fiskarbefolkning — det bör man också komma ihåg — har inte alls fått någon del av de medel, som gått till nödhjälpsarbeten och arbetslöshetsunderstöd, ehuru befolkningen allt igenom utgöres av arbetare. Detta är också något, som bör beaktas vid detta tillfälle.

Nu skall det ju sparas så mycket som möjligt, och det är ju också på grund av sparsamhetsskäl utskottet velat draga in detta anslag. Man säger ju att nöden är uppfinningarnas moder. När nöd råder, så gäller det, att göra uppfinningar på nya områden, som kanske ingen förut tänkt på. I fråga om vårt svenska fiske gäller det dels att finna nya marknader i stället för de förlorade och dels att lära sig bereda fisken på ett annat sätt än hittills. Det gäller att finna nya uppslag i fråga om konserveringsmetoderna. Det är visserligen därvidlag fråga om en slags industri. Men att man skall kunna få nya värdefulla uppslag på detta område, får man väl tänka sig, när det finns så stor tillgång på fisk och det endast är ifråga om avsättningsmöjligheterna det brister. Jag ber att i det sammanhanget få erinra, att skarpsill- eller anjovisindustrien i Bohuslän kommit så långt, att trots depressionen all skarpsill, som tages, går åt och användes till anjovisberedning. För denna vara har svenskarna marknaden i hela världen. Det skulle ju kunna tänkas, att man genom nya uppslag skulle kunna komma lika långt även på andra områden.

I fråga om premiering gjordes ju förra året ett försök med makrill. Såsom känt är fylles det lokala behovet av färsk makrill

genom fisket i närheten av kusten. Men med storsjöfisket är det en annan sak. Där går det så till att fiskarna ligga ute med sina kuttrar fem à sex veckor och dörja i Nordsjön, på Doggers bankar och annorstädes. Man har med sig 200 à 250 tomtunnor samt salt. Och så fiskas på dagarna och rensas och saltas på nätterna. Denna salta makrill vilja emellertid svenskarna inte äta. Utan sedan flera år tillbaka har så gott som hela fångsten gått till Amerika, ty amerikanarna äta salt makrill. Det har därvid varit vissa märken, som gått bättre, beroende på olika saltningsmetoder och dylikt. Fiskarna ha emellertid i vissa fall varit litet vårdslösa med sortering och insaltning vid åsättande av sina märken. Det är ju bland annat så, att fisken blir fetare ju längre fram på året man kommer. Man har emellertid, som sagt, varit litet vårdslös vid åsättandet av märkena. Nu gjordes det ett försök med premiering, och detta visade synnerligen goda resultat och har varit till stor nytta på den amerikanska marknaden. Den svenska makrillen har nämligen i konkurrensen med den norska fått större anseende. Detta tyckes också, som vi hoppas, båda gott för vår framtida marknad på Amerika. Hittills har nämligen i stor omfattning den salta makrillen gått över Norge, där den mången gång blandats upp med sämre vara och på så sätt förstört svenska makrillens anseende i Amerika.

Ja, 10,000 kronor är ju 10,000 kronor. Men såsom denna sak ligger och såsom jag i någon mån försökt skildra den, så anser jag, att det inte är för mycket begärt, att riksdagen i år likaväl som tidigare beviljar detta anslag. Jag skall således, herr talman, be att få förena mig med herr Osberg, som har yrkat bifall till Kungl. Maj:ts förslag. Jag kanske borde tillägga att efter vad jag förspott från andra håll i landet, nämligen upp efter kusten av Östersjön och Bottniska viken, har man också där besvärligt med att få avsättning för fångsterna. Saken har således sin betydelse även för dessa delar av landet och icke enbart för Bohuslän och västkusten.

Herr Igel: Herr talman! Då man läser klämman i utskottets betänkande på denna punkt, så finner man följande ord: »att riksdagen må i riksstaten uppföra ordinarie reservationsanslaget till fiskets befrämjande i de särskilda orterna med 89,000 kronor». Här har således utskottet förordat ett anslag till fiskets gagn och nytta på 89,000 kronor. Detta innebär visserligen en prutning på vad Kungl. Maj:t har begärt med 10,000 kronor. Då vi leva i sådana tider som de nuvarande, så må man väl dock icke förundra sig så synnerligen mycket, om utskottet har velat göra en besparing på denna punkt, och detta så mycket mera som Kungl. Maj:t själv har ansett, att man icke kunde giva bidrag till studieresor för mindre jordbrukare såsom vanligt varit i många, många år, mycket längre än detta anslag till fiskarnas studieresor utgått. När man således på ett annat näringsområde måste draga in och pruta, så har utskottet ansett det vara lämpligt att göra en besparing även på detta område, helst som ju yrket i fråga är tillgodosett med så mycket som 89,000

Ang. fiskets
befrämjande.
(Forts.)

Ang. fiskets
befrämjande.
(Forts.)

kronor, vilket vi finna av vad jag läste upp. Jag tycker därför, att de herrar, som tala för reservationen, göra väl stort nummer av detta. Det må vara sant, att fisket befinner sig i en betryckt ställning. Men icke upphjälper man denna betryckta ställning med ett anslag på 10,000 kronor eller rättare på 5,000, som skulle utgå till dessa studieresor. Tidsförhållandena äro nog sådana på detta område såväl som på andra områden, att man får se tiden an och vänta tills avsättningsmöjligheterna bli bättre. Och avsättningsmöjligheterna bli nog inte bättre till följd av några studieresor. Man kan nog inte med hjälp av dem lättare sälja sin fisk till Tyskland och Österrike och andra länder, där de för närvarande icke ha någonting att köpa för. Dessa studieresor må ha sin betydelse, men när de äro gjorda och man kommer tillbaka, så torde nog såväl herr Andersson i Grimbo som herr Osberg komma att tala om, att läget är lika betryckt som det någonsin varit tillföre. Om det hade varit på det sättet, att man inte givit någonting alls åt denna näring, så hade naturligtvis, saken ställt sig annorlunda. Men här har man nu givit så mycket, som man ansett sig kunna giva, och utskottet har även sett saken så, att det gällde att jämställa fisket och det mindre jordbruket med varandra och att det därför var på sin plats att här göra denna prutning. Denna prutning har ingalunda skett därför att inte fiskarbefolkningen har representation lika bra som någon annan befolkning eller av någon ovilja mot detta yrke, långt därifrån. Utan man har endast sett på den tid, vari vi leva, och att det är så svårt att få debet och kredit att gå ihop. Det är därför man här velat göra denna besparing, då man icke trott, att detta skulle kunna medföra några synnerligen stora olägenheter.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Hermelin**: Herr förste vice talman! Herr Osberg riktade en tydlig admonition till mig, som varit med om att behandla denna sak i utskottet, att jag bort ställa mig på reservanternas sida och att jag bort inse, att detta var väl använda pengar. Javisst, herr Osberg, jag anser, att dessa 10,000 kronor varit väl använda och att de även i framtiden skulle vara det. Utskottet har emellertid inte tagit ställning till den frågan, utan på grund av det statsfinansiella läget har utskottet ansett, att man för tillfället kunde göra en besparing. Utskottet kan ju inte i vått och torrt följa Kungl. Maj:ts förslag, utan utskottet får ju försöka granska dessa förslag så gott det kan. Beträffande de förslag, som föreligga under nionde huvudtiteln, vill jag emellertid säga, att utskottet funnit, att Kungl. Maj:t själv gjort så betydande reduceringar på alla punkter, att jordbruksutskottet kanske i år får samma betyg som en gång tidigare av det mäktiga statsutskottet, nämligen att utskottet inte förmår pruta. När vi granskat de olika punkterna, ha vi dock kommit under fund med, att här fanns en viss olikhet i Kungl. Maj:ts förfarande i fråga om reducering av anslagen. Såsom herr Johansson i Uppmälby redan påvisat, har i fråga om anslag till upplysningsverksamhet, studieresor och i vissa

fall premieringar eljest över hela linjen av Kungl. Maj:t företagits sänkningar eller strykningar. Men i fråga om detta anslag till fiskets befrämjande har Kungl. Maj:t icke gjort någon sådan inskränkning. Och detta kanske med rätta, fastän det inte förelåg någon särskild motivering till att Kungl. Maj:t i detta fall frångått sin ståndpunkt.

*Ang. fiskets
befrämjande.
(Forts.)*

Även om detta anslag under ett år icke kommer att utgå, så tror jag dock uppriktigt sagt, att detta icke kommer att medföra någon stor skada för fisket eller fiskberedningen. Ty om jag inte är illa underrättad, så västkustbo och hallänning jag är, så står fisket och fiskberedningen på västkusten och särskilt i Bohuslän på en mycket hög ståndpunkt. Så jag tror verkligen inte, att man har så mycket att lära. Emellertid har det ingalunda varit meningen, åtminstone från min sida, att för framtiden stryka detta anslag. Utskottets motivering lämnar också öppen och vidgad rätt för Kungl. Maj:t att av omhänderhavda medel för fiskets befrämjande lämna bidrag även för detta ändamål.

Vad fisket i vårt land för närvarande bäst behöver är ju att få förbättrade avsättningsförhållanden. Och såsom herrarna kanske sett i propositionen och utskottets utlåtande, har Kungl. Maj:t redan, utan att särskilda medel anvisats därför, beviljat medel för en utredning angående möjligheterna att skaffa bättre avsättningsförhållanden för svensk fisk särskilt till Spanien och Portugal. Jag undrar, om inte Kungl. Maj:t och vår fiskeriadministration också borde inrikta sig på att söka åstadkomma bättre avsättningsförhållanden i vårt eget land. Jag tänker därvid särskilt på distribution av denna vara på våra stora trafikleder, framför allt järnvägarna. Därvidlag skulle mycket kunna göras för att hjälpa upp västkustfisket. Till alla järnvägsstationer borde finnas en välordnad distribution av färsk fisk. Det tror jag skulle vara det bästa skyddet mot depression och valutasvårigheter samt mot konkurrens från utlandet. Däremot tror jag inte, att det hjälper så stort med att anvisa medel till studieresor åt enskilda fiskare. De kunna nog inte mycket uträtta. Utan fiskeriadministrationen och Kungl. Maj:t böra söka taga hand om denna sak.

Jag beklagar visserligen, att denna nedprutning från utskottets sida kommit på fiskets lott. Men jag tror dock, att, såsom frågan nu ligger, starka skäl tala för utskottets förslag, till vilket jag därför, herr förste vice talman, ber att få yrka bifall.

Herr **Olsson** i Broberg: Herr förste vice talman! Det har från flera håll framhållits, att vi måste iakttaga den största sparsamhet, och vi äro väl alla ense om, att detta är nödvändigt. Såsom den siste talaren erinrade har också Kungl. Maj:t vidtagit kraftiga mått och steg och gjort de största ansträngningar för att ävägbringa sparsamhet så långt som möjligt på de olika punkterna i den statsverksproposition, som vi fått oss förelagd. Men just detta, att Kungl. Maj:t vidtagit alla dessa sparsamhetsåtgärder men likväl ansett sig böra framställa det förslag, som här av utskottet avstyrkts, anser

Ang. fiskets
befrämjande.
(Forts.)

jag visa, att Kungl. Maj:t fäst stort avseende vid detsamma och ansett att denna sak bör stödjas. Här ha de s. k. fiskerisakkunniga, vilka arbetat ett eller annat år, kommit med förslag i denna riktning. Därefter ha vederbörande myndigheter hörts. Och efter denna förberedande utredning har Kungl. Maj:t ansett sig böra framlägga förslag om anvisande av dessa 10,000 kronor för nu ifrågavarande ändamål.

Det råder visserligen intet tvivel, och det är för mig som bohuslänning väl bekant, att det bohuslänska fisket numera står på en mycket hög ståndpunkt i fråga om sättet för dess utförande och möjligheten att frambringa goda fångster. Men å andra sidan veta vi ju, att fiskerinäringen för närvarande, liksom de flesta andra näringar, befinner sig i ett mycket prekärt läge. Det föreligger mycket stora svårigheter att till priser, som täcka produktionskostnaderna, få avyttra varorna. Jag anser därför, att varje åtgärd, som man kan vidtaga för att förbättra ställningen, också bör vidtagas. Det kan naturligtvis inte vara rätt att bara säga på alla punkter, att här skall sparas och sparas, även då det är fråga om åtgärder för att öka våra produktionsmöjligheter och möjligheterna att vinna avsättning för de produkter, som frambringas. Utan om man här vill förbättra den svåra ekonomiska ställningen, får man allt söka vidtaga alla åtgärder, som äro rimliga och möjliga. Jag får visserligen beklaga, att här måst vidtagas en del inskränkningar beträffande anslag för främjande av jordbrukets bästa, men därför finner jag mig, som känner till förhållandena på fiskets område, ingalunda förhindrad att tillstyrka det nu föreliggande förslaget. Jag kan icke hjälpa, att jag mycket förvånat mig över, att utskottet, trots den utredning som föreligger bakom detta förslag och trots det Kungl. Maj:t framlagt sitt förslag om anslag under förklaring om besparingar på alla punkter, hemställt om avslag.

Jag ber, herr talman, att på grund av vad jag nu anfört få förena mig med dem, som yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag i denna punkt.

Herr *Månsson* i Backa instämde häruti.

Herr **Jeppsson**: Herr talman, mina damer och herrar! Jag måste säga, att jag vid genomläsandet av det föreliggande utlåtandet blev icke så litet förvånad över att finna, att utskottet prutat på det ifrågavarande anslaget, i all synnerhet som man vet — vilket ju också framhållits av den föregående ärade talaren — att Kungl. Maj:t själv hade vidtagit avsevärda besparingar på nionde huvudtiteln. När man vidare vet, vilka svårigheter fiskets utövere för närvarande hava att kämpa med, kan man icke annat än beklaga, att jordbruksutskottets sparsamhetsnit just skulle inriktas på anslaget för fiskets befrämjande i de särskilda orterna.

Man säger nu, det har sagts bland annat av herr Igél, att man skulle inte kunna så synnerligen mycket förbättra fiskarens ställning med detta lilla anslag, ty anslag till studieresor skulle icke förbättra avsättningen för fiskprodukter. Det må vara, att studieresorna icke

skola kunna medverka till en större avsättning av den färska fisken, men jag ser närmast studieresornas betydelse däruti, att de i dem deltagande fiskarena och övriga, som eventuellt kunna komma i åtnjutande av stipendier till sådana studieresor, skola bliva i tillfälle att få närmare kännedom om de olika fiskeberednings- och fiskkonserveringsmetoderna och på det sättet bliva i tillfälle att tillvarata en fångst, tillgodogöra sig en fångst, som det i vanliga fall kan vara omöjligt att avsätta i färskt tillstånd. Därigenom att man kan bereda och konservera den fisk. för vilken man icke funnit avsättning genast, och därmed hålla den inne tills lämplig avsättning kan vinnas för densamma, kan man underlätta avsättningen för fiskvarorna.

*Ang. fiskets
befrämjande.
(Forts.)*

Nu säger man vidare och det anföres som ett vägande skäl och är kanske rent av anledningen till att jordbruksutskottet strukit anslaget, att man kommer att stryka — Kungl. Maj:t har redan gjort det — anslaget till studieresor för mindre jordbrukare, och man menar att en strykning av detta anslag till studieresor för fiskare därför varit väl motiverad. Då vill jag säga, att min uppfattning är den, att man kan icke fullt jämföra studieresorna för mindre jordbrukare och studieresorna för fiskare, ty det råder vitt skilda förhållanden på de båda områdena. Jag tror inte heller att i och med ett hänvisande till att anslaget till studieresorna för de mindre jordbrukarna strukits, man saklöst kan stryka även detta anslag.

Jag ber, herr förste vice talman, att på grund av det nu anförda få instämma i det yrkande, som gjorts om bifall till den kungl. propositionen.

Herr Lövgren: Herr talman, mina damer och herrar! Jag är ju part i saken, varför det kan förefalla litet märkvärdigt, att jag går upp och yttrar mig i densamma. Ty om jag är partisk har jag naturligtvis icke lika lätt att göra mig gällande som övriga, opartiska kammarledamöter. Med den kännedom jag har om förhållandena vågar jag likväl gå upp och säga vad som är min erfarenhet på detta område.

Jag låg i strömmingsfiske förliden sommar, så jag vet något så när hur lukrativt det är. Jag har vidare fått skrivelser från åtskilliga fiskare och fiskareföreningar utefter Norrlandskusten, varav det framgår, att det är en tämligen enig tanke på hela Norrlandskusten, att det måste vidtagas exceptionella åtgärder för att komma till rätta med de svårigheter man har. En av de åtgärder, som man föreslår, är att man skall inskränka antalet fiskenätter i veckan, detta därför att man får för stora fångster. Med de stora fångsterna följer nämligen för låga priser för att fiskarena skola kunna existera på sitt arbete. I stället för att en rik fångst skulle bli mottagen med tillfredsställelse, bereder den nu enbart obehag. Det gick så långt förliden sommar, att strömmingsfiskare i mellersta Norrland fingo avsätta laster för 75 öre fjärdingen. En strömmingsfiskare, som ligger ute och har utsikt till att på en natt få en full båtlast strömming, kan göra på två sätt. Antingen tager han upp

*Ang. fiskets
befrämjande.*
(Forts.)

hela båten full med strömming, får arbeta hela nästa dag med att få ned fisken i salt, och då får han under nuvarande förhållanden sälja varan för rampris, tre eller fyra kronor fjärdingen, i bästa fall sex kronor, i varje fall inte för ett pris, som ger honom täckning för nedlagda kostnader och arbete. Eller också får han göra på det sättet, att han tager upp garnen, när han har ett par hundra kilogram, som han sedan minuterar ut såsom färsk vara till 25—35 öre per kilogram, varpå han kan hava en relativt hygglig inkomst för dagen.

Nu menar jag, att när jordbruksutskottet här skolat spara, kunde man ha gjort det på någon annan punkt, om det nu var alldeles nödvändigt, men inte på den som avser studieresor för fiskare. Fiskkonserveringen och framför allt strömmingskonserveringen ligger nämligen i sin linda. De nu förekommande beredningssätten äro nedsaltning och beredning av surströmming. I båda fallen fås ingen begärlig vara. Men jag tvivlar icke på, att det finns konserveringsmetoder, som, om man satte fiskarena i tillfälle att studera dem, skulle kunna göra det möjligt att taga emot så mycket strömming, som havet över huvud taget vill ge, konservera den och få den ut till allmänheten, varigenom man skulle slippa importera en massa sill från utlandet. När det nu är på det sättet att fiskarena dragas med mycket stora svårigheter, anser jag, att man bör göra allt man kan för att giva dem tillfälle att lära sig bästa tänkbara konserveringsmetoder, så att de kunna taga emot även en rik fångst utan att göra förlust därpå. Det är nu faktiskt så, som jag sade, att en rik fångst nu i många fall betyder ren förlust för fiskarena.

Utifrån de utgångspunkterna vädjar jag till denna kammars ledamöter att biträda reservationen. Jag vet väl, att utskottets ledamöter skola komma upp och säga: Vi hava gjort en formulering, som lämnar en lucka öppen, så att man i varje fall skall kunna ge stipendium, ifall sådant behöves. Jordbruksutskottets motivering skulle jag emellertid närmast vilja likna med den kyss Judas Iskariot gav Mästaren, när han förrådde honom. Motiveringen är icke alls tillfredsställande, och jag anhåller därför om bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Herr Törnkvist i Karlskrona: Herr talman! Jag skall icke avsevärt förlänga debatten. Då emellertid jordbruksutskottets talesmän här i dag särskilt kraftigt tryckt på önskan att kunna göra besparingar på någon punkt i förevarande huvudtitel, förefaller den lämnade förklaringen ganska tvivelaktig, när man tar del av vad kammaren nyss förut beslutat vid punkt 7. Där hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att såsom bidrag till åtgärder för främjande av ordnad bokföring vid mindre jordbruk anvisa 12,000 kronor. Utskottet hade ökat summan till 19,500 kronor, och kammaren har nyss bifallit utskottets förslag. Jag undrar, om inte utskottet kunnat behålla sin sparsamhetssynpunkt och låta det insamlade bokföringsmaterialet ligga till sig ett år, vilket icke hade skadat, samt hemställt om bifall till vad Kungl. Maj:t föreslagit på den omhandlade

punkten. Jag tror det hade varit för de människor, som Kungl. Maj:ts förslag dock i högre grad än utskottets här framlagda förslag avser att hjälpa och stödja, mycket fördelaktigare och det hade säkerligen mera uppskattats. Det är med hänsyn härtill jag ville påpeka, att vad utskottets talesmän förklarat absolut inte håller streck, och att kammaren inte behöver taga så högtidligt på talet om sparsamhetsnitet.

Jag får i själva sakfrågan säga, att jag skulle i högsta grad beklaga, om kammaren följde utskottets sparsamhetsnit på denna punkt, och jag vill hänvisa till vad av flertalet talare i denna kammare erinrats om, nämligen fiskerinäringens betryckta ställning inte allenast för närvarande utan så gott som permanent, vilket enligt min mening kräver kraftiga åtgärder ifrån riksdagens sida till hjälp åt denna fiskerinäring.

Jag skall, herr talman, inskränka mig till att yrka bifall till reservationen, innebärande bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

I detta yttrande, under vilket herr talmannen återtagit ledningen av förhandlingarna, instämde herr *Ljungberg*.

Herr **Johansson** i Uppmälby: Bara ett par ord, herr talman! Beträffande vad som berördes av herr Törnkvist i fråga om punkt 7, vilken kammaren redan fattat beslut om, nämligen att utskottet där har verkställt en höjning av det anslag Kungl. Maj:t föreslagit, vill jag fästa uppmärksamheten på, att Kungl. Maj:t icke förutsatt annat än att utdragen skulle bearbetas. Det var bara fråga om att arbetet skulle vila till nästa år. Utskottet ansåg att det inte var att vänta bättre tider nästa år. Lika bra som att då ge ett anslag på 15,000 kronor vore att taga de 7,500 kronorna nu i år och lika mycket nästa år.

I fråga om dessa studieresor var det ingen av utskottets ledamöter, som inte hade den uppfattningen, att det är svåra förhållanden för fiskarena, särskilt när det för dem gäller att avsätta fångsterna. Det är svåra förhållanden här i landet för alla näringsidkare, men vi äro inte övertygade, att det kommer att gå lättare för fiskarena att avsätta fångsterna därigenom, att det anordnas studieresor eller därigenom, att det anordnas prisbelöningar för fiskedammar. I stället borde det få anstå till dess vi få bättre tider. Det är väl inte meningen — det har åtminstone aldrig varit utskottets mening — att stryka detta anslag. Ty då hade utskottet inte skrivit som det gjort i motiveringen eller att Kungl. Maj:t skulle, ifall det visade sig behov av studieresor, kunna hava den utvägen öppen att tillmötesgå det behovet med medel av anslaget i dess helhet och, därest icke detta lämnar tillgång, med medel av reservationsanslag till befrämjande i allmänhet av fiskerinäringen. Vi hava alltså icke utsagt, att inga studieresor skola komma att ske, men anse att på denna punkt liksom på en annan punkt, vilken här berörts, man icke skulle taga upp ett särskilt anslag för detta ändamål.

Ang. fiskets
befrämjande.
(Forts.)

Jag vill också säga, att fisket är väl icke helt och hållet utan statsunderstöd. Och när man så varmt talar om, att det gäller att kunna tillvarataga fångsterna, så tycker jag, att fiskeriadministrationen borde taga hand om den saken och göra utbildningskurser för fiskare, där det vore möjligt för dem att kunna få del av de nya rön, som finnas på detta område.

Herr Olsson i Broberg tyckte, att vi hade varit sparsamma och sparat mer än vad Kungl. Maj:t förut hade sparat, samt att man inte skulle gå längre än vad de sakkunniga och Kungl. Maj:t kommit till. Jag vill säga, att det är icke mycket kvar av de sakkunnigas förslag. Kungl. Maj:t har prutat det anslag de hade begärt, med 10,000 kronor till 5,000 kronor. Om herrarna se på sidan 18 i utskottets utlåtande, finna ni vad de sakkunniga hemställt. Jag tror, att Kungl. Maj:t har haft all anledning att pruta på detta.

Sedan skall jag bara be att få upprepa vad jag sagt förut, att därest det visar sig, att behovet av studieresor i ett eller annat fall eller från ett hushållningssällskap föreligger, synes det, att utskottet har lämnat en väg öppen, på vilken behovet kan tillfredsställas, nämligen därigenom att Kungl. Maj:t av anslaget i sin helhet tar de erforderliga medlen.

Jag ber att få vidhålla mitt yrkande om bifall till utskottets hemställan.

Herr **Hermelin**: Herr talman! I anledning av vad herr Lövgren i Nyborg nämnde skall jag be att få säga, att de synpunkter han framhöll även varit föremål för utskottets beaktande. Jag kom visserligen i mitt första anförande att uppehålla mig vid Västkusten, detta närmast i anledning av herr Osbergs adress mot mig. Men utskottet har även tagit i betraktande fisket vid de övriga kusterna liksom också insjöfisket, när det gällt dessa studieresor. Vi kommo emellertid till det resultat, att denna summa 10,000 kronor, varav endast 5,000 kronor skola anvisas till studieresor, vore något helt litet för landet i dess helhet, att det i övrigt vore fullt konsekvent att, om man gjorde en liknande besparing under innevarande år på jordbrukets område, man ock kunde genomföra den för fisket. Detta borde kunna ske utan olägenhet.

Emellertid tror jag, uppriktigt sagt, att utskottets beslut på denna punkt har haft det lyckliga med sig, att vi fått den diskussion, som vi fått i dag i denna fråga. Hade utskottet utan vidare tillstyrkt det äskade anslaget, hade frågan gått moltyst genom kamraren. Men nu ha vi dessa värdefulla uttalanden och upplysningar vilka, som jag tror, kunna göra mycket större nytta, ifall de beaktas av Kungl. Maj:t och fiskeriadministrationen, än de ifrågasatta 10,000 kronorna.

Beträffande den lilla Judaskyssen i utlåtandet får jag säga, att samma formulering och alltså samma Judaskyss kommer utskottet att giva jordbrukarna i fråga om anslaget till deras studieresor.

Herr Osberg: Herr talman! Jag kan inte låta denna diskussion ända utan att bemöta herr Igel med ett par ord.

*Ang. fiskets
befrämjande.
(Forts.)*

Av hans anförande framkom, att till grund för hans avslagsyrkande låg harmsenhet över att småbrukarna inte kommit i åtnjutande av dessa medel till studieresor. Det är väl ändå för enkelt att se saken på det sättet. Om man nu bor i Värmland, får man icke taga detta så krasst, att man inte kan blicka ut över vårt långsträckta land med dess stora kuststräckor. Det borde vara herr Igel bekant, och vet han det ej, bör han upplysas därom, att denna klass av folk är den mest betryckta. Denna klass intager en särställning och har därför icke kommit i åtnjutande av det stöd, som andra yrkesutövare fått. Det är också så, att dessa människor haft sina dyrbara redskap att taga hand om. De ha icke kunnat gå ut från hus och hem och dessa redskap för att söka förvärv på annat håll. Statsmakterna hava även beaktat detta. För ett par år sedan tillsattes en kommission, som fick till uppgift att uppgöra förslag till lättande av de bördor, som uppkommit för denna fiskarebefolkning. Kommissionen har icke kunnat komma med något annat än att peka på större avsättningsmöjligheter. Nu ha folk en del egenheter. Den ene kan inte äta fisk, som är preparerad på ett sätt, den andre inte en på ett annat sätt preparerad fisk. Just för att uppnå en god preparering av fisken är det, som det ifrågavarande anslaget äskats. Därigenom skulle det bli möjligt för fiskarena på de särskilda orterna att på andra håll få nya uppslag. Jag får verkligen till herr Hermelin och andra säga, att jag inte tror att herrarna skola känna sig beklämda, om kammaren nu skulle gå med på detta, utan tvärtom inse och medgiva, att kammarens bifall kommer att vara till gagn för utvecklingen på här ifrågavarande område. Man får väl säga, att den summa som begäres är en ren bagatell, men den kan vara av stort värde, då det gäller att få nya uppslag. Herr Andersson i Grimbo har rätt utförligt redogjort för vad som är meningen med detta anslag, och jag hoppas, att de av ledamöterna, som voro inne i kammaren, kunde uppfatta vad han sade och inse sanningsenligheten därav. Flertalet av de talare, som nu här yttrat sig, hava stått på fiskarens sida, däribland flera jordbrukare. De hava gått ifrån den egoistiska synpunkt, som herr Igel har, och unnat andra yrkesutövare något bidrag i deras strävan för sin utkomst.

Herr talman! Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Igel: Herr talman! Jag vidhåller också mitt yrkande. Detta inte därför att jag skulle hava annat än goda känslor för fiskarena; nej för all del! — Herr Osberg sade, att jag bodde i Värmland, där det inte förekom något fiske. Jag vill då bara påminna herr Osberg om, att vi i Värmland hava Sveriges största insjö och att där fiskas rätt mycket. Man torde inte kunna göra gällande, att det inte förekommer fiske i Värmland.

Det vore ju gott, om man med denna summa kunde göra så stora under, som herr Osberg och hans meningsfränder tro, men jag tror icke det är möjligt att med en så liten summa som 5,000 kronor kunna

Ang. fiskets befrämjande. Åstadkomma några under, så att fiskarebefolkningen blir så mycket bättre lottad.

(Forts.)

Så ha alla här talat om att, om någonting skulle kunna göras för konservering av fisk och dylika uppfinningar, så är det icke möjligt utan detta statsunderstöd för studieresor. Jag får då säga, att det förvånar mig, att icke fiskare lika väl som andra yrkesidkare kunna på egen hand finna uppslag och hitta på apparater, varigenom de kunna konservera sin fisk, och så få det bättre ställt än de nu hava. Det är utan tvivel så, att när man gör en jämförelse mellan jordbrukarna och dessa fiskare, kan man icke annat än söka jämställa dem. Det är ju så, att de mindre jordbrukarna få försöka av sitt jordbruk förvärva vad de behöva till mat och möjligen till kläder, och sedan få de finna sig i att leva under ganska blygsamma förhållanden. Fiskarena kunna taga maten ur sjön. Herr Lövgren talade om att ju mindre de sälja, desto mera förtjäna de. Ja, då behöva de ju icke vara alldeles utan. De kunna taga upp så mycket, att de hava till mat och kläder. Då bli de jämställda med de mindre jordbrukarna, som man tycker kunna reda sig utan det anslag till studieresor, som de haft många år.

Jag hyser icke annat än goda känslor för fiskarena, såväl de på västkusten som på den norrländska kusten. De hava alla sina bekymmer och svårigheter, men de äro icke den enda klass av medborgare i landet den dag i dag är och i det år, som nu är, som måste dragas med bekymmer och svårigheter. Tiden är sådan, att bekymmer och svårigheter träffa oss, vilket stånd vi än tillhöra, om vi icke äro så lyckliga, att vi äro kapitalister eller födda till kapitalister. Då få vi dragas med bekymmer och svårigheter, och de äro så avsevärda, att statsmakterna måste taga hänsyn därtill, men man måste göra besparingar, där sådana kunna göras. Från denna synpunkt har utskottet sett saken, då det fattat sitt beslut. Jag hoppas att riksdagen kommer att understödja detta beslut och visa, att det är det bästa, som vi för närvarande kunna göra.

Herr Lövgren: Jag vill säga till herr Igel, att jag är djupt medveten om att det finnes flera näringsgrenar, som ha det svårt och äro i betryckt läge, men jag har den uppfattningen, att den svenska riksdagen skall efter måttet av sin förmåga understödja olika näringsgrenar. Och herr Igel har nyss, tror jag, voterat för ett bankoutskottsutlåtande, som betydde stöd åt vissa näringsgrenar i betydligt större omfattning, där man angripit statskassan på ett hårdare sätt än som skulle ske genom ett bifall till förslaget om de 10,000 kronor, varom det här är fråga. Herr talman, jag vidhåller mitt yrkande.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad, gav herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förvarande punkt, dels ock på bifall till Kungl. Maj:ts framställning i ämnet; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Då votering emellertid begärdes, blev nu

uppsatt, justerad och anslagen en så lydande omröstningsproposition:

*Ang. fiskets
befrämjande.
(Forts.)*

Den, som vill, att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i punkten 18) av utskottets förevarande utlåtande nr 9, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit Kungl. Maj:ts framställning i ämnet.

Voteringen utvisade 72 ja, men 88 nej, vadan kammaren bifallit Kungl. Maj:ts framställning i ämnet.

Punkterna 19 och 20.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Vid nu skedd föredragning av *punkten 21*, angående anslag till skogsvårdens befrämjande, anförde

*Ang.
skogsvårdens
befrämjande.*

Herr **Hermelin**: Herr talman! Jag anser mig böra påminna kammaren därom, att ifrågavarande anslag på 150,000 kronor redan tidigare utgått till skogsvårdens befrämjande. Fördelandet av detta anslag har då skett efter vissa riksdagen underställda grunder. Dessa grunder gjordes om vid 1920 års riksdag, men de befunnos vara rätt så olyckligt avfattade eller rättare sagt bestämmelserna voro så snäva, att Kungl. Maj:t icke var i tillfälle att utdela anslaget i dess helhet, utan det uppstod en behållning av c:a 60,000 kronor, som icke kunde utdelas, ehuru en del skogsvårdsstyrelser voro i stort behov av bidrag. Emellertid hemställde Kungl. Maj:t vid 1922 års riksdag, att Kungl. Maj:t vid fördelningen av 1922 års anslag skulle utöver de angivna grunderna efter behovsprincipen få disponera överskjutande medel, på samma gång Kungl. Maj:t utlovade, att Kungl. Maj:t skulle vidtaga anordningar för att underställa riksdagen ett nytt förslag angående fördelningen av dessa medel. Ett sådant förslag har utarbetats och framlagts av domänstyrelsen, och departementschefen säger själv, att det synes honom visserligen, att dessa grunder äro avgjort bättre än de förut fastställda, men han anser, att förhållandena under olika år kunna bliva väl så växlande, att det vore det bästa, att riksdagen ger Kungl. Maj:t fullmakt att fördela anslaget, såsom Kungl. Maj:t bäst synes, utan några direktiv och grunder. Jag tror dock för min del att det både för Kungl. Maj:ts egen räkning och för skogsvårdsstyrelsernas del, kunde hava varit nog så lämpligt, att någon slags grund för fördelningen blivit uttalad.

Emellertid vill jag här, utan att göra något yrkande i sådan riktning, uttrycka den förhoppningen, att förhållandena under de olika

*Ang.
skogsvårdens
befrämjande.
(Forts.)*

åren icke måtte bli så växlande — för att använda departementschefens uttryck — att icke de respektive skogsvårdsstyrelserna kunna på förhand veta vad de för sin verksamhet under ett kommande år hava att beräkna av anslaget. Givetvis gäller detta särskilt den delen av anslaget, som kan avses såsom bidrag till skogsvårdsstyrelsernas administrationskostnader.

Med dessa ord, herr talman, har jag endast velat göra en erinran och har icke annat yrkande att göra än om bifall till utskottets förslag.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 9.

*I fråga om
lättnad i fall
av dubbel-
beskattning.*

Föredrogs andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande, nr 2, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående vidtagande av anordningar till viss lättnad för skattskyldig i fall av dubbelbeskattning.

Därvid yttrade

Herr Sköld: Herr talman! Jag kan naturligtvis icke förneka, att såväl motionärens som utskottets förslag är behjärtansvärt ur principiell synpunkt. Det är naturligt, att man måste sträva efter att komma bort från de missförhållanden, som råda därutinnan, att människor tvingas att betala dubbla skatter. När jag sålunda tänker göra några erinringar mot utskottets förslag, är det icke av principiella skäl utan på vissa praktiska grunder.

Det förefaller mig, som om utskottet förbisett två saker: för det första det riksdagens beslut, som fattades i fjol beträffande den s. k. lilla prövningsnämnden och den användning man därav kan göra, och för det andra, att det mycket sällan inträffar, att man får båda debetsedlarna i fall av dubbeltaxering på en gång, utan det normala är, att man först får en debetsedel och betalar den och efter en tid en annan, och den sista presenteras vanligen av utmätningsmannen, vilket gör, att saken blir en smula komplicerad.

Om jag först skulle peka på de möjligheter, som finnas att förhindra dubbel betalning av skatt på grund av det riksdagens beslut, som fattades i fjol, kunde jag konstruera fram följande fall. Det första är, om det skulle vara så lyckligt, att jag får båda debetsedlarna på en gång. Då har jag kravet tjugu dagar innan betalningstiden utgår. Jag har då möjlighet att ögonblickligen kasta in besvär till lilla prövningsnämnden. Jag tror — åtminstone har jag den erfarenheten från länsstyrelsen där hemma — att landskamreren ögonblickligen ser till, att dubbeltaxeringen upphäves. Den skattskyldige slipper då att erlagga mera än en av skatterna. Skulle det däremot falla sig så, att man har betalt en skatt och därefter presenteras debetsedel å en annan, kan man utan tvivel rent praktiskt — jag vill icke säga, att det också är formellt riktigt — göra så, att man underlåter att betala den sista skatten, när debetsedeln å den

kommer, och ögonblickligen klagar hos lilla provningsnämnden, om den presenterade debetsedeln härrör från taxering inom det egna länet. Då kan jag alltid få rättelse, ty då har lilla provningsnämnden möjlighet att upphäva vilkendera taxeringen, som är felaktig.

*I fråga om
lättnad i fall
av dubbel-
beskattning.
(Forts.)*

Då dubbeltaxeringen skett i två län, erkänner jag, att man icke med de nuvarande bestämmelserna kan komma till rätta med förhållandena, utan man måste tillgripa vissa andra åtgärder.

Om man nu tänker på dessa åtgärder, kan man utan tvivel påstå, att utskottet icke har närmare klart uttryckt, vari dessa åtgärder skola bestå, men det förefaller mig troligt, att eftersom de erforderliga bestämmelserna komma att beröra utmätningsförfarandet, kräves det, att de bliva distinkta och ingående, och de torde åstadkomma ett ganska besvärligt formellt förfarande.

Då ifrågasätter jag i stället följande. Nu beslöto vi om lilla provningsnämnden i fjol. Erfarenhet om dess arbete kan ännu icke föreligga. Om man nu under de närmaste åren icke vidtager någon förändring beträffande dubbeltaxeringarna, kan man tänka sig, att såväl de skattskyldiga, som bliva dubbeltaxerade, som landskamrerarna och de särskilda provningsnämnderna komma att arbeta för att på denna väg förhindra dubbel betalning av skatt. Om vi däremot nu gå åstad och i samband med den reform av uppbördsförfarandet, som försiggår i finansdepartementet, vidtaga vissa åtgärder för att förhindra denna dubbelbetalning, då blir följden, att ingen människa kommer att sträva efter att genom snabba besvär åstadkomma att på den vägen få rättelse, utan alla dessa fall av dubbel taxering komma att ordnas genom detta nya förfarande, som utskottet tänkt sig.

Jag förmenar sålunda, att det vore praktiskt klokt att låta tanken falla denna gång och låta de nya bestämmelserna träda i kraft i det praktiska livet, så att man kan få utbildad en praxis, som undanskaffar de mesta olägenheterna på en enkel väg. Sedan kan man taga upp det lilla, som finnes kvar, till beprövande, hur man skall komma ifrån det hela.

Jag tror, att vi gjort den erfarenheten under de närmaste förflutna åren, att det nyttar icke att med de mest exakta bestämmelser råda bot på missförhållandena, utan vi ha kommit över till den uppfattningen, att man måste beträffande skattelagarna mera lita på en klok praxis än på exakta bestämmelser.

Jag har emellertid intet annat yrkande än om bifall till utskottets förslag.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls; och skulle, jämlikt § 63 riksdagsordningen, detta beslut genom utdrag av protokollet delgivas första kammaren.

§ 10.

Herr statsrådet *Hansson* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 69, angående ökning av lånefonden för rederinäringens understödjande; och

nr 70, angående disponerande av 1922 års avkastning av statens hästavelsfond.

Dessa propositioner bordlades.

§ 11.

Slutligen upptogs till behandling statsutskottets utlåtande, nr 6, angående regleringen för budgetåret 1923—1924 av utgifterna under riksstatens sjätte huvudtitel, innefattande anslagen till kommunikationsdepartementet.

Sedan herr talmannen anmält ärendet till handläggning, begärdes ordet av

Herr **Anderson** i Råstock, som yttrade: Herr talman! Jag hemställer, att utlåtandet må föredragas punktvis, och att endast kantrubrikerna föredragas, försåvitt icke annorlunda yrkas.

Denna hemställan bifölls.

Punkterna 1—18.

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Ang.
anläggning av
ödebygds- och
utfartsvägar i
Norrbottnens
m. fl. län.*

Punkterna 19 och 20, angående anslag till anläggning av ödebygds- och utfartsvägar i Norrbottens m. fl. län.

Uti innevarande års statsverksproposition, i vad den rörde sjätte huvudtiteln, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen

dels i punkten 19 att för anläggning av ödebygdsvägar i Norrbottens, Västerbottens, Jämtlands och Västernorrlands län för budgetåret 1923—1924 anvisa ett extra reservationsanslag av 400,000 kronor;

dels i punkten 20 att för anläggning av utfartsvägar i Norrbottens, Västerbottens, Jämtlands och Västernorrlands län för budgetåret 1923—1924 anvisa ett extra reservationsanslag av 50,000 kronor.

I sammanhang med Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställningar hade statsutskottet till behandling förehaft två inom riksdagen väckta, likalydande motioner, nämligen nr 90 inom första kammaren av herr *Bergqvist m. fl.* och nr 109 inom andra kammaren av herr *Nilsson* i Antnäs m. fl., däri föreslagits, att riksdagen ville för anläggande av utfartsvägar i Norrbottens, Västerbottens, Jämtlands och Västernorrlands län för budgetåret 1923—1924 anvisa ett extra reservationsanslag av 65,000 kronor, därav 30,000 kronor till Norrbottens län, och samtidigt minska det av Kungl. Maj:t äskade an-

slaget för anläggning av ödebygdsvägar i de fyra nordligaste länen med 15,000 kronor till 385,000 kronor.

Ang.
anläggning av
ödebygds- och
utfartsvägar i
Norrbottnens
m. fl. län.
(Forts.)

Utskottets hemställan innefattade,

i punkten 19 att riksdagen måtte, med avslag å förenämnda motioner, i vad desamma avsåge anslag för anläggning av ödebygdsvägar och i sådant hänseende skilde sig från Kungl. Maj:ts förslag, bifalla Kungl. Maj:ts framställning i ämnet; och

i punkten 20 att riksdagen måtte — — lika med punkten 19 — — av utfartsvägar — — i ämnet.

Vid dessa punkter hade reservationer avgivits av herrar C. Petrus V. Nilsson, Widell, Carl G. Ekman, Johan Nilsson i Malmö, Bergqvist, Rydén, Norman och Wikström, vilka ansett, att utskottet bort tillstyrka bifall till ovanberörda motioner.

Sedan punkten 19 föredragits, yttrade:

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet Örne: Herr talman, mina damer och herrar! Vid denna punkt har herr Nilsson i Gränebo m. fl. fogat en reservation, vari yrkas, att anslaget skulle nedsättas från av Kungl. Maj:t föreslagna 400,000 till 385,000 kronor. Under nästa punkt föreslå samma reservanter, att de sålunda inbesparade 15,000 kronorna skola läggas till anslaget för anläggning av utfartsvägar i Norrbottens län.

För min del måste jag förklara, att jag har ganska noga övervägt, hur med dessa anslag skulle förfaras, och kommit till det resultat, som föreligger i statsverkspropositionen. Anslaget till ödebygdsvägar är faktiskt nedpressat till en fjärdedel av det begärda. Av de utav Kungl. Maj:t föreslagna 400,000 kronor anser väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, att minst 300,000 kronor behövas för nöjaktigt bedrivande av arbetena på redan påbörjade vägar. Det återstår alltså endast 100,000 kronor för nya företag. För detta ändamål hade styrelsen ansett 400,000 kronor vara erforderliga. Vad i statsverkspropositionen äskats är sålunda endast en fjärdedel av det som nödigt ansedda beloppet. Reservanterna vilja ytterligare nedsätta anslaget med, som nämnt, 15,000 kronor och i stället öka anslaget till utfartsvägar med samma belopp. Jag har kommit till den fördelning, som skett, efter ett försök att avväga anslagen på bästa sätt.

Emellertid har nu första kammaren med ganska stor majoritet beslutat bifalla reservationen, och såsom reservanterna lagt sitt förslag, är det egentligen en inrikes norrbottensfråga, som det gäller. Om jag på det riktiga sättet tolkat vad reservanterna avse, förhåller det sig nämligen så, att man vill taga från den del av anslaget till ödebygdsvägar, som skulle komma på Norrbottens län, dessa 15,000 kronor för att lägga dem till anslaget för utfartsvägar i samma län. Då saken ligger på det sätt, som den gör, anser jag för min del, att det är överflödigt att upptaga kammarens tid med en längre debatt i denna fråga och sedan eventuellt framkalla en gemensam votering. Från min synpunkt är det, när reservanterna lagt saken

Ang. anläggning av ödebygds- och utfartsvägar i Norrbottens m. fl. län. som skett, icke något livsintresse att få ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag oförändrat.

Jag har endast velat meddela kammaren detta för att förkorta debatten. .

(Forts.)

Herr Nilsson i Antnäs: Detta är icke någon stor fråga, men den är ändå betydelsefull för den ort, det gäller.

Som kammaren finner, har utskottet icke ansett sig böra frånga Kungl. Maj:ts förslag i denna lilla detalj och bifalla vår motion. Anledningen härtill anger utskottet på följande sätt: »Även om utskottet behjärtar de önskemål beträffande befrämjandet av vägväsendet i Norrbottens län, som sålunda kommit till uttryck i motionerna, har utskottet, i brist på närmare utredning om den lämpligaste fördelningen av ifrågavarande anslagsbelopp å olika län och olika vägtyper, icke ansett sig böra frånga Kungl. Maj:ts förslag.»

Jag tycker, att utskottet här hängt upp sig på en detalj, som det mycket väl med litet god vilja hade kunnat komma över. Reservanterna ha också funnit en lycklig väg förbi detta hinder. De säga nämligen: »Då utskottet funnit de skäl bärande, vilka i motionerna anförts till förmån för en dylik överflyttning, anser sig utskottet böra tillstyrka motionärernas förslag i detta avseende dock utan att därvid göra något uttalande angående storleken av den andel av anslaget till utfartsvägar, som må tillkomma Norrbottens län.»

Vid motionen finnes fogad en liten utredning. Av denna framgår, att det är icke mindre än 114 olika utfartsvägar, som det här rör sig om i vårt län. Av dessa är det endast 17, till vilkas anläggning anslag redan beviljats, samt 25, rörande vilka förslag äro upprättade och ansökning om bidrag inkommit till länsstyrelsen. Men dessutom är det 72 utfartsvägar, angående vilka länsstyrelsen meddelat förordnanden om undersökning eller förrättning enligt lagen om enskilda vägar på landet. Jag har velat angiva dessa siffror, ty de visa, att här verkligen förefinnes ett stort behov av ifrågavarande vägar.

Nu skola herrarna icke tro, att det här gäller några små vägbitar på några hundratals meter, utan här är det fråga om flera mil långa vägar. Jag tillhör ett väghållningsdistrikt, som, det tror jag mig utan överdrift kunna påstå, har det bättre ordnat med kommunikationer och vägar än flertalet väghållningsdistrikt inom länet. Men där finns det än i dag byar och samhällen, låt vara att de icke äro så stora, som äro så strandsatta på utfartsvägar, att när de väghållningsskyldiga skola ge sig ut för att fullgöra sin skyldighet i avseende på vägunderhållet, köra fram grus och reparera vägar, få de leda hästen efter sig i tyglarna för att, sedan de kommit fram till bättre kommunikationer, låna en kärra för att kunna utföra väghållningsarbetet. Sådant förekommer som sagt på flera ställen inom länet, och det visar uppenbart hän på det stora behovet av utfartsvägar.

Herrarna skola icke tro, att vi trots det stora antalet vägar, när de en gång i framtiden bli fullbordade, skulle bli så synner-

ligen väl lottade. Det återstår säkerligen ännu mycket att göra, innan Norrland får sina mest trängande vägfrågor nödtorftigt lösta.

Detta hör kanske icke hit, men jag vill säga, att vi föranletts till denna motion dels av en hemställan från landshövding Malm och dels emedan vi i likhet med honom tro och äro övertygade om, att såsom förhållandena gestalta sig och då anslaget icke kan bli större än det nu föreslagna, skulle man kunna åstadkomma bra mycket mera och göra mycket större nytta, om hela beloppet finge användas till blott den ena vägtypen, nämligen utfartsvägar.

Ang.
anläggning av
ödebygds- och
utfartsvägar i
Norrbottnens
m. fl. län.
(Forts.)

Jag vill i detta sammanhang starkt betona, att det här visst icke är fråga om någon attack mot ödebygdsvägarna och anslagen till dessa. Vi behjärta livligt behovet av sådana vägar, och det har aldrig varit vare sig motionärernas eller landshövdingens mening, att den av oss föreslagna avvikelsen skulle vara annat än tillfällig, föranledd av de svåra förhållandena och tillkommen i bästa avsikt att på lämpligaste sätt utnyttja tillgängliga medel. Om vårt yrkande vinner kammarens bifall, så lider det intet tvivel om, att även den största möjliga samhällsnytta därigenom vinnes, och det är ju målet för allas vår strävan.

Länets hövding, som naturligtvis känner till förhållandena bättre än någon annan och kan bedöma frågan bättre, än vi kunna göra det, har livligt förordat en sådan överföring, som vi påyrka, och jag tycker, att detta borde vara ett skäl, som kammaren har all anledning att taga hänsyn till. Jag vill vidare meddela, att det var efter noggrant och moget övervägande av saken vi beslöto oss för att väcka den motion, som föreligger, och det befanns under den överläggning vi hade härom, att vi, trots att vi beaktat behovet av ödebygdsvägar, dock voro ense om, att anslaget skulle komma till större nytta, om vi för den ort, som det här gäller, finge saken ordnad på det sätt i motionen föreslagits.

En svår tid skapar andra och svåra förhållanden. I hur många fall är det inte så, att såväl enskilda som samhällen fått frångå vad vi tidigare betraktat som nödvändigt? Ett ordspråk säger, att »nöden har ingen lag», och detta ordspråk är fullt tillämpligt i detta fall. För undvikande av missförstånd vill jag säga, att det här visst icke är någon tanke på att förnärma de andra norrländska länen eller fränhända dem deras tillämnade andel av anslaget. Detta har också framgått av kommunikationsministerns yttrande. Jag tror heller icke, att det varit reservanternas mening.

Jag vädjar till kammaren, att den må gå med på reservationen, och jag gör det med förhoppning om framgång. Det gäller ju här icke något ökat anslag utan endast om en ändamålsenligare användning av redan tillgängliga medel. Kammaren gör alldeles säkert klokt, om den följer reservationen, till vilken jag, herr talman, ber att få yrka bifall.

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman! Sedan departementschefen förklarat sig icke hålla på Kungl. Maj:ts förslag, ber jag, efter samråd med mina kamrater i utskottet, få säga, att icke heller vi, med den utgång frågan fått i första kammaren, ha anledning

Ang. anläggning av ödebygds- och utfartsvägar i Norrbottens m. fl. län.
(Forts.) att sätta oss emot reservationens antagande. Jag vill dock erinra, att det är en något egendomlig princip, som reservanterna slagit in på, och det är, att ett visst län för sin del förbehåller sig att få extra prövningsrätt beträffande användningen av ett anslag, som riksdagen beviljar. Jag tror icke, att det vore så synnerligen lyckligt, om man skulle göra så många gånger, ty då ville man ute i landets olika delar kanske tillämpa samma princip.

Så är det en sak till. Jag vill stryka under vad den siste talaren och även kommunikationsministern framhöllo, att man här icke får taga någonting av de övriga norrländska länens andelar i anslaget till ödebygdsvägar, utan att det nu endast gäller en inre norrbottensfråga om fördelningen av det anslag länet får mellan ödebygds- och utfartsvägar. Det är endast under den förutsättningen jag avstår från att yrka bifall till utskottets förslag.

Häruti instämde herr *Olofsson* i Digernäs.

Vidare anfördes ej. Efter av herr talmannen givna propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till den vid punkten fogade reservationen fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i sistnämnda proposition.

Härpå föredrogs *punkten 20*; och yttrade därvid

Herr *Nilsson* i Antnäs: I anslutning till det beslut, som fattats i fråga om föregående punkt, ber jag att få yrka bifall till reservationen.

Vidare anfördes ej. Sedan herr talmannen framställt propositioner i ämnet, biföll kammaren den vid punkten fogade reservationen.

Punkterna 21—23.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 24.

Lades till handlingarna.

Ang. understödjande av mindre fiskehamnsbyggnader. *Punkten 25*, angående anslag till understödjande av mindre fiskehamnsbyggnader.

Uti innevarande års statsverksproposition hade Kungl. Maj:t under punkten 25 av sjuätte huvudtiteln föreslagit riksdagen att till understödjande av andra mindre fiskehamnsbyggnader än de av fiskehamnskommissionen till utförande i första hand föreslagna för budgetåret 1923—1924 anvisa ett extra reservationsanslag av 50,000 kronor.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehaft en inom andra kammaren väckt motion, nr 53, av herr *Poppius m. fl.*,

som föreslagit, att riksdagen för ifrågavarande ändamål måtte för budgetåret 1923—1924 anvisa ett extra reservationsanslag av kronor 300,000.

Ang. understödjande av mindre fiskehamnsbyggnader.
(Forts.)

Utskottets hemställan innefattade, att riksdagen, med avslag å ovanberörda motion, i vad den skilde sig från Kungl. Maj:ts förslag, måtte bifalla Kungl. Maj:ts framställning i ämnet.

Reservation hade likväl avgivits av herrar *Olsson* i Kullenbergstorp och *Törnkvist* i Karlskrona, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och den i ämnet väckta motionen till understödjande av andra mindre fiskehamnsbyggnader än de av fiskehamnskommissionen till utförande i första hand föreslagna för budgetåret 1923—1924 anvisa ett extra reservationsanslag av 100,000 kronor.

Efter föredragning av punkten anförde:

Herr *Olsson* i Kullenbergstorp: Herr talman! Då jag jänte en annan av statsutskottets ledamöter reserverat mig på denna punkt, har det givetvis icke skett blott för att demonstrera, utan vi hava verkligen funnit både utskottets förslag och naturligtvis då också Kungl. Maj:ts anslagsbegäran på ifrågavarande punkt lindrigast sagt märkvärdiga.

Det är icke tu tal om att här sparas på många ställen, och på åtskilliga punkter, i fråga om stipendier och dylikt, har man ju utan vidare strukit bort hela anslaget. Jag har emellertid försökt att leta igenom hela statsverkspropositionen för att i övrigt finna någon enda punkt, där man liksom här gått ned till $\frac{1}{6}$ av vad anslaget förut varit, ifråga om sådana anslag, som kunna sägas avse att främja produktiv verksamhet, och det förmodar jag, att man ändå anser, att fiskerinäringen är i vårt land. Jag skulle tro, att man med det beslut, som nyss fattades här i kamnaren, låt vara med ringa majoritet, även velat markera, att man ansåg, att vad som anslås till fisket icke är precis illa använda pengar.

Den första förutsättningen, för att fiske skall kunna äga rum, är naturligtvis, att fiskaren har någon liten hamn, där han kan ha sin båt liggande och där han kan segla in vid storm och förvara båten. På detta område ha vi verkligen i detta land gått en högst underlig väg. Intill år 1911 fanns ju endast ett mindre anslag, som var invävt i andra anslag till broar och backiga vägar etc., och ifrån detta anslag kunde även medel utgå till mindre fiskehamnar och överhuvud taget mindre hamnar. Då slog riksdagen sitt stora slag här och beslöt, att man utan vidare skulle gå fram med statens fiskehamnar. Varken kommuner eller enskilda personer skulle bidra med något annat än att släppa till mark, i övrigt skulle staten göra allt. De som det gällde, hade endast att stå såsom åskådare och kritiker, ingenting annat. Jag får rättvisligen erkänna, att denna stora plan kom fram, sedan den s. k. fiskehamnskommissionen hade utfört

Ang. under-
stödjande av
mindre
fiskehamns-
byggnader.
(Forts.)

sitt verk, och Kungl. Maj:t var ändock nog betänksam att icke våga sig på det hela utan föreslog endast, att man skulle taga 6 stycken hamnar och utföra dem på försök för att därigenom utröna, hur hela det stora programmet skulle taga sig ut, när det förverkligades. Då slogo alla, som runt kusterna voro intresserade av denna fråga, sig tillsammans vid denna riksdag för att söka tillgodose var och en sina intressen. På grund av motioner förkastade riksdagen det kungl. förslaget och beslöt utan vidare, att man skulle utföra alla de fiskehamnar, som stodo i första linjen i fiskehamnskommissionens förslag, och man tog samma summa, som kommissionen kastat fram, utan att, så vitt jag kan förstå, någon vidare utredning ägt rum, i varje fall utan någon vidare plan, som gillats av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen.

Så började den här stora historien. Var och en kunde väl inse, att ett bakslag skulle komma, och jag förvånar mig verkligen över att det icke kommit tidigare, än det gjort. Nu ha vi ju offrat omkring 12 miljoner kronor, skulle jag tro, eller kanske något mindre — jag vill icke bestämt stå för siffran — men vi ha emellertid offrat många miljoner, och vi ha icke hunnit igenom mer än halva programmet från 1911.

Nu har man, såsom jag yttrade på den tiden, verkligen anledning att fråga: kan man tro, att fisket här i vårt land skall på ett förnuftigt sätt vara tillgodosett med att man prickar ut vissa hamnar, dit fiskarna skola samlas? Har icke hela utvecklingen gått därhän, att ett större eller mindre antal fiskare slagit sig ned utefter kusterna här och där? Jag har alltid varit av den åsikten, att staten skulle hjälpa till, men att man skulle gå fram efter smärre linjer och hjälpa till mera lokalt. Det, har jag trott, skulle göra största gagnet. Framför allt har jag aldrig kunnat dela den uppfattningen, att det vore nyttigt att hjälpa folk på det sättet, att man säger: nu har du endast att stå och titta på, nu göra vi allt för dig. Nej, skall hjälp givas, så att man får verklig fördel av densamma, så bör den, som skall hjälpas, även i någon mån taga i själv eller med andra ord göra vad han kan.

Detta föranledde, att jag vid 1918 års riksdag, när jag återkom hit, väckte en motion. Den blev avslagen, men jag framförde de tankar, jag hade i denna fråga till dåvarande civilministern, och så beslöts, märkvärdigt nog, vid 1919 års riksdag att ändra villkoren för statsbidrag till små fiskehamnar, nämligen sådana, som inte alls ingingo i det stora förslaget om statens fiskehamnar. Jag hade lagt märke till, att det särskilt var ett villkor, som gjorde det alldeles omöjligt för en kommun, ett fiskeläge eller några enskilda personer att få del av statsanslaget, och det var, att de skulle ansvara för hamnens framtida bestånd. Det var verkligen på många ställen så, att om detta skulle ha strikt tillämpats, hade många människor blivit utfattiga. Ty man byggde under denna period på ett sådan sätt, att på många ställen var det blott några gårdsgårdar, som man lade ut, och vid första storm eller orkan sopades de bort. Det hände verkligen på ett ställe, att fyra månader efter sedan hamnen var avsynad,

förstörde stormen densamma. Det är tydligt, att ett understödjande av ett sådant byggande från statens sida är meningslöst. Man skall visserligen icke uppoffra pengar på att i onödan göra något dyrare, än vad som behövs, men man skall ändå, när staten bidrager till något, se till, att det har en viss hållbarhet, eljest blir det mycket tråkiga historier.

*Ang. under-
stödjande av
mindre,
fiskehamns-
byggnader.
(Forts.)*

Den andra förändringen, som skedde år 1919 beträffande dessa små hamnar, bestod däri, att när staten skall bidra till deras byggande, skola de byggas av väg- och vattenbyggnadsstyrelsens fiskehamnsavdelning. De enskilda få icke lov att lappa ihop det hur som helst, och entreprenadsystemet får icke användas. Beträffande detta system har man också många sorgliga vittnesbörd om att det icke lämpar sig på detta område.

Då vi betänka, hur denna fråga nu ligger, är det ju så, att om man beslutar ett anslag på 50,000 kronor till ifrågavarande ändamål, så får man icke ut av detsamma just någonting, ty en oerhört opropor-tionerligt stor del av detta lilla anslag kommer icke att användas till det egentliga byggandet, utan den största delen eller åtminstone en ytterst stor procent av de 50,000 kronorna gå åt till ingenjörer, för-män och dylika. Det blir litet arbete men mycken regi med ett dylikt anslag. Jag får säga, att jag icke kan förstå, vad man skall kunna utföra inom ett dylikt anslags ram.

Det är just detta, som givetvis föranlett motionärerna att fram-komma med sina motioner — jag befinner mig icke bland dem. Jag förstår mycket väl, att man nu kan invända, att det finnes reservatio-ner på det här ifrågavarande anslaget — det är detta man kryper bakom — och att dessa reservationer enligt uppgift vid årsskiftet uppgingo till 194,000 kronor — de äro kanska förminskade nu. Men då lågo ansökningar om byggnadshjälp inne, ansökningar, som voro rekommenderade från de håll, därifrån man vanligen brukar få stöd, nämligen från Konungens befallningshavande, väg- och vattenbygg-nadsstyrelsen och fiskeriintendenten nere i distriktet. Jag vill na-turligtvis icke bestrida, att det finnes reservationer. Men vad är den verkliga orsaken till att dessa kunnat uppstå? Jo, det är den, att vi haft sådana utomordentligt besvärliga tider för all byggnadsverk-samhet, att varje klok människa, som har att antingen helt eller delvis betala byggnadskostnader, givetvis icke givit sig in på dylik verksamhet. Så var det åtminstone i ett fall, där man började redan år 1911 och arbetade sig igenom, så att man var klar att gå fram 1918. Men då var man i en period, då ingenting kunde göras på detta område.

Så är det en annan sak, och det är, att efter de oerhört starka stormar, som härjade nere på södra delarna av de svenska kusterna i oktober och november 1921, lider det intet tvivel om att det från många håll kommer att hos Kungl. Maj:t göras ansökan om stats-bidrag för dessa små hamnar, och då får jag säga, att det verkligen är ett tämligen tråkigt förhållande, att man endast skall ha att peka på detta anslag på 50,000 kronor om året. Ja, det är natu-rligtvis 50,000 kronor mer än ingenting, men resultatet blir bra nära

*Ang. under-
stödjande av
mindre
fiskehamns-
byggnader.*
(Forts.)

detsamma. Även om man på en del andra områden, t. ex. ifråga om vägar och dylikt prutat åtskilligt, så har man ändå icke där gått fram på detta sätt. Det är icke utan, att det betyder någonting, att de svenska fiskarna ha så få representanter här i kammaren. Jag har bott ibland detta folk och stått i mycket nära förbindelse med detsamma, och det är så många gånger, man har hört detta: ja, överhuvud taget tjänar det väl ingenting till; det är ingen, som egentligen bryr sig om våra behov, och ingen, som tänker på oss, som bo på de små fiskeplatserna. Det har också många gånger skinit igenom, att de tycka, att man är bra hård mot de smärre platserna, när de större, som fiskehamnskommissionen kastade sig över, kunnat få statshjälp med 1½ å 2 miljoner kronor. Jag tror också, att den framkomliga vägen, den rimliga vägen är, att man tager den här typen, d. v. s. att staten hjälper de små fiskehamnarna, samt att man så snart som möjligt avvecklar den andra linjen med statens fiskehamnar. Den har varit en olycklig linje och kommer att bli så i fortsättningen. Kostnaderna för staten bli för stora, och man kunde ha hjälpt många flera med de uppoffringar, som äro gjorda på det hållet.

Jag antar, att utsikten att vinna någon resonans för fiskarna på de små platserna vid detta tillfälle icke är den allra största, men jag skulle åtminstone vilja rikta en vädjan till herr statsrådet att taga i övervägande, om icke herr statsrådet på denna punkt, liksom på den föregående i fråga om Norrbottensvägarna ville åtminstone till ett annat år ställa så till, att det icke såge så synnerligen sorgligt ut för fisket, som det nu gör i den kungl. propositionen i år, med andra ord, att det blott vore i år, som det blir så omöjligt för fiskarna att söka förbättra sina små hamnar. Jag tror också, att om man något vill behjerta denna fiskarbefolknings behov, så skulle man göra det helt säkert i större mån, om man följde reservanternas här, än om man plottrade bort anslag på andra visserligen nog så intressanta och nyttiga saker. Detta är emellertid själva grundförutsättningen för att fiskarna överhuvud taget skola kunna driva sin näring. Den som nere på de skånska kusterna sett, huru höststormarna 1921 förvandlat deras hamnanläggningar till en vanlig rörig strand, där man knappast kan se märken efter det nedlagda arbetet, den står verkligen sorgsen och bedrövad och kan icke säga, vad de skola göra för att få sin utkomst för framtiden. Det skulle helt säkert varit av den största betydelse, om herr statsrådet sett, hurudana förhållandena verkligen äro på åtskilliga platser, varifrån man gått in med ansökningar till Kungl. Maj:t. Jag tror då knappast, att beskärningen på denna punkt blivit så djup, som den nu blivit.

Det är på grund härav, som jag, herr talman, vågar yrka avslag på utskottets hemställan och bifall till den reservation, som avgivits av herr Törnkvist och mig.

Herr Jönsson i Boa instämde häruti.

Chefen för kommunikationsdepartementet herr statsrådet
Örne: Herr talman, mina damer och herrar! Jag skall icke alls inlåta mig på någon tvist med den föregående ärade talaren om vilken fiskehamnstyp som är den bästa. I detta avseende sympatiserar jag i mångt och mycket med de synpunkter han framförde. Jag tror också för min del, att man genom ett mindre anslag till smärre hamnar mången gång kan nå väsentligt mycket bättre resultat än genom att koncentrera sig på dyrbara jättehamnar på längre avstånd från varandra.

*Ang. under-
stödjande av
mindre
fiskehamns-
byggnader.
(Forts.)*

Men den ärade talaren har själv, såvitt jag kan förstå, slagit undan den piedestal, på vilken han ställde sig, då han meddelade, att det var 194,000 kronor kvar på det föregående reservationsanslaget på 300,000 kronor. Det har således endast förbrukats 106,000 kronor under 1922. Tillsammans med de 50,000 kronor, som nu begäras i den kungl. propositionen, står det således 244,000 kronor till förfogande för en tid av 1 1/2 år, under det att hela året 1922 endast har förbrukats en liten smula över 100,000 kronor. Under sådana förhållanden finner jag det vara fullt befogat, att man på denna punkt iakttagit den sparsamhet, som ur statsfinansiell synpunkt är nödvändig. Jag vill bestämt säga den föregående talaren, att det är ingalunda min mening, att detta beslut skall på något sätt för framtiden fastslå statsmakternas politik gentemot det av honom med all rätt såsom behjärtansvärt framhållna kravet.

Den föregående talaren påpekade, att det ligger inne en mängd ansökningar om bidrag till mindre fiskehamnar, och han sade, att man ifråga om väganslag visserligen också har prutat, men att förhållandena icke äro riktigt likartade. Jag vill med anledning härav peka på tabellen på sidan 17 i statsverkspropositionen, sjätte huvudtiteln, varav framgår, att det år 1922 fanns inneliggande vägförslag till en beräknad kostnad av 35,725,000 kronor, och anslaget var endast 5 miljoner kronor. Antalet till utförande dömda vägar har säkerligen, fastän jag icke har några siffror i detta hänseende till hands, ökat väsentligt. Men trots att jag livligt behjärtar nödvändigheten av att bygga vägar här i landet, har jag sett mig nödsakad att föreslå en nedsättning av detta anslag med 1,400,000 kronor. Jag ber den föregående talaren vara fullkomligt övertygad om att det är icke meningen att säga ifrån, att vägbyggandet här i landet är något, som icke vidkommer statsmakterna, därför att man här måst pruta väsentligt trots de oerhört många inneliggande förslagen, och lika litet är det meningen, att man genom att bifalla vad Kungl. Maj:t föreslagit och utskottet tillstyrkt skall säga ifrån, att för framtiden skall man försöka hålla tillbaka dessa mindre fiskehamnar och giva dem, såsom den föregående talaren riktigt säger, så gott som ingenting. Ty måste man för framtiden begränsa anslaget till 50,000 kronor, giver jag honom rätt i att då kan det nästan lika gärna vara borta. Men det är icke fråga om något sådant. Här finnes 244,000 kronor för 1 1/2 år, och det anser jag vara det högsta, som vi i nuvarande statsfinansiella situation kunna komma ut med.

*Ang. under-
stödjande av
mindre
fiskehamns-
byggnader.
(Forts.)*

Herr **Törnkvist** i Karlskrona: Herr talman, mina herrar! När jag ställt mig till förfogande för att söka hos riksdagen utverka något litet högre anslag under förevarande punkt, har det icke varit med några särskilt stora förhoppningar, att det skall lyckas. Statens tidigare fiskehamnspolitik har skapat en atmosfär bland riksdagsmännen, som framkallar ett leende, måhända ofta överlägset, då någon talar om anslag till fiskehamnar. Men jag tror, att man kan hava rätt att i debatten uttala, att fiskarna själva, de som blivit välsignade med de stora, väldiga och från deras synpunkt omotiverade hamnkomplexen, också gå och le, men äro för övrigt även sorgsna, ty de förstå, att hela deras strävan att få hjälp för fiskerinäringens utveckling här lidit ett avbräck genom statens generositet vid sitt fiskehamnsbyggande.

Jag skall emellertid icke gå in på detta spörsmål nu; jag vill blott peka på att det anslagskrav, som föreligger här, gäller sådana smärre fiskelägen, där man lämpligen icke kan öva en sådan generositet, som har utövats exempelvis vid de senare årens fiskehamnsbyggen. Det gäller här som sagt smärre fiskelägen, som ligga oskyddade. Det finns ingen skärgård, öppna havet ligger på, och man kan icke draga in sina båtar till bryggorna utan måste förankra dem ute på fjärden och sedan begagna andra kommunikationsmedel, när man skall taga i land fångsten. Allt detta är besvärligheter, som man visserligen kan säga, att fiskarna skola avhjälpa själva, men deras fattigdom och näringens betryckta ställning göra det utsiktslöst för dem att själva komma tillrätta härmed.

Jag vill vädja till riksdagen att icke avklippa förbindelsen med denna form för anslag åt fiskerinäringen. Att pruta ned anslaget från 300,000 kronor, som utgått senast, till 50,000 kronor förefaller vara ganska hårt, och jag tror icke, det vill jag understryka, att någon annan synpunkt varit bestämmande för statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet än den rent statsfinansiella. Man har ju anledning att beklaga, att denna synpunkt måste vara avgörande i detta fall. Jag skall icke — därtill saknar jag givetvis tillräcklig sakkunskap — gå in på att värdesätta det belopp av ungefär 240,000 kronor, som skall stå till förfogande, om detta anslag beviljas för ifrågavarande ändamål, men det är väl ändå så, att hela anslaget är disponerat, och att de behov, som komma att framträda under en tid av 1 1/2 år, icke kunna tillgodoses. Då har ju hela motiveringen en lucka som givetvis med fog kan framkalla betänkligheter.

Jag har velat med dessa ord framhålla angelägenheten av att också på denna punkt göres vad som kan göras för fiskerinäringen, och jag tillåter mig till slut, även om jag icke har stora förhoppningar om att lyckas i mina strävanden, yrka bifall till den vid utskottets utlåtande fogade reservationen, som avser icke att söka åter få ett lika stort anslag som det för i fjol eller 300,000 kronor, utan blott att öka det av Kungl. Maj:t föreslagna anslaget från 50,000 till 100,000 kronor.

Jag yrkar således bifall till reservationen och avslag på utskottets hemställan.

Ang. understödjande av mindre fiskehamnsbyggnader.
(Forts.)

I detta yttrande instämde herrar *Jeppsson, Osberg, Kloo, Johanson* i Hörninge och *Hansen*.

Herr **Olsson** i Kullenbergstorp: Herr talman! Blott ett par ord.

Herr stadsrådet syntes i de flesta punkter vara av samma mening som jag, och den ljusaste punkten i det hela var, att man åtminstone fick det uttalandet från herr statsrådets sida, att det ändå icke var meningen att detta anslag skulle för framtiden begränsas till 50,000 kronor per år, ty i så fall får jag säga, att då kunde man lika gärna hava slagit bort det hela. Vad som skilde oss åt var just frågan, huruvida dessa stora reservationer vore disponerade eller icke. Även på vägsanlaget finnas formellt sett reservationer, men reellt blir det icke mycket av dem, och så är det nog också här. Jag klargjorde själv anledningen till att reservationer funnos, nämligen att tiderna varit sådana, att man icke kunnat bygga på detta område, där enskilda skulle offra penningar. Staten fortsatte olyckligtvis med de stora fiskehamnarna, och de blevo som sagt så dyrbara, att man nu icke är så vidare förtjust åt det hela. Jag skall icke upprepa vad dessa hamnar kostat. Det är emellertid så, att ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag, vilket är detsamma som utskottsmajoritetens, gör nog, att det är åtminstone en liten fiskehamn, som får stå tillbaka, ty så mycket kan man nog säga, att en skillnad på 50,000 kronor gör.

Nåja, sannolikt få vi trösta oss, vi som strida för fiskarna i detta fall, men det kan nog hända ändå, att man icke bör se denna sak fullt så stramt, så att man säger, att den hamnen i hamnumgälder giver så litet, att det icke alls står i proportion till vad staten uppoffrar. Man glömmar emellertid då en sak, och det är, att produktionen, när det gäller fisket, kostar ej någonting. Det är det, som gör den stora skillnaden mellan denna näring och andra näringar här i vårt land. Jag vågar säga, att om man gör litet grand för fiskarna på detta område, är det icke så dåligt använda penningar för staten, som man skulle kunna föreställa sig, när man radar upp sina siffror om hamnumgälder och dylikt.

Jag vidhåller mitt yrkande om bifall till reservationen.

Herr **Anderson** i Råstock: Efter herr statsrådets anförande är det icke så mycket att tillägga. Jag vill endast till herr Olsson i Kullenbergstorp rekommendera att även i denna fråga begagna sig av metoden att för i år låta detta vara detta och nöja sig med vad som här föreslagits av Kungl. Maj:t och förordats av utskottet.

När herr Törnkvist säger, att statsutskottets enda skäl är de statsfinansiella förhållandena, så är det ju riktigt; vi ha icke kunnat anförä något annat. Men vi ha icke heller från utskottets sida på något sätt tagit ståndpunkt emot ett främjande av fiskerinäringen på den punkt, det här är fråga om.

Ang. under-
stödjande av
mindre
fiskehamns-
byggnader.
(Forts.)

Jag tror icke, att det vore så farligt, om herr Olsson i Kullen-bergstorp såge framtiden en liten smula ljusare för kommande år, då vi ha bättre resurser, än vi nu ha. Skulle man undersöka, vilka nedprutningar som gjorts och överallt söka få upp anslagen i samma proportion, som detta yrkande innebär, då vore det icke roligt att sedan träffa landets finansminister.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr **Hermelin**: Herr talman! Detta är ett område, där man naturligtvis på ett mycket bättre sätt gagnar fiskerinäringen, än på det område, beträffande vilket vi nyss voterade.

Jag skall emellertid icke göra något yrkande i själva anslagsfrågan utan vill blott vända mig till herr statsrådet i en fråga, som berörts i denna debatt, nämligen frågan om själva byggandet av dessa fiskehamnsanläggningar. Jag tror, att när man bygger sådana hamnar, får man kanske taga mera hänsyn till en sak, som man hittills icke beaktat så mycket, nämligen navigationsmöjligheterna. Jag skulle vilja rekommendera herr kommunikationsministern att göra en undersökning beträffande de dyrbara fiskehamnarna på Hallandskusten. De lära vara byggda så, att det är nästan omöjligt att navigera in fartyg under storm. Fiskarna få i stället uppsöka sina gamla ankringsplatser. Jag tror, att det tagits för mycket hänsyn till hamnbyggnadstekniken och mindre till navigationssakkunskapen vid dessa hamnars byggande.

Det är blott en erinran jag velat göra.

Chefen för kommunikationsdepartementet herr statsrådet **Örne**: Herr talman! I anledning av den siste ärade talarens anförande anser jag mig böra meddela, att en utredning angående fiskehamnsbyggnader nu är verkställd genom väg- och vattenbyggnadsstyrelsens och lantbruksstyrelsens försorg med hjälp av tillkallade sakkunniga, och att denna utredning kommer att föranleda proposition till innevarande års riksdag, i samband med vilken propositions behandling det blir tillfälle att föra på tal de intressen, som den siste talaren gjort sig till tolk för.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

Punkterna 26—33.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang.
ordinarie för-
slagsanslaget
till byggnads-
styrelsen.

Punkten 34, angående ordinarie förslagsanslaget till byggnadsstyrelsen.

I enlighet med vad Kungl. Maj:t föreslagit under punkten 34 av förevarande huvudtitel hemställde utskottet, att riksdagen måtte

i riksstaten uppföra det ordinarie förslagsanslaget till byggnadsstyrelsen med 238,000 kronor.

Ang.
ordinarie för-
slagsanslaget
till byggnads-
styrelsen.
(Forts.)

Vid denna punkt hade reservation avgivits av herrar *Lindblad*, *Swartz*, *Lamm*, *Oscar Olsson*, *Anderson* i Råstock, *Waldén*, *Carls-son-Frosterud* och *Ljungkvist*, vilka ansett, att motiveringen bort hava annan i deras reservation angiven lydelse.

Punkten föredrogs. Därefter yttrade:

Chefen för kommunikationsdepartementet herr statsrådet **Örne**: Herr talman, mina damer och herrar! Under den föredragna punkten tager statsutskottet ståndpunkt till det under nästa punkt förekommande extra anslaget för upprätthållande av byggnadsstyrelsens verksamhet. Statsutskottet har kommit till det resultatet, att en nedsättning av ifrågavarande anslag bör ske med icke mindre än 21,000 kronor eller från av Kungl. Maj:t äskade 96,000 kronor till 75,000 kronor.

Den, som läst igenom kommunikationsdepartementets huvudtitel, torde kunna förstå, att jag måste på ett synnerligen energiskt sätt reagera emot denna utskottets ståndpunkt. Jag har verkligen gjort mitt bästa för att efter samråd med finansministern pruta på verkens petita, och i detta avseende vill det synas, som om också statsutskottet i allmänhet skulle hava kommit till samma uppfattning som jag, nämligen att man icke kan gå längre än Kungl. Maj:t har gjort, då nämligen statsutskottet endast på denna enda punkt har sett sig i stånd att föreslå någon ytterligare nedprutning.

Utskottet har såsom motivering för sitt nedsättningsförslag endast anfört, att utskottet »ansett sig med hänsyn till den allmänna depressionen, som ej blott manar till den yttersta sparsamhet å alla områden, utan jämväl på olika sätt torde inverka på omfattningen av byggnadsstyrelsens arbete, böra föreslå nedsättning till 75,000 kronor». Jag har ingenting att invända emot utskottets synpunkter i och för sig; det är blott det felet, att de äro oriktiga. Sparsamhets-synpunkten är faktiskt tillgodosedd så långt det låter sig göra med hänsyn till vikten av att styrelsens verksamhet kan upprätthållas, och i fråga om depressionens inverkan på styrelsens verksamhet är det ett fullständigt oriktigt antagande, som statsutskottet utgått ifrån. Depressionen har nämligen, såsom jag litet senare under mitt anförande skall visa, ingalunda kommit att få det inflytande utskottet föreställer sig, utan det är tvärtom så, att det råder verklig högkonjunktur på flera av de områden, med vilka styrelsen har att syssla.

Byggnadsstyrelsen begärde på sin tid 145,400 kronor i anslag för det här ifrågavarande ändamålet. Detta innebar en höjning med 49,400 kronor. Ökningen ansågs av styrelsen nödvändig med hänsyn till den ökade arbetsbördan. Jag ansåg mig dock icke kunna gå längre än till att låta styrelsen behålla vad den hade, och jag rekommenderade åt styrelsen att söka tillgodose de mest trängande behoven av ökad arbetskraft genom att inskränka på andra, av arbete mindre belastade grenar av styrelsens verksamhet. Jag tror

Ang.
ordinarie för-
slagsanlaget
till byggnads-
styrelsen.
(Forts.)

för min del, att jag kan här inför kammaren säga, och stå för det uttalandet, att genom den avprutning på styrelsens petikum, som jag redan gjort, har jag drivit sparsamheten till ytterlighet, så att man icke utan skada kan gå ett enda steg längre.

För att nu vid denna långt framskridna tidpunkt fatta mig kort skall jag omedelbart utan några vidare utläggningar övergå till att redogöra för några fakta. Jag kommer därvid att meddela en hel rad siffror. Jag vet, att siffror icke äro angenäma att höra för ett auditorium, men jag ber kammarens ledamöter hava vänligheten att med tålmod lyssna till denna siffermassa. Jag är säker på att de flesta av kammarens ledamöter, om de verkligen göra det, skola komma till samma uppfattning som jag, nämligen att reservationen i denna och nästföljande punkt bör bifallas.

Vad först byggnadsbyråns byggnadsavdelning inom styrelsen angår ha utbetalningarna av medel under åren 1918, 1919, 1920, 1921, 1922 och 1923 ställt sig på följande sätt: 1,325,000, 2,925,000, 2,100,000, 6,540,000, 6,160,000, 10,808,000.

Siffran för år 1920 är jämförelsevis låg, eftersom det under året rådde arbetskonflikt under åtta månader. För 1923 är siffran endast beräknad. För innevarande halvår och för nästa budgetår sammanlagt skulle vid ett bifall till statsverkspropositionens förslag ungefär 16 miljoner kronor komma att stå till förfogande för byggnadsverksamheten. Riksdagen har beviljat anslag för en ganska vidlyftig statens byggnadsverksamhet. Jag har, såsom det framgår av statsverkspropositionen, låtit undersöka, om man möjligen skulle kunna inskränka denna verksamhet genom inställande av ett av statens byggen för ämbetsverk antingen det i kvarteret Kandidaten eller i kvarteret Murmästaren här i staden. Det är flermiljonbyggen båda två. Efter en omsorgsfull prövning har jag emellertid funnit det synnerligen oekonomiskt att täcka grunden och låta det hela vila. Sådant är alltid förenat med åtskilliga kostnader. Om dessa anslag beviljas, kommer emellertid anslagssumman att uppgå till det belopp, som jag nämnde.

Det är alldeles tydligt, att om byggnadsverksamheten ökas till det 7- å 8-dubbla, måste också verksamheten inom den centrala förvaltning, som har att göra med utförandet, ökas. Detta framgår också därav, att antalet vid dessa byggen utförda dagsverken var år 1918 endast 26,300, under det att de för år 1922 uppgå till 156,000. Korrespondensen på byggnadsavdelningen har ökat från 900 nummer under år 1918, till 3,880 under år 1921 och till 4,710 under år 1922. Någon anledning, varför korrespondensen skulle nedgå under innevarande år eller nästa budgetår, kan jag icke upptäcka. Personalen på byggnadsbyrån, som år 1918 var fyra stycken, oavsett byråchefen, ökades år 1919 till sex och år 1920 till 9 och på den siffran står personalen kvar fortfarande trots det i hög grad ökade arbetet. Byggnadsbyråns utredningsavdelning har självfallet fått i hög grad ökat arbete på grund av den omfattande byggnadsverksamheten. Antalet ärenden har gått upp från 187 för år 1918 till icke mindre än 466 för år 1922.

Beträffande intendentsbyrån ligger saken så, att antalet ärenden

år 1918 varit 645, år 1920 701, år 1921 1,008 och år 1922 1,133. I dessa siffror ingå då icke hyres- och möbelärenden, som äro synnerligen många. Intendentsbyråns Stockholmsavdelning — de siffror, som jag nu meddelar, ber jag kammaren fästa synnerlig uppmärksamhet på — hade år 1917 58 byggnader att förvalta i 36 fastigheter. År 1922 ha dessa siffror uppgått till 75 byggnader i 47 fastigheter. Det uppskattade fastighetsvärdet, som år 1917 var 57,365,000 kronor, har för år 1922 stigit till 74,669,000 kronor. Kostnaderna för genom denna avdelning utförda arbeten uppgingo under år 1921 till 2,500,000 kronor och år 1922 till 1,500,000 kronor mot endast 514,000 kronor år 1917.

*Ang.
ordinarie för-
slagsanslaget
till byggnads-
styrelsen.
(Forts.)*

Intendentsbyråns landsortsavdelning har också ökade kostnader för utfört arbete. Jag ber att få fästa uppmärksamheten på, att kostnaderna för byggnads- och reparationsarbeten rätt avsevärt nedgått under senare åren. Arbetslöner och kostnaderna för material ha sjunkit — i synnerhet kostnaderna för material. De ökade siffrorna betyda således, att verksamheten i mycket högre grad stegrats, än vad som direkt framgår av sifferuppgifterna.

Nu har det sagts i första kammaren i dag av en anhängare till statsutskottsmajoritetens mening, att utredningen beträffande byggnadsarbetena ligger långt tillbaka i tiden, och att det är utredningen, som kräver den största omsorgen. Jag har en annan uppfattning om den saken. Utredningen och planläggningen av byggnader verkställs i stor utsträckning mot särskilt arvode för varje fall av de hos styrelsen adjungerade arkitekterna. Den personal, som det här är fråga om, har hand om det löpande arbetet. Den skall granska alla små entreprenader, som förekomma, undersöka alla räkningar, som ingivas, alla frågor om förändringar i planerna o. dyl. Den, som har haft med större byggen att göra, vet bäst, vilket arbete detta innebär, om det skall skötas på fullt tillfredsställande sätt.

Beträffande kulturhistoriska byrån, som jag för min del närmast siktade på i mitt uttalande om att man skulle kunna inskränka på vissa grenar av styrelsens verksamhet, upplyses, att denna byrå har endast byråchefen och en intendent samt, om jag icke minns fel, ett skrivbiträde såsom fast anställda, och dessutom en enda extra man, en arkitekt, som är sysselsatt under och betalas för 5 timmar om dagen. Vad man skulle kunna göra för att nedbringa kostnaderna på denna byrå vore att indraga denne 5-timmars arkitekt eller att minska hans arbetstid något, och det betyder i kostnadshänseende relativt litet. Ärendena på denna byrå ha ökats från 416 år 1918 till 1,332 år 1922. Antalet ärenden har således mer än tredubblats. Det är klart, att man under nuvarande förhållanden måste finna sig i att på ett sådant område som detta en mindre omfattande verksamhet bedrives. Jag har också förutsatt det, men tyvärr inbesparar man icke något avsevärt på detta.

Sedan kommer jag till ett område, där det också råder verklig högkonjunktur i byggnadsstyrelsens arbete, nämligen i fråga om stadsplaneärendena. Såsom herrarna veta, har byggnadsverksamheten legat nere i Sverige i stor utsträckning under krisen. I detta

Ang.
ordinarie för-
slagsanslaget
till byggnads-
styrelsen.
(Forts.)

inträdde ett omslag under föregående år, och man får väl hoppas från många synpunkter, i synnerhet bostadsfrågans och arbetstillgångens, att detta omslag skall göra sig gällande även under instundande år. Då man skall bygga i städer och andra orter, kräves det emellertid ofta utvidgning av stadsplanen. Följden har blivit, att stadsplaneförslag inströmmat i mycket stor utsträckning under det senaste året. Under år 1918 hade byggnadsstyrelsens stadsplanebyrå att behandla 275 ärenden. År 1920 hade detta antal stigit till 350 och år 1921 till 493 för att under år 1922 kulminera med 581 ärenden. Såsom herrarna veta, äro stadsplanefrågor ingalunda lätt behandlade. De kräva en mycket omsorgsfull och ingående prövning, för att man icke skall göra sig skyldig till något misstag, och för att det skall lända till bästa möjliga ekonomiska resultat för de samhällen, som kräva stadsplans fastställande. Här kan man — synes det mig — då ärendena mer än fördubblats från år 1918, verkligen säga att det råder full högkonjunktur, och att det ingalunda gör sig gällande någon inverkan av den allmänna lågkonjunkturen.

Beträffande slutligen den administrativa byrån uppgingo ärendena för år 1922 till 2,111 mot 1,410 för år 1918. Likväl ha åtskilliga ärenden, som egentligen kunde ha gått genom denna byrå, expedierats direkt från övriga byråer.

Med vad jag nu anfört synes det mig vara fullt ådagalagt, att det funnits skäl för byggnadsstyrelsens krav på *ökade* arbetskrafter, och det synes mig också vara klart, att om statens affärer befunnit sig i normalt tillstånd, skulle man icke ha tvekat att medge en sådan ökning. De uttalanden, som gjordes av lönenämnden i slutet av förra året, visa också, att man borde ha kunnat tänka på en utvidgning särskilt av kulturhistoriska byråns arbetskrafter.

Det synes mig sålunda vara fullt klart, att enda sättet att gå statsutskottet till mötes och få till stånd en nedsättning i anslaget till arbetskrafterna inom byggnadsstyrelsen, skulle vara att inställa statens verksamhet på motsvarande område. Jag är fullkomligt övertygad om, att statsutskottet icke kan mena, att man skall illa förvalta statens byggnader och nybyggnadsföretag. Det kräves ovillkorligen arbetskrafter för detta ändamål, och då verksamheten i så hög grad utvecklats, ligger ingen orimlighet i att man kräver, att styrelsen skall få ha nuvarande arbetskrafter kvar.

Det har framgått av flera yttranden, bland annat under debatten i första kammaren i dag, att det på sina håll finns en djupt rotad ovilja mot byggnadsstyrelsen och dess anslagskrav. Det är kanske överflödigt att gå in på orsakerna till denna ovilja. Den bottnar helt säkert i många olika omständigheter. Så mycket är dock klart, att det missnöje, som blivit framfört, icke har sin rot i några större missförhållanden på de områden av styrelsens arbete, som jag här i dag närmare redogjort för. Jag föreställer mig, att det närmast sammanhänger med den egenartade organisation, som byggnadsstyrelsen har, i det att i styrelsen finnas adjungerade en del arkitekter, som icke ha fast lön utan arvode för varje särskilt tillfälle. Det har sagts mig, att byggnadsstyrelsen visat en viss benägenhet för att vid utfö-

randet av offentliga byggnadsföretag, till vilka planerna skola granskas av styrelsen, gynna dessa adjungerade arkitekter. Huru härmed förhåller sig är jag icke i stånd att för tillfället säga, men även om det på detta område skulle råda missförhållanden, synes det mig icke finnas den ringaste anledning att för den skull straffa styrelsen med att i hög grad försvåra dess verksamhet, när det gäller övervakandet av statens fastigheter och byggnadsverksamhet eller stadsplaneärendenas normala gång.

*Ang.
ordinarie för-
slagsanslaget
till byggnads-
styrelsen.
(Forts.)*

Ifråga om stadsplaneärendena råder stor otålighet ute i orterna. Jag får ständiga påstötningar att påskynda ärendena. Detta är möjligt endast under förutsättning, att man verkligen har tillräcklig arbetskraft för ändamålet hos den förberedande myndigheten. Jag skulle på det allra djupaste beklaga, om någon gammal och inrotad misstämning mot byggnadsstyrelsens åtgärder skulle åstadkomma, att denna kammare skulle besluta att lägga hinder i vägen för utförandet av styrelsens normala arbete.

Jag kan nämna, att den vid utskottsutlåtandet fogade reservationen är bifallen av första kammaren med, om jag icke hörde orätt. 59 röster mot 42, och jag riktar en mycket allvarlig vädjan till denna kammare att fatta samma beslut. Det är min bestämda övertygelse, att det är lyckligast, om så sker.

Herr Anderson i Råstock: Herr talman! Jag tror, att jag talar sanning, om jag säger, att både talmännen och kammarens ledamöter icke vilja åhöra någon lång överläggning i frågan efter det rätt långa och synnerligen klarläggande anförande, som herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet här hållit. Jag kan emellertid icke neka mig nöjet ändå att i någon mån förlänga debatten genom att anförtro kammaren, att flera av dem, som nu stå på utskottets sida, funnos med såsom undertecknare av en motion från år 1921, däri man just begärde en utökning av arbetskrafterna i byggnadsstyrelsen för att åstadkomma ett planmässigare handhavande av byggnadsstyrelsens uppgifter. Herr andre vice talmannen i denna kammare finns med på denna motion, herr Norman i Läckaby likaså.

Nu vill jag icke på något sätt riva upp någon större debatt, men det är ju roligt, då en syndare sig omvänder och bättrar, och det har herr Norman tydligen gjort i detta fall; men nog var det *då* ett önskemål från herr Normans sida att få fram en organisation, som skulle kunna handha sina uppgifter på ett ändamålsenligt och praktiskt sätt, allt för att främja sparsamheten, nota bene, det instämmer jag fullständigt i. Om jag nu skulle se efter vad utskottet då sade, så befinnes det, att utskottet säger, att utredning redan igångsatts av byggnadsstyrelsen, och att det då vore onödigt att skriva något särskilt om detta. Sedan utfyller utskottet detta ytterligare med följande ord: »I anslutning till vad motionärerna anfört rörande angelägenheten av att vid bedrivande av statens byggnadsverksamhet iakttages planmässighet och sparsamhet, särskilt gående ut på åstadkommande av enhetliga normer för statens bostadsbyggen, vill utskottet emellertid framhålla vikten av att intet underlåtes till vinnande av nu angivna

Ang.
ordinarie för-
slagsanslaget
till byggnads-
styrelsen.

(Forts.)

syften, samt att vid utarbetandet av de organisationsförslag, vartill ovannämnda utredning kan giva anledning, de av motionärerna anförda synpunkter vinna tillbörligt beaktande.» Detta utlåtande blev enhälligt.

Till den uppbyggelse, det kan ha för kammaren, ber jag att få meddela en annan sak också, som kanske även pekar på att Kungl. Maj:t och reservanterna i detta fall icke ha så förfärligt orätt, som man nog kanske på många håll tycker. Det är en ytterst tacksam uppgift att i dessa dagar komma och säga: Vi vilja sätta ned ett anslag, som Kungl. Maj:t begär, låt vara med blott 21,000 kronor. Det heter ändå, att det är en besparing på 21,000 kronor.

Jag skall blott tillåta mig att påpeka — jag var icke i stånd att uppfatta, om herr statsrådet sade det — att det är ett faktum, att den s. k. Geddeskommittén har granskat denna sak och försökt göra sitt bästa, men icke kunnat komma någon vart. Det är vidare så, att en lönenämnd, där herr Nilsson i Landeryd, som icke längre tillhör kammaren, och herr Nilsson i Kabbarp, som är ledamot i Första kammaren, hava säte, avgivit ett utlåtande, som är så gammalt, herr Norman, att det är ända från den 23 oktober 1922, där det heter på följande sätt: »Med anledning av byggnadsstyrelsens hemställan om anvisande av medel för anställande av ytterligare extra arbetskrafter hos styrelsen läser Kungl. Maj:t vilja taga under omprövning, huruvida det under nuvarande förhållanden må vara möjligt att i större eller mindre omfattning tillmötesgå byggnadsstyrelsens framställning härutinnan.»

Jag skall icke läsa mera för att icke trötta kammaren, men jag tycker, att om herrarna ha litet erfarenhet, som de väl ha, av huru försiktiga dessa båda män äro vid bedömandet av frågor av detta slag, kan detta uttalande tillmätas ett mycket stort värde vid vägan- de av skälen för och emot. Jag har anfört detta endast såsom bevis på att vid en lugn och noggrann prövning av detta ärende hava dessa herrar i lönenämnden kommit till precis samma resultat, som reservanterna i utskottet gjort.

Jag ber dessutom att få säga — det kanske icke intresserar kam- maren så mycket, men jag kan icke underlåta att nämna det — att i fjärde avdelningen försökte vi också, om vi icke kunde vara ett litet strå vassare än Geddeskommittén, men det befanns, att det icke gick. Vi hade personer uppe från byggnadsstyrelsen och förhörde dem be- träffande olika detaljer. I statsutskottet däremot gick det ganska enkelt till. Där uppträdde en talare och yrkade nedsättning i anslaget till, om jag mins rätt, 50,000 kronor. Så kom en annan ledamot, och med fin instinkt för vad som skulle kunna lyckas ansåg han att det för tillfället var mycket mera lämpligt att pruta något mindre samt yrkade nedsättning från 96,000 kronor till det belopp, som utskotts- majoriteten stannat vid, eller 75,000 kronor. Naturligtvis skulle den, som framställt det första yrkandet, under sådana förhållanden stiga upp och förklara: »Den större utsikt att vinna något, som jag har, om jag biträder det sist framställda yrkandet, gör, att jag frånfaller mitt.» Någon undersökning fick man emellertid titta i månen efter.

Jag har icke varit så värst många år i statsutskottet, men jag tycker, att man nog kunnat pröva även detta ärende något grundligare och kunnat anföra mera sakskäl till stöd för sin uppfattning, än majoritetens, såsom det förefaller mig, gjort vid detta tillfälle.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen och avslag på utskottets hemställan.

Ang.
ordinarie för-
slagsanslaget
till byggnads-
styrelsen.

(Forts.)

Herr Norman: Herr talman! Det är ju så, att det finansiella läget nödvändiggjort synnerligen stora besparingar på olika områden. Regeringen vidtog i höstas den åtgärden att uppmana de olika ämbetsverken att i sina anslagskrav gå varsamt till väga. De allra flesta ämbetsverken, nära nog alla, ställde sig denna regeringens anmodan till efter rättelse. Det gavs dock undantag, ett, men ett lejon. Byggnadsstyrelsen gick den motsatta vägen, och med krav på bibehållande av det ordinarie anslaget, vilket utskottet nu icke gjort något försök att nedbringa, kom styrelsen med krav på en betydlig höjning av det extra ordinarie anslaget. Jag erinrar om att till byggnadsstyrelsen för extra arbetskrafter på extra stat för år 1922 voro anvisade 90,000 kronor, och att det extra anslaget för budgetåret $\frac{1}{11}$ — $\frac{30}{100}$ 1923 är 48,000 kronor. Motsvarande belopp för helt år eller det budgetår, som nu stundar, blir 96,000 kronor. Byggnadsstyrelsen ville icke vara med om någon nedsättning utan krävde i stället en ökning av det ifrågakommande anslaget till 145,400 kronor.

Ett bibehållande av anslaget vid samma belopp som förut utgör sålunda givetvis en nedsättning av byggnadsstyrelsens anslagskrav, men det innebär ingalunda en beskärning av det tidigare utgående anslaget utan tvärtom till och med en höjning gentemot det å 1922 års riksstat upptagna anslaget.

Tar man del av den Kungl. propositionen i denna punkt, skall man finna, hursom herr statsrådet där själv har skrivit: »Vidkommande härefter det extra anslaget till byggnadsstyrelsen, så torde ej heller här någon ökning böra ske. Det synes nämligen knappast kunna ifrågakomma, att medan så gott som alla övriga ämbetsverk få vidkännas avsevärda indragningar och lönenedsättningar i fråga om den extra personalen, byggnadsstyrelsen, *vars extra personal ökats från 12 år 1918 till 35 år 1922*, nu skulle erhålla ytterligare betydande utökningar av den extra personalen.» Statsrådet anser därför, att någon ytterligare utökning icke bör ske utan stannar vid status quo, d. v. s. ett anslag, som möjliggör den extra personalens bibehållande vid siffran 35, ehuru den, som av det av mig citerade uttalandet framgår, ännu år 1918 icke utgjorde mer än 12 personer.

Då den allmänna depressionen, såsom vi alla veta, har tvingat staten till betydande nedsättningar och besparingar på en hel mängd områden, som måste återverka därhän, att mindre krav skola komma att ställas på byggnadsstyrelsen, synes det verkligen kunna finnas fog för den uppfattningen, att även byggnadsstyrelsen måste finna sig i att få sina anslagskrav i någon mån nedsunkna.

Såsom herr Anderson i Råstock riktigt påpekade, höjdes inom statsutskottet en röst, med stark motivering för sin uppfattning, för

Ang. ordinarie förslagsanslaget till byggnadsstyrelsen.
(Forts.) att det ifrågavarande anslaget borde nedskäras från 96,000 kronor till 50,000 kronor, men statsutskottets majoritet stannade för anslaget nedsättning med 21,000 kronor till 75,000 kronor. Då det ordinarie anslaget bibehållits vid förutvarande belopp, är ju en minskning av det extra anslaget med endast 21,000 kronor en rätt så blygsam nedsättning.

Jag skall icke trötta kammaren med att ingå i en polemik i övrigt mot vad som framhållits i debatten, utan jag vill inskränka mig till att yrka bifall till statsutskottets hemställan.

Herr Lübeck: Herr talman! Såvitt jag kunde finna av herr Normans anförande, var hans huvudsakliga argument det, att Kungl. Maj:t, i olikhet med vad som skett beträffande en del andra ämbetsverk, icke nedsatt det anslagsbelopp, som förra året beräknades för byggnadsstyrelsen. Det vill emellertid synas mig, som om den undersökning, som väl borde ha föregått en nedsättning av Kungl. Maj:ts anslagskrav, hade bort vara något grundligare än den, som här synes ligga under statsutskottsmajoritetens nedprutningsförslag. Jag har för min del icke hört något annat sakskäl anföras i denna fråga, än att den befattning, som byggnadsstyrelsen haft med att skaffa rum åt kommittéer, skulle ha väsentligen minskats därigenom, att kommittéernas antal nedgått. Det hade väl då varit anledning att undersöka, vilka kostnader byggnadsstyrelsen haft för denna rumsanskaffning, för att därmed motivera en nedsättning av anslaget med 21,000 kronor eller, som det även tycks ha påyrkats i utskottet, med ytterligare 25,000 kronor. Den sakliga undersökning, som ligger till grund för den föreslagna nedprutningen, synes mig följaktligen vara ganska lindrig.

Jag vill erinra om att byggnadsstyrelsen har en mycket betydande uppgift sig ålagd, en uppgift, som om man går till styrelsens instruktion, torde befinnas ännu icke hava kunnat av byggnadsstyrelsen fyllas på det sätt instruktionen avser. Att under sådana förhållanden pruta på det föreliggande anslaget tror jag skulle vara detsamma som att det från riksdagens sida sades ifrån, att man icke fäster någon synnerlig vikt vid huruvida styrelsen fullgör sin instruktionsmässiga uppgift eller ej.

Jag kan icke finna annat, än att det prutningsförslag, som här har framkommit och som icke har motiverats med några sakskäl, är en slags demonstration, som bör taga sig uttryck på annat sätt, än att riksdagen nyckfullt nedsätter ett anslag; kanske också därför, att man på någon punkt vill visa sig en smula konungsligare än konungen själv, trots de mycket betydliga nedprutningar, som Kungl. Maj:t har gjort. Finns det anmärkningar att framställa gentemot byggnadsstyrelsens sätt att handha sin uppgift — jag betvivlar icke, att anmärkningar i en eller annan punkt kunna framställas — då finns det, som bekant, andra vägar att gå. Statsrevisorerna ha ju även riktat anmärkningar emot vissa detaljer i byggnadsstyrelsens arbete, och man får väl söka sig fram på de vägar, som därav kunna föranledas, för att få rättelse på sådana

punkter, där fel eventuellt ha blivit begångna, men icke sätter man byggnadsstyrelsen i stånd att bättre fylla sin uppgift genom att på sätt, som här föreslås, och på så svaga skäl göra en nedprutning.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

*Ang.
ordinarie för-
slagsanslaget
till byggnads-
styrelsen.
(Forts.)*

Herr Rydén: Ja, herr talman, jag har försökt, så gott jag kunnat, att följa den långa redogörelse, som kommunikationsministern har lämnat, både då han höll sitt anförande i första kammaren och här, men jag kan icke riktigt säkert bedöma, huruvida de av honom lämnade uppgifterna varit av den beskaffenhet, att de, ifall de förelegat i statsutskottet, skulle ha ändrat mitt votum. I varje fall ha dessa uppgifter icke förelegat där, utan vi hade att hålla oss till Kungl. Maj:ts proposition, som ju med undantag av några rader är återgiven i utskottets föreliggande betänkande, och till den särskilda akt, som innehöll byggnadsstyrelsens skrivelse i ärendet. Jag måste framhålla, att man mot Kungl. Maj:ts proposition kan rikta alldeles samma anmärkningar, som man här riktat mot statsutskottet. Lika litet som statsutskottet kan säga, att det är alldeles lagom att pruta 21,000 kronor, lika litet kan statsrådet säga, att det är alldeles lagom att stanna vid 96,000 kronor. Visserligen är det sista beloppet dubbelt mot anslaget för första halvåret 1923, men 1922 var anslaget endast 90,000 kronor, och hur anslaget för första halvåret i år räcker, vet icke herr statsrådet, uppriktigt sagt.

Varje människa vet ju, hur det går till, när en budget göres upp. En minister kan lika litet som utskottet räkna ut anslagen precis på öret, utan han får försöka avväga, vad som är möjligt och behövt, och därvid får han stanna. Någon absolut ovederlägglig siffra kan varken ministern eller ett utskott prestera i ett sådant fall som det föreliggande, utan, sedan man tagit del av olika skäl, får man försöka avgöra, vad som är skäligt.

Jag tyckte för min del, att det yrkande, som i utskottet framställdes om det föreliggande anslagets nedsättning till 50,000 kronor, innebar en större nedsättning, än att jag vågade biträda det, men jag var däremot på det klara med att byggnadsstyrelsens anslag var tilltaget efter andra mått än vad som i allmänhet gällt styrelser inom de olika departement, vars anslagsfrågor statsutskottet haft att behandla. Det är nämligen det märkvärdiga, att byggnadsstyrelsen under en tid som den nuvarande begärt icke mindre än 50,000 kronor mer än vad den haft under gångna år, och att den på sådant sätt ställt sig Kungl. Maj:ts direktiv om sparsamhet till efterrättelse. När jag tog del av byggnadsstyrelsens skrivelse i ärendet, fick jag ett starkt intryck av att det icke gått in i medvetandet hos denna styrelse, att vi leva under en depressionstid, ty då hade den icke gärna kunnat komma fram med alla de anspråk, som äro framställda i denna skrivelse, och varav herr statsrådet tillbakavisat de flesta.

Jag vill för min del säga, att jag tror, att man utan risk kan gå med på den nedsättning av anslaget, som här föreslagits av utskottet. Jag kan icke, lika litet som någon annan, stödja denna åsikt på exakta siffror, utan jag stöder den på följande förhållan-

Ang.
ordinarie för-
slagsanslaget
till byggnads-
styrelsen.
(Forts.)

den: Först och främst har byggnadsstyrelsen så sent som år 1922 väsentligen utökats genom det anslag, som då ställdes till dess förfogande. Den är ett nyreglerat verk och uppbär ett stort ordinarie anslag, 238,000 kronor, under det att det extra anslaget har mera tillfällig karaktär med hänsyn till föregående tider. Därjämte har arbetstiden för byggnadsstyrelsens tjänstemän ökats från sex till sju timmar.

Vad innebär då statsutskottets förslag? Jo, utskottet föreslår, att de ordinarie och extra anslagen tillsammans skola för nästa år upptagas till 334,000 kronor, d. v. s. med ett belopp, som med endast sex procent understiger vad Kungl. Maj:t begärt. När någon prutning icke förut vidtagits, men jag över hela statsbudgeten sett, huru man inom andra departement måst gå tillväga, har jag fått en ofantligt stark känsla av att man, för att möta den starka utvidgningstendens, som går igen i byggnadsstyrelsens egen framställning, bör något minska anslagen till denna styrelse. Jag tror, att det i tider som dessa är överord att beteckna en nedsättning med sex procent av ett ämbetsverks utgifter såsom något, som skall leda till en katastrof. Det måtte vara en ovanligt oklok chef för detta ämbetsverk, om han icke kan ordna upp saken med en så relativt blygsam nedsättning, som här är ifrågasatt.

Med hänsyn till den långt framskridna tiden skall jag icke säga mera, men jag tror icke, att man bör klandra statsutskottet så mycket för detta förslag. Jag har själv varit med i en regering, och jag vet, hur det faktiskt går till att taga upp ett anslag. En minister kan icke räkna ut det på öret, utan han får avväga vad som kan anses skäligt och behövt, och så får han ta upp en lämpligt avvägd summa. Prutningarna inom alla huvudtitlar äro gjorda på det sättet. Icke ligger där någon bestämd siffra till grund, utan man har sagt, att så och så mycket borde man med hänsyn till det hela kunna ta bort. Jag tror icke, att man rättvisligen kan klandra statsutskottet för att det i detta fall gått tillväga, såsom en minister får lov att göra, då han har att avväga det ena anslaget mot det andra.

Jag har därför anslutit mig till statsutskottsmajoritetens hemställan och ber att få yrka bifall till densamma.

Med herr Rydén förenade sig herrar *Osberg, Persson* i Fritorp, *Jönsson* i Fridhill, *Karlsson* i Gasabäck och *Wikström*.

Chefen för kommunikationsdepartementet herr statsrådet **Örne**: Herr talman! Jag skall icke upptaga tiden länge, utan endast med anledning av herr Rydéns nu hållna anförande säga, att han naturligtvis skulle ha fullkomligt rätt, under förutsättning att byggnadsstyrelsens arbetsböda hade stått på ungefär samma nivå eller endast hade ökats med vad som motsvarar den längre dagliga arbetstiden. Såsom jag här har visat upp, är så emellertid icke förhållandet, i det att styrelsens arbetsböda har vuxit, så att den på vissa punkter är ända till tre gånger så stor som för ett par år

sedan. Herr Rydén borde väl då ändå kunna ge mig rätt uti, att det under sådana förhållanden är bra orimligt att fordra, att man, samtidigt som arbetsbördan växer och styrelsen icke ser sig någon möjlighet att bemästra den utan ökning av personalen, skall gå att nedsätta personalantalet under vad det förut var.

*Ang.
ordinarie för-
slagsanslaget
till byggnads
styrelsen.
(Forts.)*

Vid de besparingsåtgärder, som vidtagits från Kungl. Maj:ts sida, ha vi noga gått ut ifrån, att då arbetsbördan har minskats, skall personalen också minskas, men vi ha ingalunda utgått ifrån, att då arbetsbördan växer, personalen ändå skall nedsättas i ungefärligen samma proportion. Det skulle ju vara fullständigt orimligt att gå ut från något sådant. Det torde väl även för alla vara bekant, att medan statens järnvägar högst avsevärt minska sin personal, ser sig telegrafstyrelsen nödsakad att öka sin, helt enkelt därför att antalet telefonapparater ökas, och att man icke kan betjäna ett ökat antal telefonapparater med samma personal som förut. En person kan icke heller skriva mer än ett visst antal brev per dag, om de skola bli rätt och pålitligt avfattade. Jag tycker detta är något, som var och en borde kunna begripa.

Den utökning av arbetstiden, som herr Rydén erinrade om, spelar för vissa av byggnadsstyrelsens byråer en förfärligt liten roll, därför att personalen redan förut var tvungen att utnyttja en längre arbetstid än den lagligen fastställda. Skulle den av utskottet föreslagna nedsättningen företagas, måste man å vissa byråer avkräva personalen en alldeles orimligt lång arbetstid, om arbetet skall kunna skötas på ett tillfredsställande sätt.

Jag tror för min del, att man ingalunda kan resonera på det sättet som den ärade föregående talaren, att om Kungl. Maj:t nedsätter ett petitum, så varför kan icke också statsutskottet nedsätta det ännu ett stycke. Man bör väl först taga reda på, om nedsättningen är befogad. Jag är säker på att utskottet, om det rätt normala förhållanden, icke skulle ha tvekat att tillstyrka en väsentlig ökning av anslaget med hänsyn till den ökade arbetsbördan.

Jag vill ännu en gång bestämt hävda, att all den sparsamhet, som under nuvarande förhållanden är möjlig och lämplig från statens synpunkt, redan är iakttagen, och att man genom att gå utskottets väg går utöver denna riktiga anordning och kommer in på det, som är olämpligt.

Herr Anderson i Råstock: Herr talman! Jag vill endast nämna ett par siffror. Det tycktes mig, som om de talare, som haft ordet efter statsrådets första anförande, icke riktigt uppfattade, huru utbetalningarna hade stegrats. För att belysa detta skall jag be att få anföras, att år 1918 var beloppet av utav byggnadsstyrelsen utbetalda medel 1,325,000 kronor, år 1922 6,160,000 kronor och år 1923 beräknar man utbetalningarna till 10,808,000 kronor, allt för byggnadsföretag, som riksdagen har beslutat. Vill man, att dessa byggnadsföretag skola handhas och utföras med planmässighet och omsorg — jag citerar nu den förut av mig omnämnda motionen — och på ett sådant sätt, att de icke onödigt fördyras, måste

Ang.
ordinarie för-
slagsanslaget
till byggnads-
styrelsen.
(Forts.)

man ställa tillräckliga arbetskrafter till byggnadsstyrelsens förfo-
gande.

Jag vill icke heller neka mig nöjet att framhålla, att jag för min del ingalunda lagt fingrarna emellan, då det gällt att pressa ned byggnadsstyrelsens anslagskrav, men det har varit de gånger, då man haft fullt belägg för att det varit möjligt att göra detta utan att åstadkomma skada. I det föreliggande fallet kan man, mina damer och herrar, åstadkomma den skadan, att man nödgar byggnadsstyrelsen att utföra byggena i ett betydligt saktare tempo — redan detta är en fördyring — men till följd av detta saktare tempo vid byggandet komma vi även att få flera arbetslösa, än vi redan ha, och det är en icke så oviktig synpunkt för mitt vidkommande.

Jag ber, herr talman, att få vidhålla mitt yrkande.

Herr **Bengtsson** i Norup: Herr talman! Jag begärde ordet med anledning av ett yttrande, som fälldes av herr statsrådet — det har redan delvis blivit bemött av herr Rydén — men liksom denne fann jag det vara litet överdrift av statsrådet att säga, att byggnadsstyrelsens verksamhet skulle komma att förlamas, om man prutade av de nu föreslagna 21,000 kronorna. Det är ju dock så, att övriga ämbetsverk — och det gäller även det, som jag varit med om att förbereda under åttonde huvudtiteln — ha fått sina anslag avsevärt nedsatta. Byggnadsstyrelsen däremot har begärt en ökning av antalet anställda och det i tider som de nuvarande, då verksamheten i allmänhet gått tillbaka. Man tycker med skäl, att även byggnadsstyrelsens arbetskrafter med detta för ögonen borde hållas vid vad de nu äro och icke utökas.

Beträffande herr statsrådets yttrande om att det funnes en gammal inrotad misstämning gentemot byggnadsstyrelsen, vill jag säga, att den visst icke bara är av gammalt datum. Åtminstone fortlever den, om den är gammal, ty även under de senaste åren har det rätt misstämning och en ganska stark sådan gentemot byggnadsstyrelsen. Det är ju heller icke så besynnerligt. Exempelvis uppgjordes av byggnadsstyrelsen år 1919 ett förslag till ett byggnadsföretag, som gick till 631,000 kronor. Samma styrelse räknade sedan om förslaget och kom då ned till 494,000 kronor, men vad som därvid i olikhet mot allt annat icke räknades ned var arvudet till arkitekterna för ritningar. Då det hela räknades ned från 631,000 kronor till 494,000 kronor, bibehöllos arkitektarvodena oförändrade vid 18,100 kronor.

Jag vill dessutom säga, att det icke är mer än ett par år sedan, som vi på andra avdelningen i statsutskottet fingo ge byggnadsstyrelsen en liten bakläxa med avseende å ett krav å 400,000 kronor, som byggnadsstyrelsen ansåg behövt för pålning vid seminariet i Umeå. Avdelningen och utskottet och riksdagen följde detta, beslöt att spara in dessa 400,000 kronor, men det hindrade icke, att byggnadsstyrelsen vidhöll sitt krav på dessa 400,000 kronor till pålning. Detta gjorde, att statsutskottet, som icke blivit övertygat, tvingades att begära en expert från ett av de affärsdrivande verken

för att göra en kontrollundersökning, och då visade det sig, att ingen pålning behövdes, att dessa 400,000 kronor kunde därför inbesparas. Riksdagen beslutade också att bibehålla denna inbesparing emot ett sakkunnigt ämbetsverks uttalande i saken.

Ang.
ordinarie för-
slagsanslaget
till byggnads-
styrelsen.

(Forts.)

Innan jag slutar, tillåter jag mig att rikta ett ord till herr Lübeck. Herr Lübeck hade ett ganska kraftigt uttalande emot statsutskottet och kallade vår bevisföring »demonstrationspolitik». Jag undrar, om herr Lübeck, som intill detta år suttit i statsutskottet, menade, att statsutskottet, då han var med, drev saklig politik men numera, sedan han lämnat utskottet, driver endast demonstrationspolitik.

Vidare har här anförts olika interiörer från utskottets förberedande behandling av ärendet. Ja, herr Lübeck, har man inga andra skäl att föra fram, så är det enligt min mening en sorts demonstration att behöva i riksdagsdebatten draga fram dessa olika yrkanden för att därmed bevisa sin ståndpunkt.

Det är nog så, att utskottet haft starka skäl för sin nedprutning. Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Norman: Jag nödgades begära ordet med anledning av ett yttrande av min ärade vän herr Lübeck, som talade om, att byggnadsstyrelsen har sig en mycket betydande uppgift förelagd, något som är alldeles riktigt. Men jag undrar verkligen, om icke byggnadsstyrelsen har åtagit sig en del saker, som man annars kanske kunde tycka, att en kungl. styrelse här i Stockholm icke behövde taga befattning med. Om man läser nionde huvudtiteln under punkt 21, finner man, att statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet har begärt ett anslag å 2,350 kronor för uppförande, som det heter här, av ett hygieniskt avskrädes- och avträdeshus vid mejeriet i Alnarp. Om detta säges det i propositionen »att uppförandet av ett mindre hus för förenämnda sanitära syfte vore ofrånkomligt, och torde detta behov till fullo hava bestyrkts av de representanter för statsmakterna som under senaste tid besökt Alnarp och besett den nuvarande lokalen». Vidare säges det att »enligt kostnadsförslag av byggmästare J. Andersson, Lomma, kunde det ifrågavarande huset för sopor, klosetter m. m. uppföras för en kostnad av 2,350 kronor», varefter det slutligen kommer: »Byggnadsstyrelsen, som granskat över byggnaden uppgjord ritning med kostnadsförslag, har enligt utlåtande den 22 september 1922 för sin del icke funnit anledning till erinran i ärendet».

Det förefaller mig, som om för en dylik byggnad, den må vara än så av behovet påkallad, det väl icke skulle vara alldeles nödvändigt, att kungl. byggnadsstyrelsen yttrar sig över ritningar och kostnadsförslag. Om man nu kunde från byggnadsstyrelsens mycket betydelsefulla uppgifter avföra en del sådana ärenden, så kanske en lätnad i arbetsbördan kunde åstadkommas, som kunde möjliggöra besparingar.

Herr talman! Jag vidhåller mitt yrkande.

Andra kammarens protokoll 1923. Nr 13.

Ang.
ordinarie för-
slagsanslaget
till byggnads-
styrelsen.

(Forts.)

Herr **Waldén**: Herr talman! Jag skall endast anföra några få ord, då debatten pågått länge nog.

Då herr Bengtsson i Norup tycktes utgå ifrån att här var fråga om ökning av arbetskrafterna i byggnadstyrelsen utöver de under föregående år, så var det ett misstag, ty Kungl. Maj:ts förslag avser endast att bibehålla det antal arbetskrafter, som finnas.

Då vidare herr Bengtsson i Norup säger, att statsutskottsmajoritetens ståndpunkt grundar sig på sakliga skäl, kan jag icke erkänna detta, ty den sakliga utredning, som förelegat i statsutskottet och i plenum, har dock kommit från fjärde avdelningen, där vi haft tillfälle att något grundligare behandla ärendet. Och där var man enhälligt av den meningen, att man borde tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag.

De siffror och uppgifter, som nu lämnats från statsrådsbänken, tycker jag borde vara övertygande för kammaren, så att man icke gärna kan inskränka på det anslag, som begärts, såvida de arbetsuppgifter, som åligga denna styrelse, skola kunna fullgöras. Jag vill endast som exempel på detta erinra om den uppgift, som åligger byggnadsstyrelsen ifråga om stadsplaner. Jag vet av erfarenhet, att ärenden om jämförelsevis små ändringar i stadsplaner få ligga ganska länge, till och med årtal i byggnadsstyrelsen, och detta är till mycket stor skada för städerna. Jag har exempel från min hemstad, där byggnadsfrågor blivit fördröjda i flera år. Skulle nu arbetskrafterna reduceras, får man naturligtvis vänta ännu längre på beslut från byggnadsstyrelsen.

Det går nog att säga som herr Rydén, att det är en dålig chef som icke kan ordna arbetet i förhållande till det anslag han får, men arbetet blir väl också därefter. Då göres det tydligen mindre, helt enkelt. Man får inskränka på arbetskraften, och det tar längre tid med ärendena.

Det är detta jag anser, att jag icke kan vara med om, och jag har därför anslutit mig till Kungl. Maj:ts förslag, som jag ber att få yrka bifall till.

Herr **Bengtsson** i Norup: Herr talman! Jag har endast velat rätta en missuppfattning, som kom fram i herr Waldéns yttrande. Jag har aldrig sagt, att den kungl. propositionen innebar denna ökning. Men att från byggnadsstyrelsen begärdes en sådan ökning, det vidhåller jag.

Efter härmed slutad överläggning framställde herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets förslag, dels ock på bifall till utskottets hemställan, men med godkännande av den motivering, som innefattades i den vid punkten fogade reservationen; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

Punkterna 35—44.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Vid nu skedd föredragning av *punkten 15*, angående anslag till ändringsarbeten i fastigheten nr 9 vid Svartmangatan i Stockholm, anförde:

Ang. ändringsarbeten i fastigheten nr 9 vid Svartmangatan i Stockholm.

Herr Lithander: Herr talman! Statsutskottet har här hemställt om ett anslag av 120,000 kronor för en ombyggnad för kontrollstyrelsens räkning. Nu är det så, att vid innevarande riksdag föreligger en motion, i vilken föreslås, att kontrollstyrelsens nuvarande verksamhet måtte uppdelas på finans- och socialdepartementen, varigenom denna verksamhet, utan att man behöver släppa efter på nykterhetens övervakande, kunde utföras på ett för staten billigare sätt. Det synes mig då vara klokast, om vi i sparsamhetens intresse, innan vi fatta ståndpunkt till detta krav, avvakta, vad riksdagen kommer till för resultat vid behandlingen av nämnda motion.

Jag vill därför, herr talman, hemställa, att riksdagen för att bevara sin handlingsfrihet återremitterar detta ärende. så att alltså denna punkt får vila, tills riksdagen tagit ställning till ifrågavarande förslag beträffande kontrollstyrelsen.

Herr Norman: Herr talman! Jag har icke ur den formulering, som här föreligger, kunnat utläsa, att riksdagen genom att följa utskottets förslag skulle fastslå, att kontrollstyrelsen skall bebo denna fastighet. Det är ju så, att det råder brist på lokaler för en del statsinstitutioner, och staten får hyra lokaler på en hel massa ställen. Och då nu genom medicinalstyrelsens bortflyttning från huset nr 9 vid Svartmangatan detta hus blir ledigt, så kan en restaurering vara behövlig, för att något annat ämbetsverk skall kunna flytta in i ifrågavarande lägenhet.

Nu har visserligen formuleringen här blivit den, att »ovannämnda ändringsarbeten avse att *möjliggöra* kontrollstyrelsens förflyttning till ifrågavarande fastighet». Men även om, som jag livligt hoppas, riksdagen beslutar i enlighet med den väckta motionen om kontrollstyrelsens upphörande, så behöver icke, såvitt jag kan förstå, detta utgöra något hinder för ett bifall till utskottets förslag med den formulering, som här föreligger. Jag vill för min del hava sagt ifrån att då jag biträtt detta och icke reserverat mig mot formuleringen, så har jag däri ingalunda inlagt någon som helst förpliktelse för riksdagen att bibehålla kontrollstyrelsen eller att just för dess räkning vidtaga de här ifrågasatta reparations- och restaureringsarbetena.

Jag skulle i alla fall gärna velat vara med om återremiss, men då riksdagens första kammare redan fattat beslut i denna fråga och biträtt vad statsutskottet hemställt, så torde ett beslut om återremiss i denna kammare icke vara till någon nytta.

Under sådana förhållanden och med fasthållande vid att detta förslag icke förpliktar till något med avseende på frågan om kontrollstyrelsens bibehållande, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Ang. änd-
ringsarbeten i
fastigheten nr
9 vid Svart-
mangalan
i Stockholm.
(Forts.)

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad samt herr talmannen givit propositioner å de därunder förekomna yrkandena, biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkterna 46—48.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 49.

Lades till handlingarna.

Punkterna 50—55.

Vad utskottets hemställt bifölls.

Ang.
anläggande av
en flygstation
i Malmö.

Härpå föredrogs *punkten 56*, angående väckt motion om anläggande av en flygstation i Malmö; och yttrade därvid

Herr **Lübeck**: Herr talman! Jag har intet annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan. Men jag vill erinra därom, att det blivit möjligt att i Göteborg inrätta en flyghamn till innevarande års utställning därstädes med bidrag av arbetslöshetsmedel till ett belopp av 130,000 kronor. Det synes vara riktigt, att man även nå något sätt stöder tillkomsten av den flyghamn i Malmö, vilken för flygtrafikens utveckling i kommunikation i första hand med kontinenten och med den i Göteborg inrättade flyghamnen måste antas vara av allra största betydelse. Enligt vad jag försport, lär man i Malmö från kommunens sida vara intresserad av att vidtaga åtgärder för inrättande av en flyghamn för att redan under Göteborgsutställningen i år kunna ordna kommunikation med flyghamnen i Göteborg. Och jag vill uttala den förhoppningen, att det intresse från statsmakternas sida, som under den angivna formen visats för inrättandet av en flyghamn i Göteborg, även måtte finnas kunna komma Malmö i någon motsvarande omfattning till godo.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 57—64.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 65.

Lades till handlingarna.

Punkten 66.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 12.

Avgåvos följande motioner i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 55, med förslag till lag om arbetstidens begränsning, nämligen:

nr 220 av herrar *Karlsson* i Grängesberg och *Dahlén*;

nr 221 av herr *Lindman m. fl.*; och

nr 222 av herr *Sjöström m. fl.*

Dessa motioner bordlades.

§ 13.

Till bordläggning anmälades:

statsutskottets utlåtanden:

nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under tredje huvudtiteln gjorda framställning om anslag till arvoden och ortstillägg åt viss extra personal i utrikesrepresentationen jämte i ämnet väckta motioner;

nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under fjärde huvudtiteln gjorda framställning rörande anslag till fält- och fälttjänstövningar;

nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag till utgifter för kapitalökning för vissa under ecklesiastikdepartementet hörande ändamål;

nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för expeditiönsvakten vid postverket E. G. Andersson med flera från skyldighet att gälda vissa skadestånds- och ersättningsbelopp; och

nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående finansiering av Östkustbanan;

bankoutskottets memorial, nr 12, med förslag till bestämmelser rörande avlöningen för de hos kamrarna och utskotten samt i riksdagens kansli anställda tjänstemän och vaktbetsjante;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 6, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med vissa bestämmelser rörande hyra ävensom i ämnet väckta motioner, dels ock väckt motion med förslag till lag om fortsatt tillämpning av lagen den 17 juni 1921 med vissa ändrade bestämmelser mot oskäligen hyresstegring m. m.; och

nr 7, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:ts angående upphävande eller omarbetande av 18 kap. 13 § 2 mom. strafflagen;

andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 1, i anledning av väckt motion angående ändring i 51 § av Folkskolestadgan;

andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtanden:

nr 1, i anledning av väckt motion om höjning av manlig folk-skollärares pensionsålder; och

nr 2, i anledning av väckt motion angående utskänkning av alkoholhaltiga drycker i riksdagsrestauranten; samt

andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande, nr 1, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående bildande av skogsallmänningar, gemensamma för i mantal satta fastigheter.

§ 14.

Justerades protokollsutdrag.

§ 15.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr	<i>Isacsson</i>	under 7 dagar fr. o. m. den 24 febr.,	
»	<i>Johansson i Uppmälby</i>	» 2 » » » » 25 »	
»	<i>Holmberg</i>	» 2 » » » » 27 »	
»	<i>Bodén</i>	» 3 » » » » 28 »	
»	<i>Månsson i Backa</i>	» 3 » » » » 25 »	
»	<i>Anderson i Rasjön</i>	» 6 » » » » 26 »	
»	<i>Waldén</i>	» 4 » » » » 26 »	
»	<i>Pettersson i Stäringe</i>	» 3 » » » » 25 »	
»	<i>Törnkvist i Karlskrona</i>	» 7 » » » » 26 »	
»	<i>Nilsson i Tånga</i>	» 5 » » » » 24 »	
»	<i>Johansson i Kullersta</i>	» 2 » » » » 26 »	
»	<i>Carlström i Helgagård</i>	» 5 » » » » 26 »	
»	<i>Poppius</i>	» 6 » » » » 26 »	
»	<i>Andersson i Storegården</i>	» 3 » » » » 25 »	
»	<i>Olovson i Västerås</i>	» 3 » » » » 25 »	
»	<i>Persson i Björshyholm</i>	» 8 » » » » 26 »	
»	<i>Ödström</i>	» 6 » » » » 26 »	
»	<i>Gustafsson i Örebro</i>	» 3 » » » » 26 »	
»	<i>Molander</i>	» 7 » » » » 28 »	
»	<i>Danielsson</i>	» 5 » » » » 26 »	och
»	<i>Ljungkvist</i>	» 3 » » » » 25 »	.

Kammarens ledamöter åtskildes härafter kl. 5,23 e. m.

In fidem
Per Cronvall